

SAMFUNNSØKONOMISKE STUDIER

25

**FRILUFTSLIV, IDRETT
OG MOSJON**

**OUTDOOR RECREATION, SPORT
AND EXERCISE**

**STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1975**

**FRILUFTSLIV, IDRETT
OG MOSJON**

SAMFUNNSØKONOMISKE STUDIER NR. 25

**FRILUFTSLIV, IDRETT
OG MOSJON**

**OUTDOOR RECREATION, SPORT
AND EXERCISE**

**STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1975**

ISBN 82-537-0469-0

FORORD

Denne publikasjonen gir en analyse av friluftsliv, idrett og mosjon i Norge. Hovedformålet har vært å gi en oversikt over befolkningens deltaking i friluftsliv, idrett og mosjon og å undersøke noen av årsakene til og begrensningene for slik deltaking.

Det statistiske materiale er basert på ferie- og friluftslivundersøkelsene 1970.

Publikasjonen bygger på et arbeid som høyskolelektor Jon Teigland utførte mens han arbeidet i Statistisk Sentralbyrå. Manuskriptet er senere blitt noe forkortet og omarbeidd av konsulent Sigurd Høst.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 18. februar 1975

Petter Jakob Bjerve

PREFACE

This publication gives an analysis of outdoor recreation, sport and exercise in Norway. The main purpose has been to analyse the participation in outdoor recreation, sport and exercise, and to investigate some of the causes of and limitations to participation in these leisure activities.

The statistical data is from the 1970 survey on holidays and outdoor life.

The study has been carried out by Mr. Jon Teigland while he was attached to the Central Bureau of Statistics. The manuscript has later been somewhat revised by Mr. Sigurd Høst.

Central Bureau of Statistics, Oslo 18 February 1975

Petter Jakob Bjerve

INNHOLD

	Side
I Innledning	17
II Opplegget av Friluftslivundersøkelsen 1970	18
1. Formål	18
2. Avgrensing av begrepene friluftsliv, idrett og mosjon	19
3. Avgrensing av populasjonen	20
4. Innsamlingen av materialet	20
5. Utvalg og frafall	21
6. Vurdering av feilkilder i undersøkelsen	21
III Omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon	28
1. Andelen av befolkningen som tok del i ulike friluftsliv-, idretts- og mosjonsaktiviteter	28
2. Omfanget av utøvingen av de enkelte aktiviteter	31
3. Samlet utøving av friluftsliv, idrett og mosjon	33
4. Sammenhengen mellom aktivitetene	35
5. Bruken av ulike arealer og anlegg	39
6. Omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon i forhold til omfanget av noen andre fritidsaktiviteter	41
7. Omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon i Norge i forhold til andre land	43
IV Ulike befolkningsgruppers utøving av friluftsliv, idrett og mosjon	44
1. Utøvingen i ulike aldersgrupper	44
2. Utøvingen blant menn og kvinner	45
3. Utøvingen i ulike inntekts- og utdanningsgrupper	49
4. Utøvingen etter levevei og typer av husholdninger	49
5. Utøvingen i ulike handelsfelt, typer strøk og natur på bostedet	53
V Noen årsaker til og hindringer for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon	54
1. Behovs- og valghandlingsteorier	54
2. Behov som forklaring på utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon	55
(i) Behovet for kroppslig aktivitet eller mosjon	55
(ii) Behovet for avkobling fra urbant miljø og levesett ...	63

	Side
3. Ressurser og interesser som forklaring på utøvingen av fri- luftsliv, idrett og mosjon	64
(i) Rørlighetsvansker	65
(ii) Fysisk og psykisk helse ellers	69
(iii) Læring av ferdigheter	69
(iv) Tilgang til utstyr, transport- og overnattingsmuligheter	74
(v) Tilgang på fritid	81
(vi) Tilgang til friluftslivområder og idretts- og mosjons- anlegg	85
Sammendrag	94
Sammendrag på engelsk	96
Litteratur	99
Utkommet i serien SØS	113

S t a n d a r d t e g n

- . Tall kan ikke forekomme
- .. Oppgave mangler
- : Tall kan ikke offentliggjøres
- 0 Mindre enn en halv av den brukte
enhet

TABELLREGISTER

1 Teksttabeller

	Side
1. Personer som svarte, frafallet og befolkningen i alder 15-74 år (31/12-1970). Prosent	22
2. Standardavvik i prosent etter den enkle tilnæringsmetoden. Prosent	23
3. Personer som tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Resultater fra 3 norske landsomfattende undersøkelser. Prosent	25
4. Personer 15-74 år registrert i to ulike undersøkelser etter tallet på ganger de badet og var på jakt det siste året. Prosent	26
5. Personer i den norske og svenske befolkning etter rørlighet. Prosent	27
6. Personer 15-74 år som tok del i de ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter i 1969/70	28
7. Personer 15-74 år som var på lengre fottur og/eller skitur i 1969/70 etter distanse tilbakelagt på lengste tur det samme året. Prosent	31
8. Gjennomsnittlig antall ganger personer 15-74 år tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene i 1969/70	32
9. Personer 15-74 år etter tallet på friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter som de tok del i i 1969/70	34
10. Personer 15-74 år etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon generelt i 1969/70	34
11. Korrelasjonskoeffisienter mellom 24 friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter	36
12. Personer 15-74 år som tok del i friluftsliv generelt, idrett og mosjon generelt og konkurranseidrett	40
13. Gjennomsnittlig antall ganger personer 15-74 år har tatt del i aktiviteter knyttet til vannarealer, skog og mark og fjellet, utendørsanlegg og innendørsanlegg	41
14. Personer 15-74 år som besøkte kulturelle institusjoner og idrettsstevner i 1969/70	42
15. Utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon i Norge sammenliknet med utøvingen i Sverige og USA. Prosent	43
16. Yrkesaktive personer etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet og på vei til og fra arbeidsstedet i 1969/70	56
17. Skoleelever og studenter 15 år og eldre etter grad av kroppslig aktivitet i undervisningen og på vei til og fra undervisningsstedet i 1969/70	57
18. Yrkesaktive personer i grupper for levevei, etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet. Prosent	59
19. Yrkesaktive personer i grupper for alder/kjønn/utdanning/husholdningsinntekt/type strøk for bosted, etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet. Prosent	60

20.	Yrkesaktive personer i grupper for kroppslig aktivitet i arbeidet, etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon generelt i 1969/70. Prosent	62
21.	Personer 15-74 år i grupper for type strøk for bosted etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon generelt i 1969/70. Prosent	64
22.	Personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn, etter kroppslig rørlighet. Prosent	66
23.	Andelen av personer 15-74 år i grupper for grad av rørlighet, som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Prosent	67
24.	Personer 15-74 år i grupper for svømmeferdighet, etter tallet på ganger de badet utendørs og innendørs (i svømmehall)	70
25.	Personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/utdanning/handelsfelt for bosted, etter svømmeferdighet. Prosent	71
26.	Befolkningen etter svømmeferdighet i 1951, 1961 og 1970	72
27.	Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i konkurranseidrett i 1969/70 eller tidligere år. Prosent	73
28.	Personer 15-74 år som disponerte friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr, samt båt, bil, hytte og campingvogn	76
29.	Personer 15-74 år i grupper for tilgang til utstyr etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70. Prosent	76
30.	Personer 15-74 år i grupper for tilgang til bil og hytte, etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv generelt. Prosent	78
31.	Personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/husholdningsinntekt, etter tallet på forskjellige typer friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr de har. Prosent	80
32.	Unge personer som har tilgang til friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr og bil. 1962 og 1970	81
33.	Overslag over tallet på hele dager den norske befolkning (15-74 år) hadde fri fra de daglige arbeids- og skoleforpliktelser i 1969/70, etter levevei	83
34.	Personer 15-74 år etter avstand fra bostedet til forskjellige typer friluftsområder og idretts- eller mosjonsanlegg. Prosent	86
35.	Andelen av personer 15-74 år i grupper for type strøk for bosted/type natur/handelsfelt, som bor mindre enn 3 km fra forskjellige typer friluftsområder og idretts- eller mosjonsanlegg. Prosent	88
36.	Andelen av personer 15-74 år i grupper for avstand til nærmeste friluftsområde og idretts- eller mosjonsanlegg, som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Prosent	90
37.	Personer 15-74 år i grupper for dem som var på helgetur og dem som var hjemme en bestemt helg i september 1970, etter om de tok del i friluftsliv i løpet av helgen. Prosent	92
38.	Personer 15-74 år i grupper for dem som var på påsketur og dem som var hjemme i påsken 1970, etter om de tok del i friluftsliv i løpet av påsken. Prosent	93

2. VEDLEGGSTABELLER

	Side
I Andelen av personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/levevei/utdanning/husholdningstype/husholdningsinntekt/handelsfelt for bosted/type strøk for bosted/type natur for bosted, som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70. Prosent	102
II Personer 15-74 år som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon 1969/70, etter alder. Prosent ..	106
III Personer 15-74 år som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon 1969/70, etter handelsfelt for bosted. Prosent	107
IV Personer 15-74 år i grupper for tilgang til forskjellig utstyr, etter tallet på ganger de tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Prosent	109
V Andelen av personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/husholdningsinntekt/handelsfelt for bosted, som har forskjellig friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr og har tilgang til båt, bil og hytte. Prosent	111

FIGURREGISTER

1. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i friluftsliv generelt, i idrett og mosjon generelt og i konkurranseidrett 1969/70. Prosent	46
2. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i ulike friluftslivsaktiviteter 1969/70. Prosent	47
3. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i ulike idretts- og mosjonsaktiviteter 1969/70. Prosent	48
4. Personer 15-74 år som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter 1969/70, etter kjønn. Prosent	50
5. Personer 15-74 år i grupper for husholdningsinntekt, etter deltaking i friluftsliv generelt, i idrett og mosjon generelt og i konkurranseidrett 1969/70. Prosent	51
6. Personer 15-74 år i grupper for utdanning, etter deltaking i friluftsliv generelt, i idrett og mosjon generelt og i konkurranseidrett 1969/70. Prosent	52

CONTENTS

	Page
I Introduction	17
II The Outdoor Life 1970	18
1. Purpose	18
2. Definition of the outdoor recreation, sport and exercise concepts	19
3. Definition of the population	20
4. Collection of data	20
5. Sample and non-respondents	21
6. Errors and reliability of estimates	21
III The extent of outdoor recreation, sport and exercise	28
1. The percentage of the population taking part in outdoor recreation, sport and exercise activities	28
2. The frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise activities	31
3. Total practising of recreation, sport and exercise	33
4. Relationship between the activities	35
5. The use of different areas and facilities	39
6. The extent of outdoor recreation, sport and exercise compared with other leisure activities	41
7. The extent of outdoor recreation, sport and exercise in Norway compared with other countries	43
IV The participation in outdoor recreation, sport and exercise for different groups of the population	44
1. The participation by different age groups	44
2. The participation among males and females	45
3. The participation by different groups of income and education	49
4. The participation by different groups of economic activity and types of households	49
5. The participation by different trade regions, types of resi- dential area and types of nature in residential area	53
V Some factors behind the participation in outdoor recreation, sport and exercise	54
1. Needs and decisionmaking-theories	54
2. Needs as factors behind the participation in outdoor recre- ation, sport and exercise	55
(i) The need for physical activity	55
(ii) The need for release from tension of modern urban life	63

	Page
3. Resources and preferences as factors behind the participation in outdoor recreation, sport and exercise	64
(i) Physical health, problems with moving	65
(ii) Other physical and mental health problems	69
(iii) Learning of skills	69
(iv) Access to equipment, transport and accomodation possibilities	74
(v) Extent of leisure time	81
(vi) Access to outdoor recreation areas and sport and exer- cise facilities	85
Summary of conclusions	94
English summary	96
References	99
Issued in the Series Samfunnsøkonomiske studier (SØS)	113

Explanation of Symbols

- . Category not applicable
- .. Data not available
- : Not for publication
- 0 Less than half of unit
employed

INDEX OF TABLES
1 *Tables in the survey*

	Page
Respondents, non-respondents and population, 15-74 years of age (31/12-1970). Percentages	22
Estimated standard error. Percentages	23
Persons participating in outdoor recreation, sport and exercise activities. Results from 3 Norwegian national surveys. Percentages	25
Persons 15-74 years by frequency of participation in swimming and hunting during the last year as recorded by two different surveys. Percentages	26
Persons in the Norwegian and Swedish population by physical health. Percentages	27
Persons 15-74 years participating in outdoor recreation, sport and exercise activities in 1969/70	28
Persons 15-74 years on daylong walks, hikes or ski trips in 1969/70, by distance walked on the longest hike or ski trip the same year. Percentages	31
Average number of times persons 15-74 years of age participated in the outdoor recreation, sport and exercise activities in 1969/70	32
Persons 15-74 years by number of outdoor recreation, sport and exercise activities in which they participated in 1969/70.	34
Persons 15-74 years by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in general in 1969/70	34
Correlation coefficients between 24 outdoor recreation, sport and exercise activities	36
Persons 15-74 years participating in outdoor recreation in general, sport and exercise in general, and competitive sport.	40
Average number of times persons 15-74 years of age participated in activities connected with water areas, forests, fields and mountain areas, outdoor facilities and indoor facilities .	41
Persons 15-74 years visiting cultural institutions and sports meetings in 1969/70	42
The participation in outdoor recreation, sport and exercise in Norway compared with the participation in Sweden and USA. Percentages	43
Economically active persons by extent of physical activity at work and on way to work and back home in 1969/70	56
Pupils and students 15 years and older by extent of physical activity in the education and on way to the place of education and back home in 1969/70	57
Economically active persons in groups for economic activity, by extent of physical activity at work. Percentages	59
Economically active persons in groups for age/sex/education/household income/type of residential area, by extent of physical activity at work. Percentages	60

20. Economically active persons in groups for extent of physical activity at work, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in general 1969/70. Percentages	62
21. Persons 15-74 years in groups for type of residential area, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in general 1969/70. Percentages	64
22. Persons 15-74 years in groups for age/sex, by ability to move. Percentages	66
23. Percentage of persons 15-74 years in groups for ability to move participating in outdoor recreation, sport and exercise activities	67
24. Persons 15-74 years in groups for ability to swim, by frequency of participation in outdoor and indoor swimming	70
25. Persons 15-74 years in groups for age/sex/education/trade region for residence, by ability to swim. Percentages	71
26. The population by ability to swim in 1951, 1961 and 1970	72
27. Persons 15-74 years in groups for age, by participation in competitive sport in 1969/70 or previous years. Percentages .	73
28. Persons 15-74 years with access to outdoor recreation, sport and exercise equipment, and boat, private car, holiday cabin and caravan	76
29. Persons 15-74 years in groups for access to equipment, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in 1969/70. Percentages	76
30. Persons 15-74 years in groups for access to private car and holiday cabin, by frequency of participation in outdoor life activities generally. Percentages	78
31. Persons 15-74 years in groups for age/sex/household income, by number of types of outdoor recreation, sport and exercise equipment they have. Percentages	80
32. Young persons having access to outdoor recreation, sport and exercise equipment and private car. 1962 and 1970	81
33. Estimate of number of whole days the Norwegian population (15-74 years) did not have usual work and school obligations in 1969/70, by economic activity	83
34. Persons 15-74 years by distance from residence to different types of outdoor recreation areas and sport and exercise facilities. Percentages	86
35. Percentage of persons 15-74 years of age in groups for type of residential area/type of nature/trade region of residence living less than 3 km from outdoor recreation areas and sport and exercise facilities	88
36. Percentage of persons 15-74 years of age in groups for distance to the nearest outdoor recreation area and sport and exercise activities taking part in outdoor recreation, sport and exercise activities	90
37. Persons 15-74 years in groups for being on weekend trip or not, one certain weekend in September 1970, by participation in outdoor recreation during that weekend. Percentages	92
38. Persons 15-74 years in groups for being on holiday or not at Easter 1970, by participation in outdoor recreation during the Easter. Percentages	93

2. TABLES IN THE APPENDIX

	Page
I Percentage of persons 15-74 years of age in groups for age/sex/economic activity/education/type of household/household income/trade region of residence/type of residential area/type of nature in residential area participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise in 1969/70	102
II Persons 15-74 years participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise 1969/70, by age. Percentages ..	106
III Persons 15-74 years participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise 1969/70, by trade region of residence. Percentages	107
IV Persons in groups for access to different types of equipments, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise activities. Percentages	109
V Percentage of persons 15-74 years of age in groups for age/sex/household income/trade region for residence possessing different types of outdoor recreation, sport and exercise equipment and having access to private car, boat and holiday cabin	111

INDEX OF DIAGRAMS

1. Persons 15-74 years in groups for age, by participation in outdoor recreation in general, sport and exercise in general and in competitive sport 1969/70. Percentages	46
2. Persons 15-74 years in groups for age, by participation in different types of outdoor recreation 1969/70. Percentages ...	47
3. Persons 15-74 years in groups for age, by participation in different types of sport and exercise activities 1969/70. Percentages	48
4. Persons 15-74 years participating in different outdoor recreation, sport and exercise activities 1969/70, by sex. Percentages	50
5. Persons 15-74 years in groups for household income, by participation in outdoor recreation in general, sport and exercise in general and in competitive sport 1969/70. Percentages	51
6. Persons 15-74 years in groups for education, by participation in outdoor recreation in general, sport and exercise in general and in competitive sport 1969/70. Percentages	52

I Innledning

Det har de senere årene vært ført en omfattende offentlig debatt om friluftslivets, idrettens og mosjonens plass i samfunnet. Ordskiftet har vært særlig livlig omkring ulike former for naturinngrep som har konsekvenser for befolkningens muligheter til å utøve friluftsliv.

Eksempler her er vassdragsreguleringer, bygging av skogsbilveier og andre veier, reising av fritidshus på fjellet eller nær strandkanten. Idrettens plass i samfunnet har også vært diskutert, særlig i samband med at toppidretten har fått en yrkesmessig karakter.

Debatten har ført til at politiske organer og samfunnsplanleggere er blitt mer oppmerksomme på problemer og interesser som knytter seg til allmennhetens utøving av friluftsliv, idrett og mosjon. Det har imidlertid ofte vært vanskelig å fastslå hvor stor vekt en skulle tillegge fritidsinteressene i forhold til konkurrerende interesser, f.eks. av teknisk eller økonomisk karakter. Mangelen på systematisk kunnskap om omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon har gjort det spesielt problematisk å foreta slike avveiinger.

Behovet for slik informasjon var en av grunnene til at Statistisk Sentralbyrå gjennomførte Ferie- og friluftslivundersøkelsen høsten 1970. Friluftsdelen av undersøkelsen ble utført som oppdrag for Administrasjonen for friluftsliv og naturvern i Kommunal- og Arbeidsdepartementet (nå Miljøverndepartementet). Undersøkelsen var også et ledd i et omfattende program Statistisk Sentralbyrå har lagt opp for å kartlegge nordmenns daglige gjøremål. Hovedresultatene fra undersøkelsen er tidligere offentliggjort i tabellpublikasjonene Ferieundersøkelsen 1970 (NOS A 451) og Friluftslivundersøkelsen 1970 (NOS A 459).

I denne publikasjonen tar Statistisk Sentralbyrå sikte på å gi en nærmere presentasjon av de viktigste resultatene fra Friluftslivundersøkelsen 1970. En har tatt for seg utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon generelt og for ulike befolkningsgrupper og landsdeler. Hovedvekten er imidlertid lagt på å belyse årsaker til og hindringer for utøvingen. En har dessuten forsøkt å gi grunnlag for vurderinger av de endringer i friluftslivs-, idretts- og mosjonsatferder som kan ventes i årene framover.

Tallet på utøvere av friluftsliv, idrett og mosjon vil i og for seg ikke si noe direkte om de samfunnsmessig gunstige eller uheldige sider ved utøvingen. Dette gjelder både den betydning utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon kan ha for den enkeltes helse og trivsel, og den økonomiske betydning utøvingen har for produsenter av fritidsutstyr, for reiselivsnæringen osv. En har derfor ikke tatt sikte på å belyse slike problemstillinger her.

En vil nedenfor gi en kort oversikt over oppbyggingen av analysen og de viktigste problemstillinger som blir tatt opp.

I kapittel II blir det redegjort for opplegget og gjennomføringen av undersøkelsen og for en del feilkilder som i større eller mindre grad kan ha hatt betydning for resultatene.

I kapittel III er det gitt en framstilling av hvor mange nordmenn som utøvde de ulike former for friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70 og hvor ofte de gjorde det. Det er foretatt en sammenlikning av omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon med omfanget av andre fritidsgjøremål her hjemme og med utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon i enkelte andre land. Dessuten har en sett på sammenhenger i utøvingen av ulike friluftsliv-, idretts- og mosjonsaktiviteter på grunnlag av en enkel korrelasjonsanalyse.

Det samlede omfang av utøvingen kan ses som et uttrykk for friluftslivets, idrettens og mosjonens samfunnsmessige betydning. Det er imidlertid vanskelig å si hvilken verdi en skal tillegge disse fritidsgodene da de måleenhetene som er brukt, tid og antall personer, ikke er direkte sammenliknbare med andre verdimål, f.eks. penger.

I kapittel IV er gitt en beskrivelse av atferdsforskjeller mellom ulike aldersgrupper, menn og kvinner, ulike inntekts- og utdanningsgrupper, yrker og husholdningstyper, landsdeler, type bosetting og naturforhold.

Hovedvekten er lagt på å analysere noen av årsakene til og hindringene for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon.

I kapittel V tar en for seg noen av hypotesene eller teoriene som har vært framsatt som forklaring på utøvingen av disse fritidsaktivitetene. En tester blant annet hypotesen om at behovet for aktivitet og avkopling fra bymiljø kan være årsak til friluftsliv-, idretts- og mosjonsaktivitet.

Videre tar en for seg betydningen av rørlighetsvansker, læring av ferdigheter, tilgang til fritidsutstyr, transport og overnattingsmuligheter og tilgang til fritid. Til slutt kommer en inn på den betydning avstanden til friluftslivområder og idrettsanlegg har for utøvingen.

II Opplegget av Friluftslivundersøkelsen 1970

1. Formål

Målsettingen for undersøkelsen var å kartlegge hvor mye friluftsliv, idrett og mosjon den norske befolkning utøvde i løpet av et år. Undersøkelsen skulle dessuten registrere hvilke befolkningsgrupper som utøvde aktivitetene og forsøke å skaffe en oversikt over de viktigste faktorene som påvirket utøvingen.

Den praktiske gjennomføringen krevde en rekke presiseringer og avgrensninger av målsettingen. For det første måtte begrepene "friluftsliv, idrett og mosjon" utdypes.

2. Avgrensning av begrepene friluftsliv, idrett og mosjon

I stedet for å definere hva friluftsliv, idrett og mosjon er ut fra teoretiske betraktninger, valgte en å definere konkret hvilke gjøremål som skulle kartlegges i undersøkelsen. Følgende aktiviteter ble valgt ut: Bading utendørs, fiske, jakt, bærplukking, fotturer i skog og mark og i fjellet, skiturer, motorbåtturer, seilturer, roing, padling, overnatting utendørs, løpeturer, fotball, andre ballspill utendørs, friidrett, slalåm, skihopping, orienteringsløp samt gymnastikk, ballspill og badning innendørs.

Denne gruppen av aktiviteter ble avgrenset ut fra 4 kriterier.

- a. Undersøkelsen skulle registrere bare fritidsaktiviteter som vanligvis blir utøvd i tilknytting til friarealer eller idretts- og mosjonsanlegg. Mosjonsgivende fritidsgjøremål som er knyttet til hjemmene eller til typiske boligområder, er holdt utenfor. Hagearbeid, bruk av mosjonsapparater hjemme, spaserturer langs bilveier og i boligområder er derfor ikke med, selv om den norske befolkningen i stor grad også mosjonerer på denne måten. (For opplysninger om omfanget av slike aktiviteter se f.eks. Fakta 1969 tabell 1, Norsk institutt for by- og regionforskning 1971 og Lundahl 1971 s. 50.)
- b. Undersøkelsen skulle bare registrere fritidsgjøremål som innebærer en viss grad av fysisk aktivitet. Mer passive gjøremål som solbad, utendørs måltider og titting på naturen fra biler eller parkeringsplasser er ikke registrert. Dette er noen av de vanligste "friluftslivaktivitetene" i USA og Sverige. (Outdoor Recreation Research Review Commission 1962. Rapport nr. 19, s. 6 og Statens Offentliga Utredningar (SOU) nr. 47 1964, s. 41.)
- c. Av intervjutekniske grunner ble utvalget av aktiviteter avgrenset til de som hadde såpass sterkt særpreget at intervjuobjektene kunne antas å huske at de hadde deltatt i dem. En prøveundersøkelse våren 1970 viste at det spesielt var nødvendig å avgrense begrepet fotturer til ikke å omfatte gange til og fra arbeid, butikk o.l. Av den grunn ble bare fotturer som strakte seg over en større del av dagen, (dagsturer) registrert. Det store antall kortere fotturer er ikke tatt med i undersøkelsen.

- d. En aktivitet som skulle kartlegges måtte videre ha så mange utøvere at tallet ville bli registrert i undersøkelsen med rimelig sikkerhet. Dette kravet medførte at bare aktivitetene som ble utøvd av minst 3 prosent av de spurte ble tatt med. Grensen på 3 prosent tilsvarer om lag 100 000 nordmenn. Hvilke aktiviteter som hadde minst 100 000 utøvere, ble forsøkt kartlagt ved prøveundersøkelsen våren 1970.

3. Avgrensing av populasjonen

Undersøkelsen ble avgrenset til å omfatte personer i alderen 15-74 år som ikke var knyttet til felleleshusholdning, som f.eks. pleiehjem, sykehus, skip eller militærforlegning.

Årsaken til denne avgrensning var at det ville bli vanskelig å få brukbare opplysninger om enkelte emner fra de aller yngste og de aller eldste i befolkningen. Det var samtidig vanskelig eller dyrt å innhente opplysninger fra personer til sjøs eller i militærtjeneste. Konsekvensen ble imidlertid at undersøkelsen bare dekket 71 prosent eller 2,75 millioner personer av den norske befolkning pr. 31/12 1970. Resultatene her kan derfor ikke brukes til å anslå hvor mye friluftsliv, idrett og mosjon hele befolkningen utøvde. For slike vurderinger har det nok størst betydning at en valgte ikke å registrere utøvingen i aldersgruppene under 15 år. Disse aldersgruppene deltar sannsynligvis langt mer i slike fritidsgjøremål, spesielt i idrett og mosjon, enn befolkningen forøvrig.

Ved at de unge under 15 år ble utelatt har en også mistet mulighetene til å studere hvordan utøverne av friluftsliv, idretts- og mosjonsaktivitetene blir rekruttert. Flere undersøkelser som er nærmere omtalt i kapittel V, viser at de aller fleste blir kjent med disse aktivitetene i ung alder. Det viser seg dessuten at denne kontakten med aktivitetene i ungdomstiden er vesentlig for utøvingen også seinere i livet. At de unge ikke er med i undersøkelsen gjør det derfor vanskeligere å vurdere om eventuelle endringer i rekrutteringen, både når det gjelder omfang og sammensetting, vil kunne påvirke utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon i årene som kommer.

4. Innsamlingen av materialet

Opplysningene ble samlet inn ved intervjuing av et tilfeldig landsomfattende utvalg av personer 15-74 år i september og oktober 1970. Denne intervjuperioden ble valgt fordi den fulgte like etter den viktigste ferie- og friluftslivtiden om sommeren. De spurte skulle på den måten ha viktige deler av sin egen friluftslivutøving i relativt friskt minne. De utvalgte personer ble oppsøkt av medlemmer fra Statistisk Sentralbyrås faste intervjuerstab og intervjuet om ferieturer og friluftslivutøving i

løpet av det foregående år. Spørreskjemaet som ble brukt er gjengitt som vedlegg i publikasjonen Friluftslivundersøkelse 1970 (NOS A 459). Der finner en også enkelte resultater fra undersøkelsen som ikke er omtalt i denne analysen.

5. Utvalg og frafall

Det ble opprinnelig trukket ut 3 053 personer til å være med i undersøkelsen. Dette utvalget ble trukket i to trinn. Første trinn bestod av 93 utvalgsområder som er trukket tilfeldig blant 1 541 primær-områder, stratifisert geografisk (etter handelsfelter og med særskilte strata for Oslo, Bergen og Trondheim) og etter næringsstruktur i 53 strata. For hvert av de 13 strata i Oslo, Bergen og Trondheim er det trukket ett utvalgsområde, mens det i de øvrige 40 strata er trukket to utvalgsområder pr. stratum.

Utvalget på annet trinn ble trukket tilfeldig på grunnlag av navne- og adresse-registeret over befolkningen i utvalgsområdene.

Av de 3 053 opprinnelig uttrukne personene ble 239 eller 7,8 prosent erstattet med nye personer fordi de først uttrukne hadde flyttet fra utvalgsområdene. Ved undersøkelsen var det videre et frafall på 372 personer (12,1 prosent). Av disse var 39 prosent midlertidig fraværende på grunn av skolegang, arbeid eller ferie, mens 29 prosent ikke var villige til å la seg intervjuet. (Mer detaljerte opplysninger om frafallet finnes i tabell A fra Friluftslivundersøkelsen 1970.) Som følge av frafallet ble tallet på oppgavegivere til undersøkelsen redusert til 2 681.

6. Vurdering av feilkilder i undersøkelsen

Frafallet som er nevnt foran, og andre forhold gjør at det hefter ulike former for feilkilder og usikkerhet til resultatene.

a. Feil på grunn av frafallet

Frafallet kan ha ført til at utvalget som ble intervjuet ikke svarer helt til den befolkning det skulle representere. Hvis de som ble intervjuet har en atferd forskjellig fra dem som falt fra, kan det gi systematiske feil i resultatene. En indikator på slike feil kan en få ved å sammenlikne intervjuobjektene med befolkningen slik offisiell statistikk beskriver den (tabell 1).

Tabell 1. Personer som svarte, frafallet og befolkningen i alder 15-74 år (31/12 1970), Prosent *Respondents, non-respondents and population, 15-74 years of age (31/12 1970). Percentages*

	Personer som svarte <i>Respondents</i>	Frafallet <i>Non-respondents</i>	Befolkningen i alder 15-74 år ¹⁾ <i>Population 15-74 years of age¹⁾</i>
ALDER AGE			
15 - 24 år <i>years</i>	19	34	22
25 - 34 " "	16	15	16
35 - 44 " "	16	11	16
45 - 54 " "	20	15	18
55 - 64 " "	17	15	16
65 - 74 " "	12	10	12
I alt <i>Total</i>	100	100	100
KJØNN SEX			
Menn <i>Males</i>	48	65	50
Kvinner <i>Females</i>	52	35	50
I alt <i>Total</i>	100	100	100
Tallet på personer <i>Number persons</i>	2 681	372	2 738 000

1) Kilde: Statistisk Sentralbyrå; Folkemengden etter alder og ekteskapelig status. 31. desember 1970.

1) *Source: Central Bureau of Statistics; Population by age and marital status. 31 December 1970.*

Som det går fram av tabellen, er menn og personer i aldersgruppen 15-24 år noe svakere representert blant oppgavegiverne enn deres andel av befolkningen skulle tilsi. Dette er som vi skal se seinere, de gruppene som utøver mest friluftsliv, idrett og mosjon. Det skulle derfor isolert sett ha ført til at tallene for omfanget av disse fritidsgjøremålene er blitt noe for lave i undersøkelsen. Fraffallet er likevel en liten feilkilde. Hvis en går ut fra at utøvingen er målt riktig for de enkelte aldersgrupper, vil underrepresentasjonen i det uheldigste tilfelle ha ført til at friluftslivs-, idretts- og mosjonsomfanget er målt om lag en prosent for lavt. Befolkningsandelen som badet utendørs ville f.eks. vært 57 prosent, ikke 56 prosent som oppgitt i tabellene. For de fleste av aktivitetene vil denne feilen ikke være større enn feilen en har fått ved å avrunde tallene til hele prosent.

b. Utvalgsvarians

En annen kilde til usikkerhet ligger i det at opplysningene er hentet inn fra et relativt lite utvalg og ikke fra alle personer i alderen 15-74 år. En annen undersøkelse med et annet utvalg av intervju-personer kunne derfor ha gitt andre resultater. De riktige resultatene vil imidlertid ligge innenfor visse feilgrenser som kan beregnes ut fra standardavviket. Ved denne undersøkelsen er standardavviket s tilnærmet beregnet etter formelen

$$s = \sqrt{\frac{p(100-p)}{n}} \cdot 1,5$$

der p er den prosent standardavviket skal beregnes for, og n er tallet på observasjoner. I tabell 2 nedenfor er det beregnet standardavvik etter denne tilnæringsformelen for en del verdier av p og n.

Tabell 2. Standardavvik i prosent etter den enkle tilnæringsmetoden.
Prosent *Estimated standard error. Percentages*

Tallet på spurte (n) <i>Number of respondents</i>	Prosent standardavviket skal beregnes for (p) <i>Percentage of respondents for whom the standard error should be calculated</i>				
	10(90)	20(80)	30(70)	40(60)	50
50	5,2	6,9	7,9	8,5	8,7
100	3,7	4,9	5,6	6,0	6,1
200	2,6	3,4	4,0	4,2	4,3
300	2,1	2,8	3,2	3,5	3,5
600	1,5	2,0	2,3	2,5	2,5
1 000	1,2	1,5	1,8	1,9	1,9
2 000	0,8	1,1	1,3	1,3	1,4
2 681	0,7	0,9	1,1	1,2	1,2

Når utgangspunktet er alle de 2 681 personene som ble intervjuet i denne undersøkelsen, vil standardavviket være om lag 1 prosent i forhold til tallene publisert her. Standardavviket øker jo færre personer som er intervjuet. Der tallet på spurte er bare 50 personer, er standardavviket fra 5 til 9 prosent. Så store standardavvik kan forekomme når analysen bygger på en mindre del av materialet. Som en hjelp for leserne er det seinere oppgitt feilgrenser (konfidensintervall) som de "sanne" eller "riktige tallene" ligger innenfor med en sannsynlighet på 95 prosent.

c. Feil på grunn av intervjumetoden. En sammenlikning med andre undersøkelser

I tillegg til disse feilkildene kan det dessuten være feil som

skyldes selve målemetoden. Størrelsesordenen av slike feil er langt vanskeligere å vurdere, men de er ikke nødvendigvis ubetydelige. Den største usikkerheten på grunn av målemetoden er knyttet til spørsmålene om selve friluftslivs-, idretts- og mosjonsatferden. Her valgte en å spørre intervjuobjektene om de hadde badet, fisket, gått fottur osv. i løpet av det siste året, og eventuelt hvor mange ganger de hadde gjort det. At en spurte for et helt år har selvsagt økt mulighetene for at noen kunne huske feil.

Tallene som gjelder utøving siste år kan således ha blitt noe for høye hvis det blant de registrerte deltakerne var noen som ikke husket sikkert om de deltok "i år" eller om deltakingen egentlig gjaldt året før. Flere undersøkelser viser at intervjuobjekter kan ha en slik tendens til å tidsforskyve tidligere hendinger eller gjøremål opp mot nåtid (se f.eks. Lansing og Blood 1964 s. 188, Dalenius 1971 s. 7). De som deltar lite i friluftsliv, idrett og mosjon har nok lettest for å gjøre slike erindringsfeil.

For å få et visst inntrykk av hvorledes svarene avhenger av folks hukommelse ble enkelte av spørsmålene om friluftsliv stilt ved prøven på Tidsnyttingsundersøkelsen 1971/1972. Intervjuingen til denne undersøkelsen ble foretatt i februar 1971. Det er rimelig å tro at det ville være vanskeligere å huske om en f.eks. hadde badet utendørs det siste året, hvis en ble spurt om det vinterstid i stedet for like etter at sommeren var over. Sammenlikningen viser imidlertid at årstiden undersøkelsene ble gjennomført på, tilsynelatende har hatt mindre betydning for svarene.

En undersøkelse utført av Fakta i mars 1969 viser også godt samsvar med resultatene fra Byråets undersøkelser (tabell 3).

Det at 3 forskjellige undersøkelser gir noenlunde like resultater, øker sannsynligheten for at tallene er riktige. De relativt små avvikene kan dessuten ha sammenheng med noe ulike spørsmålsformuleringer og med rent tilfeldig variasjon på grunn av at dette er utvalgsundersøkelser.

De to undersøkelsene som Statistisk Sentralbyrå foretok, viser videre at resultatene stemmer overens også når det gjelder hvor ofte intervjuobjektene deltok i friluftsliv, idrett og mosjon. Her er det imidlertid bare spørsmålene om tre av aktivitetene som er direkte sammenliknbare (tabell 4).

Tabell 3. Personer som tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Resultater fra 3 norske landsomfattende undersøkelser. Prosent *Persons participating in outdoor recreation, sport and exercise activities. Results from 3 Norwegian national surveys. Percentages*

	Statistisk Sentralbyrå september 1970	Statistisk Sentralbyrå februar 1971	Fakta mars 1969
Badet utendørs <i>Outdoor swimming</i>	57	55	-
Badet innendørs <i>Indoor</i> "	19	19	-
Jaktet <i>Hunting</i>	6	8	-
Fisket <i>Fishing</i>	58 ²⁾	50	-
Vært på båttur <i>Boating, sailing</i>	50	48	-
Gått lengre fottur <i>Longer walks, hikes</i>	47 ²⁾	50	51
Gått lengre skitur <i>Longer skitrips</i> ...	41 ²⁾	43	41 ³⁾
Spilt ballspill utendørs <i>Outdoor ballgames</i>	15	12	13
Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>	2 681	504	1 545

1) Utvalget bestod av personer 15 år og eldre. 2) I september-undersøkelsen ble hver av disse aktivitetene kartlagt ved hjelp av 2 spørsmål; f.eks. fiske "i sjøen" og "i ferskvann". Her er svar-kategoriene slått sammen uten dobbelt-telling av personer som både fisket "i sjøen" og "i ferskvann". 3) Fakta spurte om fotturer, skiturer generelt, ikke om lengre turer.

1) *The sample was persons 15 years and older. 2) In the September-survey each of these activities was measured by help of two questions. Here the categories are combined without counting persons twice who was fishing both "in the sea" and "in lakes and rivers". 3) Fakta asked about hiking, skitrips in general, not longer trips.*

Det styrker troverdigheten av resultatene at også disse svarfordelingene er nesten identiske. Men likheten er ikke tilstrekkelig til at en kan være sikker på at resultatene gir et riktig bilde av hvor "mange ganger" intervjuobjektene deltok. En bevisst eller ubevisst tendens til å overvurdere egen utøving for på denne måten å framstå som en aktiv person, kan således være nokså uavhengig av årstiden for undersøkelsen og den konkrete utformingen av spørsmålene.

Det er likevel rimelig å tro at ihvert fall nivået for utøvingen er noenlunde riktig anslått i undersøkelsen, og at heller ikke forholdet mellom de ulike friluftsliv-, idrett- og mosjonsaktiviteter er blitt vesentlig forskjøvet på grunn av eventuelle overvurderinger av egen utøving.

Tabell 4. Personer 15-74 år registrert i to ulike undersøkelser¹⁾ etter tallet på ganger de badet og var på jakt det siste året. Prosent Persons 15-74 years by frequency of participation in swimming and hunting during the last year as recorded by two different surveys¹⁾. Percentages

	Ganger utøvd Frequency of participation							60 og over and more	I alt Total	Tallet på per- soner som svarte Number of res- pondents
	0	1	3	6	10	20	40			
Badet utendørs - som registrert høsten 1970 <i>Out- door swimming - as recorded autumn 1970</i>	43	11	12	8	12	9	2	3	100	2 681
Badet utendørs - som registrert vinteren 1971 <i>Out- door swimming - as recorded winter 1971</i>	45	8	10	10	12	9	3	3	100	504
Badet innendørs - som registrert høsten 1970 <i>In- door swimming - as recorded autumn 1970</i>	81	3	4	2	3	4	2	1	101	2 681
Badet innendørs - som registrert vinteren 1971 <i>In- door swimming - as recorded winter 1971</i>	81	2	3	2	5	5	2	1	101	504
Jaktet - som registrert høsten 1970 <i>Hunting - as recorded autumn 1970</i>	94	2	1	2	1	1	0	-	101	2 681
Jaktet - som registrert vinteren 1971 <i>Hunting - as recorded winter 1971</i>	92	3	1	1	1	-	0	1	99	504

1) Friluftslivundersøkelsen, september-oktober 1970. Tidsnyttingsundersøkelsen, februar 1971.

1) *Outdoor life survey, September-October 1970. Time-budget survey, February 1971.*

De andre spørsmålene i undersøkelsen kartla den situasjon intervjupersonene var i på intervjutidspunktet, dvs. deres fysiske helse, tilgang til idrettsutstyr og friluftslivområder, levevei, ekteskapelig status o.l. Mulighetene for at de husket feil var neppe til stede ved disse spørsmålene. Men det er muligheter for at noen kan ha oppfattet spørsmålene annerledes enn de var ment.

Når det gjelder registreringer av den fysiske helse eller rørlighet, så har de samme spørsmålene også vært stilt i en svensk intervjuundersøkelse (Johansson 1970). Der ble svarene kontrollert ved at leger hadde kliniske intervju med noen av intervjuobjektene etterpå. Legene fant at 91 prosent av de spurte hadde gitt et riktig bilde av sin egen situasjon. Blant de øvrige var det en tendens til å undervurdere sine egne rørlighetsproblemer.

Det er ikke urimelig å tro at en liknende kontroll blant de norske intervjuobjektene ville gitt tilsvarende resultater, blant annet fordi svarene på disse spørsmålene er meget like de man fikk fra den svenske befolkning (tabell 5). Når den fysiske rørligheten ser ut til å være noe dårligere blant svenskene enn her hjemme, har det sammenheng med at den svenske undersøkelsen også omfattet personer på sykehus, pleiehjem og personer over 74 år. For nærmere omtale se kapittel V.

Tabell 5. Personer i den norske og svenske befolkning etter rørlighet¹⁾. Prosent *Persons in the Norwegian and Swedish population by physical health¹⁾. Percentages*

	Normal rørlighet <i>Normal ability to move</i>	Nedsatt rørlighet <i>Some reduced ability to move</i>	Hindret rørlighet <i>Reduced ability to move</i>	Kraftig hindret rørlighet <i>Very reduced ability to move</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respon- dents</i>
Norge <i>Norway</i> 1970	77	13	4	6	100	2 681
Sverige <i>Sweden</i> 1968	74	11	7	8	100	5 923

1) Med normal rørlighet menes her at en kan løpe 100 m uten vansker, med kraftig hindret rørlighet at en vanskelig kan gå i trapper og 100 m noenlunde raskt.

1) *By normal ability to move is meant ability to run 100 m without difficulties. Persons having very reduced ability to move have difficulties with climbing steps and walking 100 m.*

Det har også vært mulig å sammenlikne enkelte opplysninger med annen offisiell statistikk. Det viser seg at Friluftslivundersøkelsen 1970 og Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser i 1972 gir omtrent de samme tall for hvor mange yrkesaktive det er i Norge, selv om spørsmålsstillingene i disse undersøkelsene er klart forskjellige (se tabell 16, note 2 for nærmere detaljer). Anslagene på antall skoleelever og studenter (15 år og over) i Friluftslivundersøkelsen 1970 er imidlertid for lave i forhold til den offisielle undervisningsstatistikken. (Se tabell 17, note 2.) Dette har sammenheng med at elevene ofte er borte fra hjemmet på skole o.l. og derfor utgjør en forholdsvis stor del av frafallet i denne undersøkelsen.

Hovedinntrykket fra disse forsøkene på å kontrollere resultatene skulle likevel være at selv om det er usikkerhet i materialet, så ser den ikke ut til å være så stor at den i vesentlig grad reduserer påliteligheten av opplysningene.

III Omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon

1. Andelen av befolkningen som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter

Hvor mange som utøvde friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70 ble kartlagt ved å spørre intervjuobjektene om de hadde badet utendørs, gått fottur, jaktet osv. det siste året. I alt ble det stilt spørsmål om utøvingen av de 24 vanligste friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene i Norge. Resultatene fra disse spørsmålene er framstilt i tabell 6.

Tabell 6. Personer 15-74 år som tok del i de ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter i 1969/70 *Persons 15-74 years participating in outdoor recreation, sport and exercise activities in 1969/70*

	Personer som utøvde aktiviteten minst en gang i 1969/70 <i>Persons participating at least once in 1969/70</i>	Tallet på utøvere i befolkningen <i>Number of participants in the population</i>	Konfidensintervall ¹⁾ <i>Confidence interval¹⁾</i>
	Pst.		
Badet utendørs <i>Outdoor swimming</i>	56	1 530 000	± 70 000
Gått kortere skitur <i>Shorter skitrips</i>	52	1 420 000	± 70 000
Vært på bærtur, sopptur <i>Berry and mushroom picking</i>	51	1 400 000	± 70 000

1) Konfidensintervall oppgitt med en sannsynlighet på 95 prosent (avrundede tall).

1) *Confidence interval given with a probability of 95 per cent (number rounded off).*

Tabell 6 (forts.). Personer 15-74 år som utøvde de ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter i 1969/70 *Persons 15-74 years participating in outdoor recreation, sport and exercise activities in 1969/70*

	Personer som utøvde aktiviteten minst en gang i 1969/70 <i>Persons participating at least once in 1969/70</i>	Tallet på utøvere i befolkningen <i>Number of participants in the population</i>	Konfidensintervall ¹⁾ <i>Confidence interval¹⁾</i>
	Pst.		
Fisket i sjøen <i>Fishing in sea</i>	40	1 100 000	± 60 000
Gått lengre fottur (dagstur) i skog og mark <i>Daylong walks, hikes in forests and fields.</i>	38	1 040 000	± 60 000
Vært på motorbåttur, seiltur <i>Boating, sailing</i>	36	990 000	± 60 000
Fisket i ferskvann <i>Fishing in lakes and rivers</i>	34	930 000	± 60 000
Rodd, padlet <i>Rowing, canoeing</i>	30	820 000	± 50 000
Gått lengre skitur (dagstur) i skog og mark <i>Daylong ski trips in forests and fields.</i>	29	790 000	± 50 000
Gått lengre skitur (dagstur) i fjellet <i>Daylong ski trips in the mountains</i>	28	770 000	± 50 000
Overnattet utendørs <i>Camping</i>	26	710 000	± 50 000
Gått lengre fottur (dagstur) i fjellet <i>Daylong walks, hikes in the mountains</i>	25	690 000	± 50 000
Badet innendørs <i>Indoor swimming</i>	19	520 000	± 50 000
Deltatt i innendørs gymnastikk, mosjon <i>Indoor gymnastics, exercises</i>	19	520 000	± 50 000
Tatt en løpetur, joggetur <i>Jogging</i>	16	440 000	± 50 000
Spilt ballspill utenom fotball utendørs <i>Outdoor ballgames except football</i>	10	270 000	± 40 000
Spilt innendørs ballspill <i>Indoor ballgames</i>	10	270 000	± 40 000
Spilt fotball <i>Football</i>	9	250 000	± 40 000
Gått på skøyter <i>Skating, ice.</i>	8	220 000	± 30 000
Vært på jakt <i>Hunting</i>	6	160 000	± 30 000
Drevet med friidrett <i>Athletics</i>	5	140 000	± 30 000
Løpt orienterings-, terrengløp <i>Orienteering, cross-country runs</i>	4	110 000	± 30 000
Kjørt slalåm, utfor <i>Slalom, down hill skiing</i>	4	110 000	± 30 000
Hoppet på ski <i>Ski jumping ...</i>	4	110 000	± 30 000

1) Se note 1, side 28.

1) See note 1, page 28.

Aktivitetene er rangert i tabellen etter hvor mange personer som deltok slik at de mest utbredte aktivitetene er nevnt først. Denne rangeringen gjenspeiler dels interessen for de ulike aktivitetene, dels de faktiske muligheter for å delta. Som det vil bli pekt nærmere på i kapittel V, er mulighetene for å delta av vesentlig betydning for utøvingen. De aktivitetene som krever mest av fysisk rørlighet, utholdenhet, ferdigheter, spesielle anlegg osv. har naturlig nok færrest utøvere, siden dette er faktorer som begrenser folks muligheter til å delta.

Av tabellen ser vi at om lag halvparten av befolkningen tok del i de mest alminnelige formene for friluftsliv: bading utendørs, kortere skiturer og bær- eller soppturer. Dette tilsvarer om lag halvannen million deltakere blant nordmenn i alderen 15-74 år. I tillegg kommer så alle utøverne under 15 år og en del utøvere over 74 år. Det er likevel verdt å merke seg at selv for en så populær aktivitet som utendørs bading var det om lag 1,2 millioner nordmenn i alderen 15-74 år som ikke deltok i løpet av 1969/70.

I tillegg til bading, kortere skiturer og bær- og soppturer har også fiske, lengre fotturer og forskjellige former for båtturer vært vanlige fritidsaktiviteter. Andelene som deltok i de mer krevende idretts- og mosjonsaktivitetene var derimot nokså beskjedne.

Ved vurderingen av tallene i tabellen er det viktig å være oppmerksom på at ikke alle som sier de "har deltatt" legger det samme i dette som det de ivrigste utøverne av en aktivitet ofte vil forbinde med deltaking. En bærtur behøver f.eks. ikke være noe annet enn en kortere kveldstur i skogen etter bær. Å ha sparket fotball behøver ikke å være noe mer enn "løkkefotball".

For å få et inntrykk av hva intervjuobjektene mente med "lengre turer" (dagsturer) ble det stilt spørsmål om distanse for lengste fot- og skitur i 1969/70. Resultatene er gjengitt i tabell 7.

Tabellen viser at en dagstur ikke nødvendigvis behøver å være så lang i tilbakelagt distanse, for en del av befolkningen oppgir å ha gått under 5 km på sin lengste skitur eller fottur i 1969-70. Ca. 49 prosent av utøverne hadde gått under 20 km, mens bare et fåtall gikk så langt som 50 km og mer på den lengste turen. Den store spredningen gir god mening når en erkjenner at en "dagstur" for en ung sprek person naturlig nok vil være svært forskjellig fra det personer med mindre førlighet eller familier med mindre barn kan tilbakelegge.

Tabell 7. Personer 15-74 år som var på lengre fottur og/eller skitur i 1969/70 etter distanse tilbakelagt på lengste tur det samme året. Prosent *Persons 15-74 years on daylong walks, hikes or ski trips in 1969/70, by distance walked on the longest hike or ski trip the same year. Percentages*

	Distanse <i>Distance</i>						I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	Under <i>Less than</i> 5 km	5 km	10 km	20 km	30 km	50 km og mer <i>and more</i>		
Lengste fottur <i>Longest walk, hike</i>	8	24	37	19	10	2	100	1 272
Lengste skitur <i>Longest ski trip</i>	3	14	32	26	19	6	100	1 113

2. Omfanget av utøvingen av de enkelte aktiviteter

Tallene i tabell 6 forteller bare hvor mange som deltok i de enkelte aktivitetene og ikke hvor aktive eller engasjerte utøverne var på de ulike felter. Dette ble forsøkt kartlagt ved å spørre hvor mange ganger utøverne hadde deltatt, dvs. om de hadde deltatt omtrent 1-2 ganger, 3-5, 6-9, 10-19, 20-39, 40-59 eller 60 ganger eller over.

Også for svarene på disse spørsmålene må en selvsagt ta det forbeholdet at hva som menes med "gang" kan variere fra person til person og fra situasjon til situasjon. Det er for eksempel mulig at det å ha badet utendørs "en gang" kan variere fra en 5 minutters dukkert til et daglangt opphold på en badestrand med mange svømmeturer til sammen. For å holde variasjonene innen visse grenser, ble det bestemt at aktiviteter som kunne strekke seg over flere dager, skulle bli registrert som utøvd "en gang" for hver dag. En 10 dagers fottur f.eks. skulle ifølge instruksjonen til intervjuerne regnes som 10 fotturer (dagsturer).

De fullstendige svarfordelingene for spørsmålene om "antall ganger" er gjengitt i tabellpublikasjonen fra Friluftslivundersøkelse 1970, s. 22-28. I tabell 8 har en brukt disse tallene til å beregne gjennomsnittstall for hvor ofte utvalget deltok i friluftsliv, idrett og mosjon i løpet av ett år. Disse gjennomsnittstallene ble funnet ved å veie antall personer i utvalget som deltok 1-2, 3-5, 6-9 ganger osv., med middeltallet i gruppene. Som middeltall i gruppen 60 ganger og mer ble valgt 70 ganger. Usikkerheten ved å bruke middeltallene som vektorer er størst for de aktivitetene hvor det var mange personer som deltok 60 ganger eller mer.

I tabellen er aktivitetene rangert etter hvor mange ganger befolkningen deltok til sammen i hver av aktivitetene.

Tabell 8. Gjennomsnittlig antall ganger personer 15-74 år tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene i 1969/70
Average number of times persons 15-74 years of age participated in the outdoor recreation, sport and exercise activities in 1969/70

	Gjennomsnittlig antall ganger		Totalt antall ganger den tilsvarende befolkning deltok (i millioner ganger) <i>Total frequency in the corresponding population (in millions)</i>
	<i>Average number of times</i>	<i>Alle personer tok del</i> <i>Persons, total, took part</i>	
	<i>Utøverne tok del</i> <i>The participants took part</i>		
Badet utendørs <i>Outdoor swimming</i>	16	9	24
Innendørs gymnastikk, mosjon <i>Indoor gymnastics, exercises</i>	38	7	20
Kortere skitur <i>Shorter ski trips</i>	12	6	17
Fisket i sjøen <i>Fishing in sea</i>	14	6	16
Motorbåtturer, seiltur <i>Boating, sailing</i>	12	4	12
Fisket i ferskvann <i>Fishing in lakes and rivers</i>	11	4	10
Lengre fottur (dagstur) i skog og mark <i>Daylong walks, hikes in forests and fields</i>	10	4	10
Badet innendørs <i>Indoor swimming</i>	19	4	10
Rodd, padlet <i>Rowing, canoeing</i>	11	3	9
Løpetur, joggetur <i>Jogging</i>	21	3	9
Lengre skitur (dagstur) i skog og mark <i>Daylong ski trips in forests and fields</i>	10	3	8
Overnattet utendørs <i>Camping</i> ...	10	3	7
Ballspill innendørs <i>Indoor ballgames</i>	26	3	7
Bærtur, sopptur <i>Berry and mushroom picking</i>	5	2	6
Fotball <i>Football</i>	24	2	6
Lengre skitur (dagstur) i fjellet <i>Daylong ski trips in the mountains</i>	7	2	6
Andre ballspill utendørs <i>Other outdoor ballgames</i>	17	2	5
Lengre fottur (dagstur) i fjellet <i>Daylong walks, hikes in the mountains</i>	6	2	4
Friidrett <i>Athletics</i>	16	1	2
Gått på skøyter <i>Skating (ice)</i>	10	1	2
Slalåm, utfor <i>Slalom, down-hill skiing</i>	15	1	2
Jakt <i>Hunting</i>	10	1	2
Hoppet på ski <i>Ski jumping</i>	13	1	1
Orienterings-, terrengløp <i>Orienteering, cross-country runs</i> ..	7	-	1

Denne tabellen gir et litt annet inntrykk av forholdet mellom aktivitetene enn det vi fikk av tabell 6.

Utendørs bad er også her den mest alminnelige aktiviteten, med et beregnet tall for årlig deltaking på 24 millioner ganger. Fordelt på de enkelte personer betyr dette at hver nordmann i alderen 15-74 år gjennomsnittlig badet 9 ganger utendørs i 1969/70. Tilsvarende tall for innendørs gymnastikk var 7, mens det var 6 for kortere skiturer og fiske i sjøen. Til sammen gir disse tallene en samlet gjennomsnittlig utøving på 70 ganger i løpet av et år.

Hvis en begrenser seg til å se på hvor ofte utøverne gjennomsnittlig deltok, viser resultatene at de som deltok i idretts- og mosjonsaktivitetene var langt mer aktive enn de som deltok i friluftsliv. De minst aktive var de som gikk fotturer og skiturer i fjellet eller plukket bær, med fra 5 til 7 slike turer i gjennomsnitt. Utøverne av innendørs gymnastikk og mosjon var aller ivrigst. Hver person som deltok i denne aktiviteten var med 38 ganger gjennomsnittlig i 1969/70. Det tilsvarer omtrent 1 dag med gymnastikk eller mosjon hver 10. dag året rundt, eller 1 dag med gymnastikk pr. uke i skoleåret. Siden skoleelevene utgjør en vesentlig del av utøverne (se kapittel IV) synes ikke dette å være et urimelig høyt tall.

Den forskjellen i rangering en finner mellom tabell 6 og tabell 8 henger sammen med disse variasjonene i aktivitetsnivå blant utøverne av de forskjellige aktivitetene.

3. Samlet utøving av friluftsliv, idrett og mosjon

Det er atskillige "Tordenskjolds soldater" som går igjen i tallene for dem som utøvde hver enkelt av friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene. En relativt stor del av befolkningen tok del i flere ulike aktiviteter. Dette kommer klart tilsyne i tallene for hvor mange aktiviteter de spurte deltok i (tabell 9).

Mens bare 11 prosent av de spurte (tilsvarende 300 000 personer i befolkningen 15-74 år) ikke hadde deltatt i friluftsliv, idrett og mosjon i det hele tatt, var det nesten like mange (10 prosent) som hadde deltatt i 12 eller flere av aktivitetene. Over halvparten eller 64 prosent oppgav at de hadde utøvd minst 4 forskjellige friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter i 1969/70.

Denne bredden i utøving må til en viss grad henge sammen med at aktivitetene utfyller hverandre etter som årstidene skifter, dvs. man står på ski om vinteren, bader om sommeren, plukker bær om høsten osv. Utøverne kan også ta del i flere aktiviteter mer eller mindre samtidig, f.eks. ved at personer som drar på fottur også bader eller fisker underveis.

Tabell 9. Personer 15-74 år etter tallet på friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter som de tok del i i 1969/70 *Persons 15-74 years by number of outdoor recreation, sport and exercise activities in which they participated in 1969/70*

	Tallet på ulike aktiviteter utøvd <i>Number of activities participated in</i>					I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	0	1-3	4-6	7-11	12-24		
Alle personer (prosent) <i>Persons, total (percentage)</i>	11	27	26	26	10	100	2 681
Tallet på personer 15-74 år i befolkningen (i millioner) <i>Number of persons 15-74 years of age in the population (in millions) ..</i>	0,30	0,74	0,71	0,71	0,27	2,75	.

En oversikt over samlet utøving av friluftsliv, idrett og mosjon gir på samme måte som tabell 9 uttrykk for at deltakingen i slike aktiviteter varierer sterkt fra person til person (tabell 10).

Tabell 10. Personer 15-74 år etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon generelt i 1969/70 *Persons 15-74 years by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in general in 1969/70*

	Antall ganger deltatt <i>Frequency of participation</i>					I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	0	1-29	30-99	100-249	250 og over		
Alle personer <i>Persons, total ...</i>	11	33	32	19	5	100	2 681
Antall personer i befolkningen (i millioner) <i>Number of persons in the population (in millions)</i>	0,30	0,90	0,88	0,52	0,14	2,74	

Mens 11 prosent eller om lag 300 000 nordmenn ikke deltok i friluftsliv, idrett og mosjon, var om lag 25 prosent så engasjerte at de deltok 100 ganger eller mer. Nesten halvparten av befolkningen (15-74 år), deltok imidlertid mindre enn 30 ganger i disse aktivitetene i 1969/70.

4. Sammenhengen mellom aktivitetene

Enkelte empiriske undersøkelser tyder på at en kan dele aktivitetene inn i grupper eller "rekreasjonstyper", i den forstand at personer som deltar i en aktivitet i en slik gruppe, deltar systematisk mer i de andre aktivitetene i gruppen enn i aktivitetene utenfor gruppen (Burton, 1971 a) s. 47-64 og b) s. 185-209, Proctor, 1962 s. 77). En forklaring som Burton 1971 a antyder er at rekreasjonstypene omfatter de aktiviteter som dekker de samme behov og krever de samme ressurser hos utøverne. Aktivitetene i en slik gruppe blir derfor de mest sannsynlige alternativer for bestemte befolkningsgrupper når disse vil utøve friluftsliv, idrett og mosjon.

En påvisning av slike klart atskilte aktivitetsgrupper kan ifølge Burton ha praktisk verdi på to måter.

For det første kan slike grupper utgjøre et mer stabilt grunnlag for å utarbeide prognoser enn den enkelte aktivitet. Usikkerhet i slike beregninger som kommer av at f.eks. skiftende klimaforhold eller motebestemte interesser endrer atferden, vil kunne reduseres når en baserer seg på forholdsvis homogene grupper av aktiviteter. Forutsetningen er at skift i utøvingen i større grad foregår mellom aktivitetene i samme gruppe enn mellom aktiviteter i forskjellige grupper. For det andre kan kunnskap om slike stabile aktivitetsgrupper lette planlegging av alternative friluftslivs-, idretts- og mosjonsarealer. Tankegangen er at hvis et samfunn ikke har ressurser til å tilrettelegge mulighetene for en eller flere bestemte aktiviteter, så vil rekreasjonstypene muligens kunne fortelle hvilke andre aktiviteter som kan være et alternativ for utøverne. I den grad det er mulig å påvise slike aktivitetsgrupper vil planleggere derfor få større valgmuligheter.

Disse synspunktene har ført til at en har prøvd å undersøke om det finnes slike aktivitetsgrupper også i dette materialet. Det har vært flere metoder å velge mellom, men en har brukt den metoden som kanskje er enklest og hvor det samtidig er lettest å tolke resultatene (McQuithy's elementære cluster - analyse, referert av Burton). Metoden er en manuell prosedyre for gruppering av korrelasjonskoeffisientene mellom to og to av de 24 registrerte friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene. I all korthet går den ut på å finne de aktiviteter som utgjør en gruppe på den måten at det ikke er andre aktiviteter som har sin høyeste korrelasjonskoeffisient med en av de aktivitetene som er med i gruppen. Ved det har en funnet fram til en form for lukket gruppe av aktiviteter som har sine høyeste koeffisienter felles. Resultatene av denne grupperingen er framstilt i tabell 11.

Tabell 11. Korrelasjonskoeffisienter mellom 24 friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter

	Løpt orienterings-, terrengløp	Drevet med friidrett	Tatt en løpetur, joggetur	Spilt fotball	Spilt andre ballspill utendørs	Spilt ballspill innendørs	Deltatt i innendørs gymnastikk, mosjon	Badet innendørs	Kjørt slalåm	Hoppet på ski	Gått på skøyter	Gått lengre fottur i fjellet
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Løpt orienterings-, terrengløp A	1,00											
Drevet med friidrett .. B	0,22	1,00										
Tatt en løpetur, joggetur C	0,27	0,29	1,00									
Spilt fotball. D	0,19	0,26	0,04	1,00								
Spilt andre ballspill utendørs ... E	0,11	0,21	0,22	0,29	1,00							
Spilt ballspill innendørs F	0,07	0,38	0,32	0,41	0,45	1,00						
Deltatt i innendørs gymnastikk/mosjon G	0,16	0,33	0,33	0,41	0,35	0,55	1,00					
Badet innendørs H	0,05	0,24	0,18	0,26	0,27	0,42	0,42	1,00				
Kjørt slalåm . I	0,14	0,18	0,16	0,20	0,12	0,19	0,19	0,17	1,00			
Hoppet på ski. J	0,06	0,17	0,15	0,35	0,12	0,26	0,19	0,18	0,27	1,00		
Gått på skøyter K	0,03	0,19	0,20	0,34	0,18	0,32	0,42	0,21	0,20	0,24	1,00	
Gått lengre fottur i fjellet L	0,06	0,15	0,20	0,11	0,08	0,07	0,16	0,11	0,05	0,02	0,05	1,00
Gått lengre skitur i fjellet M	0,18	0,19	0,23	0,16	0,11	0,20	0,20	0,17	0,20	0,12	0,15	0,38
Vært på bærtur, sopptur ... N	0,02	0,03	0,03	0,01	-0,01	0,00	0,04	0,03	-0,02	0,01	-0,01	0,13
Gått lengre fottur i skog og mark O	0,06	0,06	0,16	0,07	0,08	0,05	0,09	0,10	0,03	0,01	0,03	0,32
Gått lengre skitur i skog og mark P	0,15	0,11	0,29	0,16	0,15	0,15	0,18	0,11	0,12	0,10	0,12	0,19
Gått kortere skitur Q	0,15	0,20	0,32	0,30	0,18	0,21	0,27	0,22	0,19	0,27	0,15	0,15
Badet utendørs R	0,07	0,16	0,20	0,26	0,18	0,21	0,28	0,22	0,18	0,14	0,18	0,06
Overnattet utendørs ... S	0,03	0,11	0,14	0,09	0,14	0,12	0,12	0,12	0,03	0,03	0,06	0,10
Vært på jakt . T	0,01	0,01	0,04	0,04	-0,01	0,02	-0,01	0,01	0,00	0,08	0,03	0,16
Fisket i ferskvann .. U	0,16	0,13	0,17	0,16	0,07	0,09	0,07	0,06	0,08	0,10	0,06	0,22
Fisket i sjøen V	0,05	0,06	0,09	0,11	0,07	0,05	0,05	0,07	0,08	0,06	0,11	0,07
Vært på motorbåt-, seiltur W	0,01	0,03	0,10	0,08	0,05	0,04	0,06	0,08	0,10	0,05	0,09	0,04
Rodd, padlet . X	0,07	0,10	0,15	0,16	0,12	0,13	0,15	0,09	0,15	0,08	0,10	0,09

Correlation coefficients between 24 outdoor recreation, sport and exercise activities

Gått lengre i fjellet	Vært på bærtur, i fjellet	Gått lengre i skog og mark	Gått lengre i skog og mark	Gått kortere skitur	Badet uten-dørs	Overnattet uten-dørs	Vært på jakt	Fisket i ferskvann	Fisket i sjøen	Vært på motorbåt-, seiltur	Rodd, padlet	
M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	
												A Orienteering, cross-country runs
												B Athletics
												C Jogging
												D Playing football
												E Playing other outdoor ballgames
												F Indoor ballgames
												G Indoor gymnastics, exercises
												H Indoor swimming
												I Slalom, downhill skiing
												J Ski jumping
												K Skating (ice)
												L Daylong walks, hikes in the mountains
												M Daylong ski trips in the mountains
1,00												N Berry and mushroom picking
0,14	1,00											O Daylong walks, hikes in forests and fields
0,18	0,10	1,00										P Daylong ski trips in forests and fields
0,27	0,13	0,37	1,00									Q Shorter ski trips
0,24	0,15	0,18	0,41	1,00								R Outdoor swimming
0,16	0,02	0,12	0,27	0,35	1,00							S Camping
0,12	0,10	0,06	0,10	0,13	0,19	1,00						T Hunting
0,09	0,03	0,09	0,06	0,09	0,00	0,03	1,00					U Fishing in lakes and rivers
0,20	0,12	0,11	0,22	0,24	0,09	0,19	0,19	1,00				V Fishing in sea
0,09	0,03	0,08	0,07	0,11	0,20	0,12	0,11	0,06	1,00			W Boating, sailing
0,09	0,02	0,06	0,10	0,15	0,29	0,13	0,08	0,09	0,51	1,00		X Rowing, canoeing
0,13	0,06	0,08	0,13	0,17	0,23	0,10	0,10	0,27	0,34	0,17	1,00	

Den første lukkede gruppen i materialet består av bading, ballspill og gymnastikk eller mosjon innendørs, fotball, andre ballspill utendørs, friidrett, orienterings- og terrengløp, løpe- og joggeturer, skihopping, slalåm og skøyte løp.

A priori var disse aktivitetene sett på som en gruppe aktiviteter med viktige fellestrekk. De er i stor grad preget av kroppslig aktivitet og kroppsbeherskelse. Til dels går denne fysiske aktiviteten ut på å bli best eller bedre enn andre ut fra visse målbare kriterier. Aktivitetene er konkurranseorienterte. Gruppen omfatter stort sett aktiviteter som vanligvis har betegnelsen idrett og mosjon.

De resterende aktivitetene ble på forhånd regnet som de mer tradisjonelle friluftslivaktivitetene og ble betraktet som en egen gruppe aktiviteter utenom idrett og mosjon. Men clusteranalysen viser at disse friluftslivaktivitetene kan deles inn i tre grupper.

Den første av disse består av fem aktiviteter; fiske i sjøen, fiske i ferskvann, roing eller padling, motorbåt- og seiltur samt jakt. Disse aktivitetene er knyttet til vann, med unntak for jakt som kanskje ut fra en tilbuds- eller naturbruksklassifisering ikke skulle vært med, men det er vel også en del jakt som skjer fra båt. Bading utendørs mangler imidlertid. Når bading utendørs ikke er gruppert sammen med de andre vannorienterte aktivitetene, kan forklaringen være at bading er en ungdomsaktivitet, mens fiske, båtturer (og jakt) blir utøvd også av de middelaldrene deler av befolkningen. Det virker dessuten rimelig at fiske har havnet sammen med fritidsbruk av båt, siden fritidsfiske jo ofte foregår under båtturer. Disse korrelasjonskoeffisientene bekrefter da bare at intervjuobjektene har gitt rimelige opplysninger.

Den andre gruppen friluftslivaktiviteter består av kortere og lengre skiturer i skog og mark, lengre fotturer i skog og mark (dagsturer), bading utendørs, overnatting utendørs og bærtur eller sopptur. Disse aktivitetene er også med unntak av bading utendørs tydelig orientert mot samme naturtype, dvs. mot skog og mark. Aktivitetene har dessuten en naturlig tilknytting til hverandre, f.eks. ved at noen av dem som drar på fottur også overnatter utendørs og plukker bær på samme turen.

I en tredje gruppe som en restgruppe av aktivitetene, kom lengre fotturer og skiturer i fjellet.

En bør imidlertid ikke oppfatte disse aktivitetsgruppene som klart atskilte grupper. Tabell 11 viser for det første at det er flere aktiviteter som har "høye" korrelasjoner også med aktiviteter utenfor den clustergruppen de er tillagt. Det er f.eks. ikke slik at fotvandrere og skiløpere i fjellet er så opptatt av nettopp fjellet's gleder at de bare

tar del i friluftsliv og mosjon i denne type av natur. Fjellvandrerne drar i relativt stor utstrekning også på lengre fottur i skog og mark, på jakt og bærtur, de fisker og tar løpeturer osv. (Det samme framgår stort sett også av en svensk undersøkelse blant fjellturister (Statens naturvårdsverk, 1969, side 7).)

For det andre er korrelasjonskoeffisientene i tabell 11 gjennomgående meget små: 73 prosent av dem er 0,20 eller lavere i tallverdi, 97 prosent er lavere enn 0,40. Dette betyr at sammenhengene i materialet jamt over er nokså svake. (En kontroll viser at det neppe er ikke-lineære sammenhenger i materialet.)

Sammen med de uklare grensene mellom clustergruppene har de beskjedne korrelasjonskoeffisientene ført til at gruppene ikke opprettholdes dersom en legger andre og strengere krav til grunn for grupperingen enn de som er beskrevet foran.

Det blir på denne bakgrunn ikke rimelig å tolke aktivitetene i clustergruppene som alternativer for utøvere eller for planleggere. Det rimelige vil være å tolke koeffisientene som om det i liten grad er substitusjonsmuligheter mellom aktivitetene og derved mellom typer av friluftslivsområder og typer av idrettsanlegg.

5. Bruken av ulike arealer og anlegg

Selv om clusteranalysen foran ikke peker ut klart atskilte typer av friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter, blir det imidlertid ofte foretatt slike avgrensinger. Det offentlige ansvar for friluftsliv, idrett og mosjon er f.eks. fordelt på to forskjellige departementer, idet Miljøverndepartementet har ansvaret for friluftslivinteressene og Kirke- og Undervisningsdepartementet dekker idretts- og mosjonsinteressene. Denne avgrensningen er en følge av at friluftslivet foregår i naturområder mens idretten og mosjonen stort sett er knyttet til uten-dørs- og innendørsanlegg.

For å se litt nærmere på bruken av de forskjellige typer arealer eller anlegg, er det i tabell 12 satt opp en oversikt over hvor stor del av den voksne befolkningen det er som tar del i henholdsvis friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Som friluftslivsaktivitet er da regnet bading utendørs, kortere og lengre skiturer, fotturer, jakt og fiske, turer i båt, bær- og soppturer og overnatting utendørs. Idretts- og mosjonsaktivitetene er de resterende av de 24 registrerte aktivitetene: orienteringsløp, ballspill, friidrett, løpetur, slalåm, skihopping, skøyteløp, innendørs bad og deltaging i innendørs gymnastikk eller ballspill.

I tabell 12 er det også tatt med svarfordelingen på et eget spørsmål om hvor mange det var som hadde deltatt i konkurranseidrett. Begrepet konkurranseidrett dekker i dette tilfellet all organisert idrettsutøving, også bedriftsidrett.

Tabell 12. Personer 15-74 år som tok del i friluftsliv generelt, idrett og mosjon generelt og konkurranseidrett *Persons 15-74 years participating in outdoor recreation in general, sport and exercise in general, and competitive sport*

	Personer som deltok minst en gang i 1969/70 <i>Persons participating at least once in 1969/70</i>	Tallet på utøvere i be- folkningen <i>Number of participants in the population</i>	Konfidens- intervall ¹⁾ <i>Confidence- interval¹⁾</i>
	Pst.		
Friluftsliv generelt <i>Outdoor recreation in general</i>	89	2 450 000	± 40 000
Idrett og mosjon generelt <i>Sport and exercise in general</i>	37	1 020 000	± 80 000
Konkurranseidrett <i>Competitive sport</i>	9	250 000	± 30 000

1) Se note 1, tabell 6.

1) See note 1, table 6.

Tabellen viser at nesten 90 prosent av den norske befolkning i alderen 15-74 år deltar en eller flere ganger i friluftaktiviteter, mens 37 prosent deltar i idrett og mosjon og 9 prosent deltar i konkurranseidrett. Dette forteller trolig noe om bruken av friluftslivområdene i forhold til idretts- og mosjonsanleggene.

Et mer detaljert bilde av bruken av de ulike arealer og anlegg får en ved å summere antall ganger de aktivitetene ble utøvd som knytter seg til henholdsvis "innendørs- og utendørsanlegg", til "skog og mark og fjellet" og til "vann" (tabell 13).

Som aktiviteter tilknyttet vann, dvs. elver, innsjøer, saltvann, er da regnet bading utendørs, fiske, båtturer og roturer. Aktiviteter knyttet til skog, mark og fjellet er jakt, bærturer, orienteringsløp, løpeturer, overnatting utendørs, kortere og lengre skiturer. De som er knyttet til utendørs anlegg er fotball og andre ballspill ute, friidrett, slalåm, skihopping og skøyte løp. Innendørsaktivitetene er bading, ballspill og gymnastikk/mosjon innendørs.

Tabell 13. Gjennomsnittlig antall ganger personer 15-74 år har deltatt i aktiviteter knyttet til vannarealer, skog og mark og fjellet, utendørsanlegg og innendørsanlegg *Average number of times persons 15-74 years of age participated in activities connected with water areas, forests, fields and mountain areas, outdoor facilities and indoor facilities*

Gjennomsnittlig antall ganger i aktiviteter tilknyttet: <i>Average frequency of participation in activities connected with:</i>						Tallet på personer som svarte <i>Number of respon- dents</i>
Vann- arealer <i>Water areas</i>	Skog, mark eller fjellet <i>Forests, fields or mountains</i>	Utendørs- anlegg <i>Outdoor facili- ties</i>	Innen- dørs- anlegg <i>Indoor facili- ties</i>	Friluftsliv, idrett og mosjon generelt <i>Outdoor recreation, sport and exercises in general</i>		
Alle personer <i>Persons, total</i>	26	25	7	13	70	2 681

Tabell 13 antyder at innendørsanleggene trolig ble brukt noe oftere, dvs. flere "ganger" enn utendørsanleggene i 1969/70. Aktiviteter knyttet til vann ble utøvd i like stor grad som alle ski- og fototuraktivitetene til sammen og betydelig mer enn de aktivitetene som er orientert mot utendørs- og innendørsanlegg. Dette skulle peke på at sjøen og innenlandske vassdrag kan være like vesentlige for utøvingen av friluftslivet i Norge som skog, mark og fjellområdene. Innendørsanleggene kan være mer vesentlige for idretts- og mosjonsutøvingen generelt enn utendørsanleggene.

6. Omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon i forhold til omfanget av noen andre fritidsaktiviteter

For å få et bedre grunnlag for å vurdere omfanget av friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene kan det være nyttig å sammenlikne dem med andre fritidsaktiviteter. I tabell 14 er det derfor tatt med noen tall som viser hvor stor del av befolkningen som har oppsøkt kulturelle og religiøse institusjoner eller vært tilskuere til idrettsstevner.

Tabell 14. Personer 15-74 år som besøkte kulturelle institusjoner¹⁾ og idrettsstevner²⁾ i 1969/70 *Persons 15-74 years visiting cultural institutions¹⁾ and sports meetings²⁾ in 1969/70*

	Personer som besøkte kulturelle institusjoner og idrettsstevner minst en gang. Prosent <i>Persons visiting cultural institutions at least once. Percentages</i>	Antall besøkende i befolkningen <i>Number of visitors in the population</i>	Konfidensintervall ³⁾ <i>Confidence interval³⁾</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
Kirke, religiøse møter <i>Church, religious meetings</i>	66	1 820 000 +	70 000	1 584
Kino <i>Cinema</i> ...	50	1 380 000 +	80 000	1 584
Idrettstevner <i>Sport meetings</i> ..	32	880 000 +	140 000	504
Teater <i>Theatre</i> .	21	580 000 +	60 000	1 584
Museum <i>Museum</i> ..	17	470 000 +	60 000	1 584
Kunstutstilling <i>Art show</i>	13	360 000 +	50 000	1 584
Konsert <i>Concert</i> .	12	330 000 +	50 000	1 584

1) Kilde: Kulturkonsumundersøkelsen. Statistisk ukehefte, nr. 40, 1970. 2) Kilde: Upublisert prøveundersøkelse, Statistisk Sentralbyrå, februar 1971. 3) Se note 1, tabell 6.

1) *Source: Culture Consumption, Weekly Bulletin, no. 40, 1970.* 2) *Source: Unpublished presurvey, Central Bureau of Statistics, February 1971.*

3) *See note 1, table 6.*

Forsøkene på å sammenlikne deltakingen i friluftsliv, idrett og mosjon med deltakingen i de aktivitetene som er med i tabellen, må selvsagt foretas med alle mulige forbehold. Noen vil hevde at deltakingen ikke kan sammenliknes, fordi opplevelsene utøvingen eller besøkene gir, er så forskjellige. Like vesentlig kan det være at tabellen ikke redegjør for alle dem som ser på teater eller idrett i fjernsyn, lytter til religiøse programmer i radio osv. Men tallene skulle ha det til felles at de forteller hvor mange det er som har vært "konsumenter" av disse bestemte aktiviteter eller opplevelser utenfor hjemmene.

Slik tolket kan en si at utøvingen av friluftsliv var mer utbredt i befolkningen enn deltakingen i religiøse og kulturelle aktiviteter utenfor hjemmene. Andelen av befolkningen som utøvde de vanligste idretts- og mosjonsaktivitetene var litt høyere enn den som besøkte de kulturelle institusjonene. Det viser seg dessuten at det var like mange tilskuere til idrettsstevner som det var aktive utøvere av idrett og mosjon. Det var tre ganger så mange tilskuere som utøvere av konkurranseidrett.

7. Omfanget av friluftsliv, idrett og mosjon i Norge i forhold til andre land

Et annet grunnlag for å vurdere interessen for og mulighetene til friluftsliv, idrett og mosjon i Norge får en ved å sammenlikne utøvingen her hjemme med utøvingen i andre land. I tabell 15 er noen resultater fra Friluftslivundersøkelsen 1970 stilt sammen med liknende tall fra Sverige og USA. Disse landene er valgt fordi de er land det er naturlig å sammenlikne seg med, og fordi det er foretatt undersøkelser i disse landene som gir tall som kan sammenliknes med de norske (se Outdoor Recreation Research Review Commission 1962 Study Report nr. 19 og 20, særtrykk 1971; Statens offentlige utredningar 1964 nr. 47).

I tabell 15 er det bare tatt med aktiviteter som ble definert eller avgrenset på noenlunde samme måte ved spørsmålsformuleringene i den norske, svenske og amerikanske undersøkelsen.

Tabell 15. Utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon i Norge sammenliknet med utøvingen i Sverige og i USA. Prosent *The participation in outdoor recreation, sport and exercise in Norway compared with the participation in Sweden and USA. Percentages*

	Norge Norway 1970	Sverige Sweden 1963	USA 1965
Bading utendørs <i>Outdoor swimming</i>	56	67	48
Fiske <i>Fishing</i>	58	41	30
Jakt <i>Hunting</i>	6	5	12
Orientering, terrengløp <i>Orienteering, cross country runs</i>	4	7	..
Skitur i fjellet <i>Skiing in the mountains</i>	28	10	..
Overnattet utendørs <i>Camping</i>	26	27	10
Gått på skøyter <i>Skating, ice</i>	8	22	9
Rodd, padlet <i>Rowing, canoeing</i>	30	31	.. ³⁾
Vært på motorbåt-, seiltur <i>Boating, sailing</i> .	36	36	max-24 ³⁾
Bading innendørs <i>Indoor swimming</i>	19	19	..
Skiturer <i>Skiing</i>	52	35	4
Folkemengde (i millioner) <i>Population (in millions)</i>	2,7 ¹⁾	5,0 ¹⁾	141,1 ²⁾

1) Personer 15-74 år. 2) Personer 15 år og eldre. 3) Befolkningsandelen som hadde vært på henholdsvis enten motorbåttur eller seiltur.

1) Persons 15-74 years. 2) Persons 15 years and older. 3) The population that was either boating or sailing.

Hvis vi holder oss til hovedtendensene viser undersøkelsene at nordmenn og svensker stort sett deltar mer i de spesifiserte friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene enn amerikanerne. Spesielt er nordens representanter ivrige til å gå på ski.

Den eneste aktiviteten amerikanerne deltok mest aktivt i i forhold til folkemengden, var jakt med 12 prosent utøvere mot 5-6 prosent i Norge og Sverige.

Det er mer usikkert å vurdere hvem som er mest aktive av svensker og nordmenn generelt. Her skal en særlig være oppmerksom på at den norske undersøkelsen fant sted i 1970, mens den svenske foregikk i 1963 (den amerikanske i 1965.) Omfanget av utøvingen i Sverige (og USA) har sannsynligvis økt fra midten av 1960-årene og fram til 1970. Hvor mye omfanget kan ha endret seg, blir antydnet av de endringene som er observert fra 1960 til 1965 i USA. I løpet av disse fem årene økte andelen som deltok i friluftsliv med gjennomsnittlig 4 prosent pr. aktivitet. (Department of the Interior, (1971) a) s. 5 og b) s. 39.) Avvikene fra hovedtendensen varierte fra en mindre reduksjon av utøverandelen (jakt) til en øking på 15 prosent (fotturer).

En kan ikke se bort fra at det har vært liknende endringer i utøvingen også i Sverige fra 1963. Når en sammenlikner svenskens og nordmennenes utøving slik tabell 15 viser den, får en derfor begrense seg til å peke på at den svenske befolkning trolig bader noe mer enn den norske og går langt mer på skøyter. Nordmenn tar sitt igjen når det gjelder skigåing og fiske.

En bør ellers være oppmerksom på at disse tre undersøkelsene baserer seg på noe forskjellige utvalg av de respektive lands befolkninger. Utvalgenes sammensetting skulle imidlertid ikke ha noen vesentlig innflytelse på resultatet av sammenlikningene.

IV Ulike befolkningsgruppers utøving av friluftsliv, idrett og mosjon

1. Utøvingen i ulike aldersgrupper

Det er en generell tendens i materialet til at deltakingen i forskjellige friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter avtar med alderen. Utøvingen avtar imidlertid ikke like raskt og nedgangen begynner ikke på de samme alderstrinn for hver enkelt aktivitet.

Figur 1 gir et inntrykk av hvorledes deltakingen i henholdsvis friluftsliv generelt, idrett og mosjon generelt og konkurranseidrett varierer med alderen. Som en ser er det store forskjeller mellom de tre kurvene.

Opp til omtrent 40-årsalderen deltar så og si alle i en eller annen form for friluftsliv. Etter denne tiden synker deltakingen forholdsvis raskt med alderen. Samlet deltaking, som tilsvarende flateinnholdet under kurven, var likevel så høy som 89 prosent (tabell 12).

For idretts- og mosjonsaktivitetene avtar utøvingen mer jamt med alderen, med den største forskjellen mellom aldersgruppene 15-24 og 25-34 år. Også for konkurranseidretten finner en det største fallet i deltaking i 20-årene.

Kurvene i figur 1 skjuler selvsagt store forskjeller mellom de forskjellige aktivitetene. I figur 2 og 3 har en gjengitt fordelingen for et utvalg av aktiviteter, for de øvrige vises til vedleggstabell I.

Det viser seg at aldersfordelingen blant dem som plukket bær og gikk på jakt er spesiell. Interessen for å plukke bær og sanke sopp økte fram til 40-årsalderen for så å synke igjen. Høy alder ser ikke ut til å ha vært til hinder for det å dra på jakt. Alle aldersgrupper deltok i denne aktiviteten i omtrent like stor grad. Å gå fottur i fjellet varierte også relativt lite med alderen; først blant 60-åringene ble det klart færre utøvere. Utendørs bading var imidlertid en ungdomspreget aktivitet. Mens 85 prosent av de aller yngste badet utendørs i 1970 var det bare om lag 12 prosent av de aller eldste som gjorde det.

En har ovenfor kommentert andelen som har deltatt i bestemte aldersgrupper. Det kan også være interessant å se på hvor mange unge som deltok i forhold til eldre. (Se vedleggstabell II.) Det viser seg f.eks. at minst 50 prosent av utøverne av de fleste friluftslivaktivitetene var over 34 år gamle. Mens 85 prosent av de aller yngste (15-24 år) badet uten-dørs utgjorde de likevel bare 28 prosent av alle i alderen 15-74 år som badet utendørs.

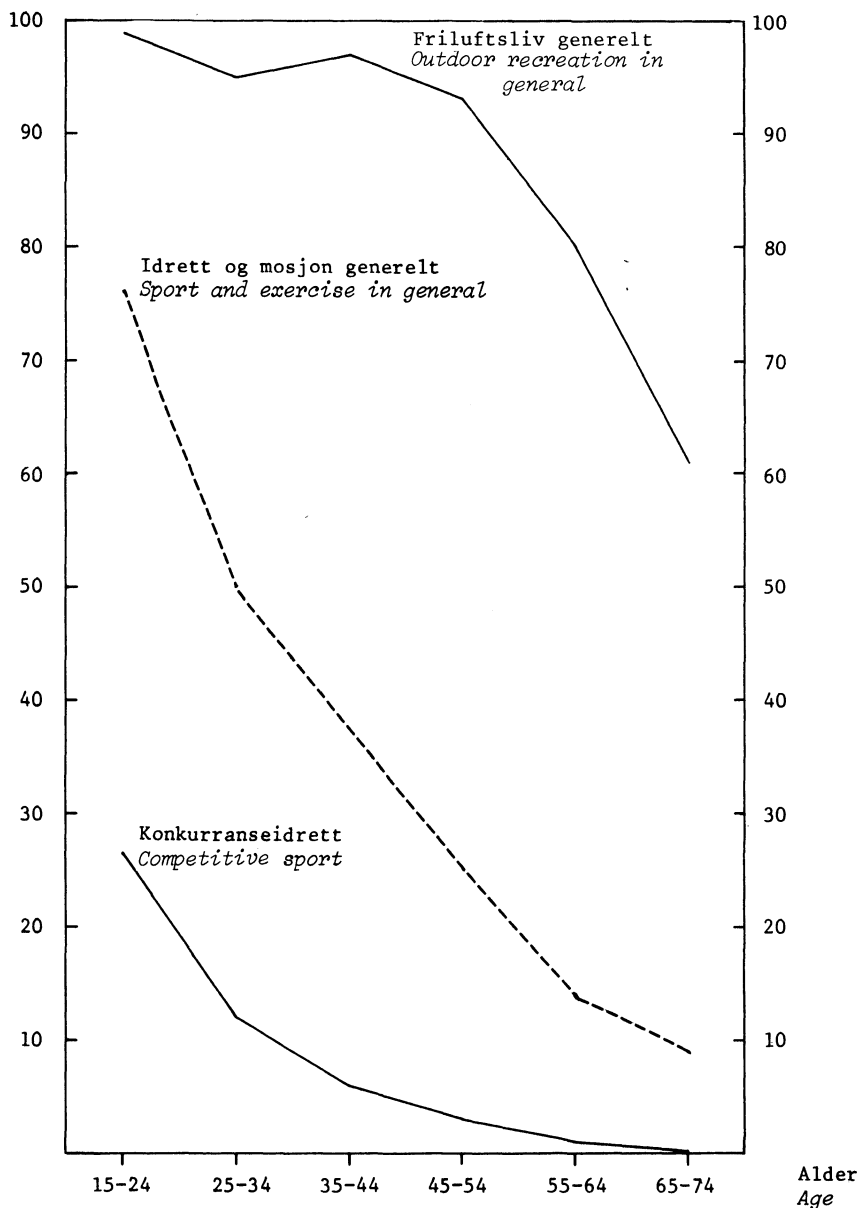
En bør derfor ikke se på friluftslivaktivitetene som noe bare ungdommen holder på med. Et slikt utsagn er i tilfelle riktigere for idretten og mosjonens vedkommende. For idretts- og mosjonsaktivitetene utgjorde aldersklassen (15-24 år) fra 60 til 75 prosent av utøverne. Av de anslagsvis 250 000 nordmenn som sparket fotball i 1970 var omtrent 160 000 under 25 år. Av de ca. 110 000 som hoppet på ski det året, var omtrent 80 000 under 25 år. Tabell 6 og vedleggstabell II kan brukes til liknende beregninger også for de andre aktivitetenes vedkommende.

2. Utøvingen blant menn og kvinner

Det var stort sett flere menn enn kvinner som utøvde friluftsliv, idrett og mosjon i 1970 (figur 4). Spesielt gjelder dette jakt, fotball,

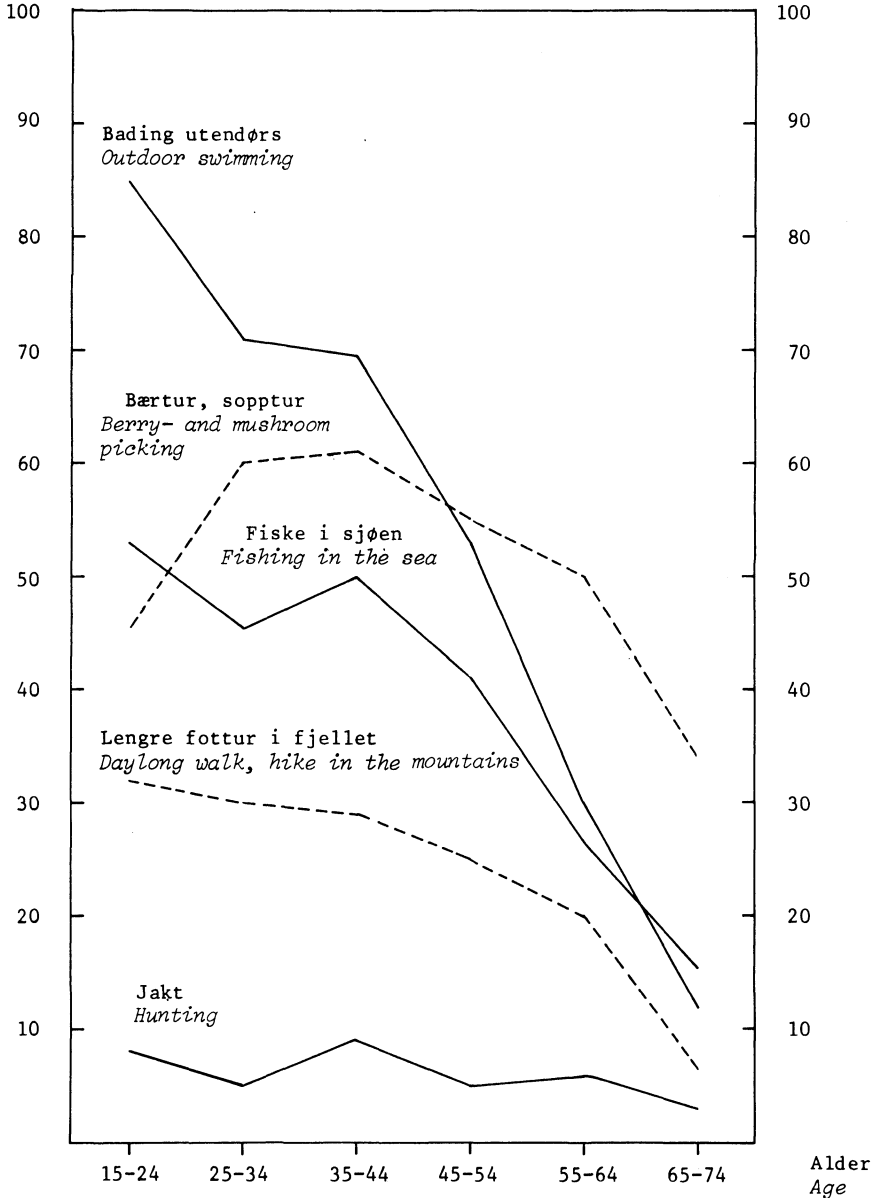
Figur 1. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i friluftsliv generelt, i idrett og mosjon generelt og i konkurranseidrett 1969/70. Prosent
 Persons 15-74 years in groups for age, by participation in outdoor recreation in general, sport and exercise in general and in competitive sport 1969-70. Percentages

Personer som deltok. Prosent
 Persons participating. Percentages

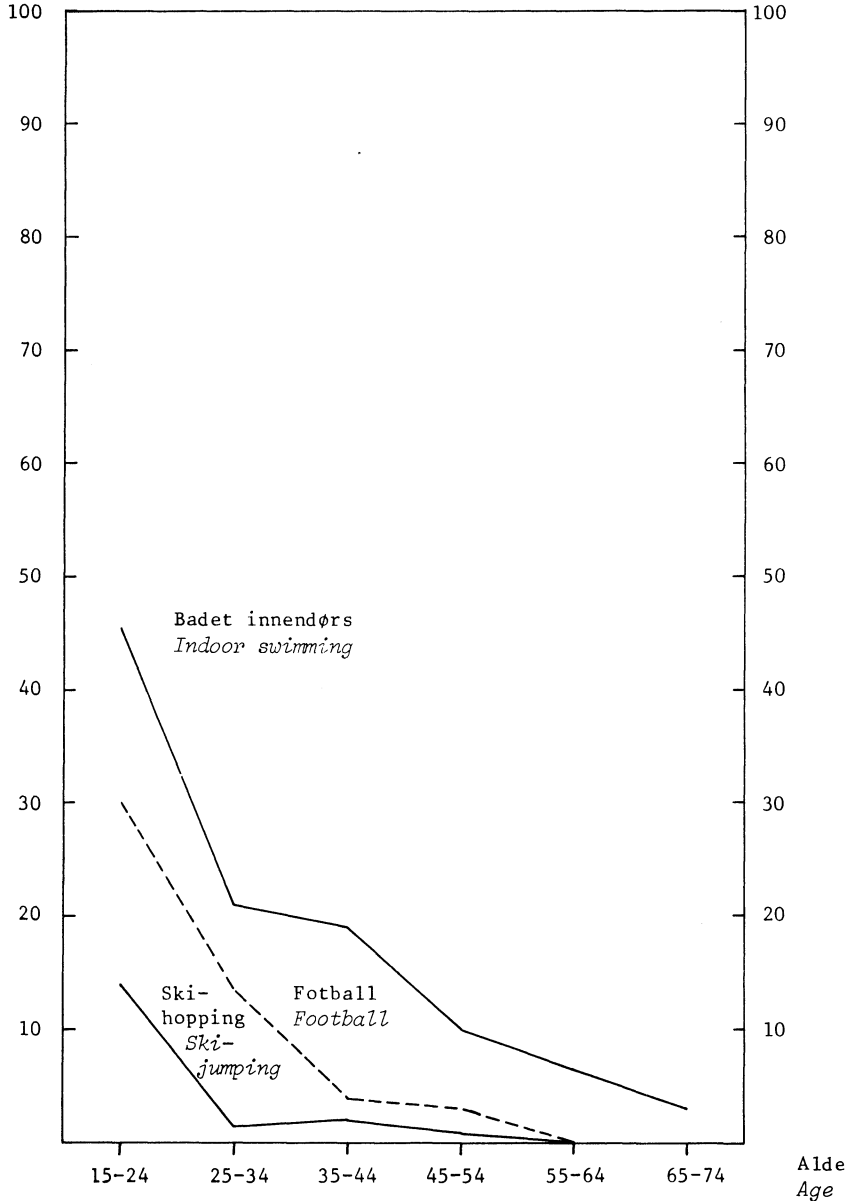
Figur 2. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaging i ulike friluftslivsaktiviteter 1969/70. Prosent
Persons 15-74 years in groups of age, by participation in different types of outdoor recreation 1969/70. Percentages

Personer som deltok. Prosent
Persons participating. Percentages

Figur 3. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i ulike idretts- og mosjonsaktiviteter 1969/70. Prosent *Persons 15-74 years in groups for age, by participation in different types of sport and exercise activities 1969/70. Percentages*

Personer som deltok. Prosent
Persons participating. Percentages

skihopping og konkurranseidrett hvor 80 prosent av utøverne var menn. Den eneste aktiviteten hvor kvinnene var i flertall blant utøverne var bær- og soppturer. Det var dessuten like mange kvinner som menn som deltok i gymnastikk innendørs, dvs. av de omtrent 520 000 personer som deltok i gymnastikk var anslagsvis 260 000 kvinner.

Kvinnens og menns deltaking i de ulike aktiviteter framgår også av vedleggstabell I.

3. Utøvingen i ulike inntekts- og utdanningsgrupper

Av figur 5 og 6 går det fram at utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon øker med inntekts- og utdanningsnivået.

Det virker kanskje mindre rimelig at inntekt eller utdanning i seg selv forklarer disse sammenhengene. For selv billige og enkle aktiviteter som det å bade utendørs og gå tur i skog og mark, har klart flest utøvere blant personer med høy utdanning eller inntekt (se vedleggstabell I).

Det blir derfor naturlig å se om det er andre forskjeller mellom de med høyere og lavere inntekt og utdanning som kan forklare variasjonene i utøvingen. I kapittel V vil en prøve å se litt nærmere på mulige årsaksforklaringer.

4. Utøvingen etter levevei og typer av husholdninger

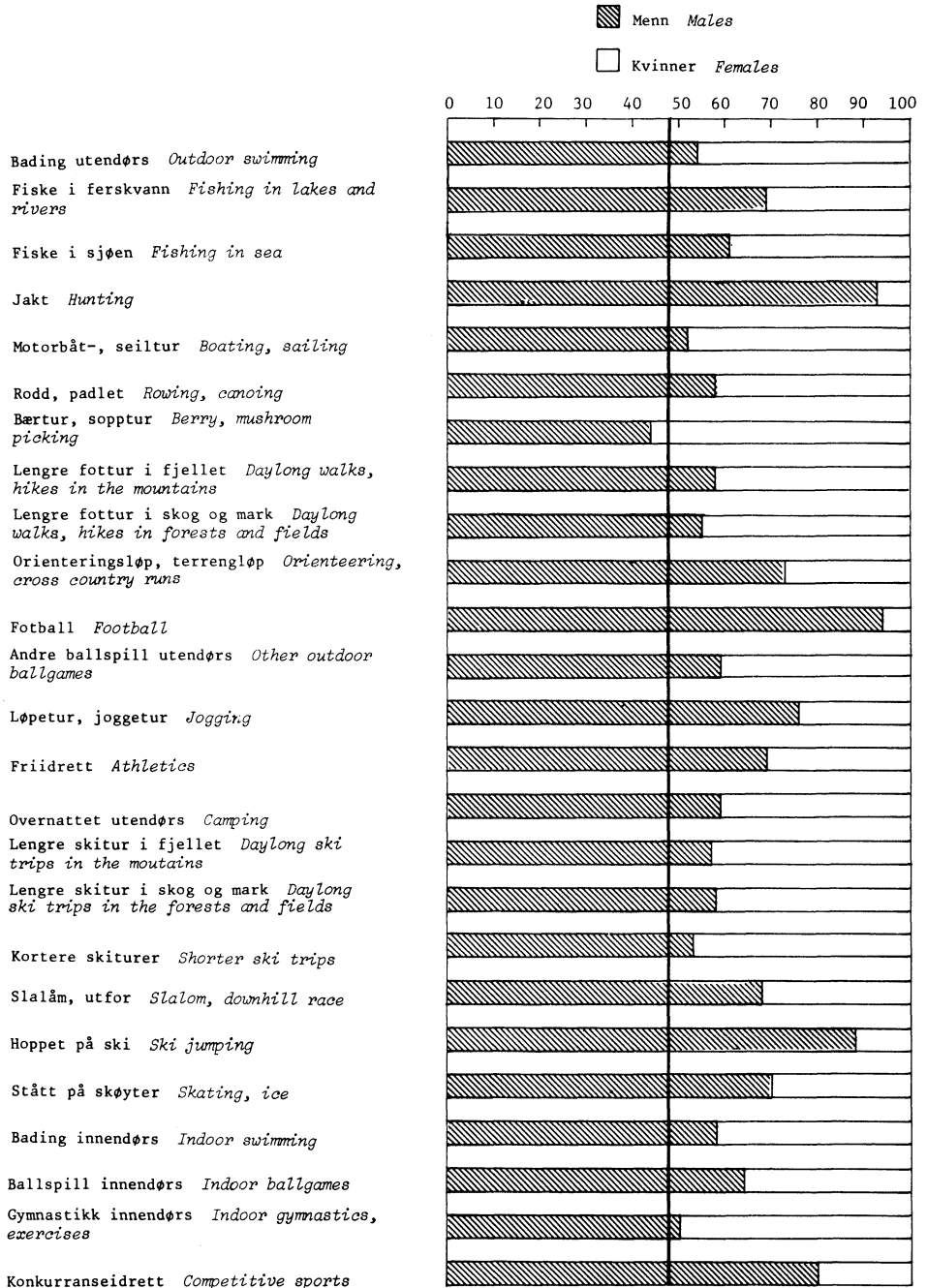
Grupperer en befolkningen etter levevei står skoleelever og studenter fram som særlig ivrige utøvere av friluftsliv, idrett og mosjon. De deltar mer enn alle andre befolkningsgrupper i friluftslivaktivitetene med unntak for bærplukking og jakt (vedleggstabell I). Skoleelevene deltar ellers spesielt mye i mosjonsaktivitetene innendørs. Mens noe under 20 prosent av befolkningen i alderen 15-74 år deltok i gymnastikk, ballspill eller bading innendørs, deltok fra 70 til 80 prosent av skoleelevene og studentene. Obligatoriske gymnastikktimer svarer nok for mye av dette.

Pensjonistene deltok som ventet minst av alle, deltakingsmønstret er stort sett det samme som en finner for aldersgruppen 65-74 år.

En annen gruppe som deltok relativt sjelden i de fleste aktivitetene var husmødrene. De var derimot ivrigst av alle til å plukke bær og sanke sopp. Husmødrene er forøvrig stort sett bare friluftslivutøvere og deltar lite i idrett og mosjon, bortsett fra bading og gymnastikk innendørs.

Blant de yrkesaktive var ansatte i vareproduserende og tjenesteytende næringer mest aktive. Det var langt færre jordbrukere, fiskere, skogbrukere og selvstendige ellers som deltok. Et unntak er jakt hvor jordbrukerne og de selvstendige næringsdrivende dominerer.

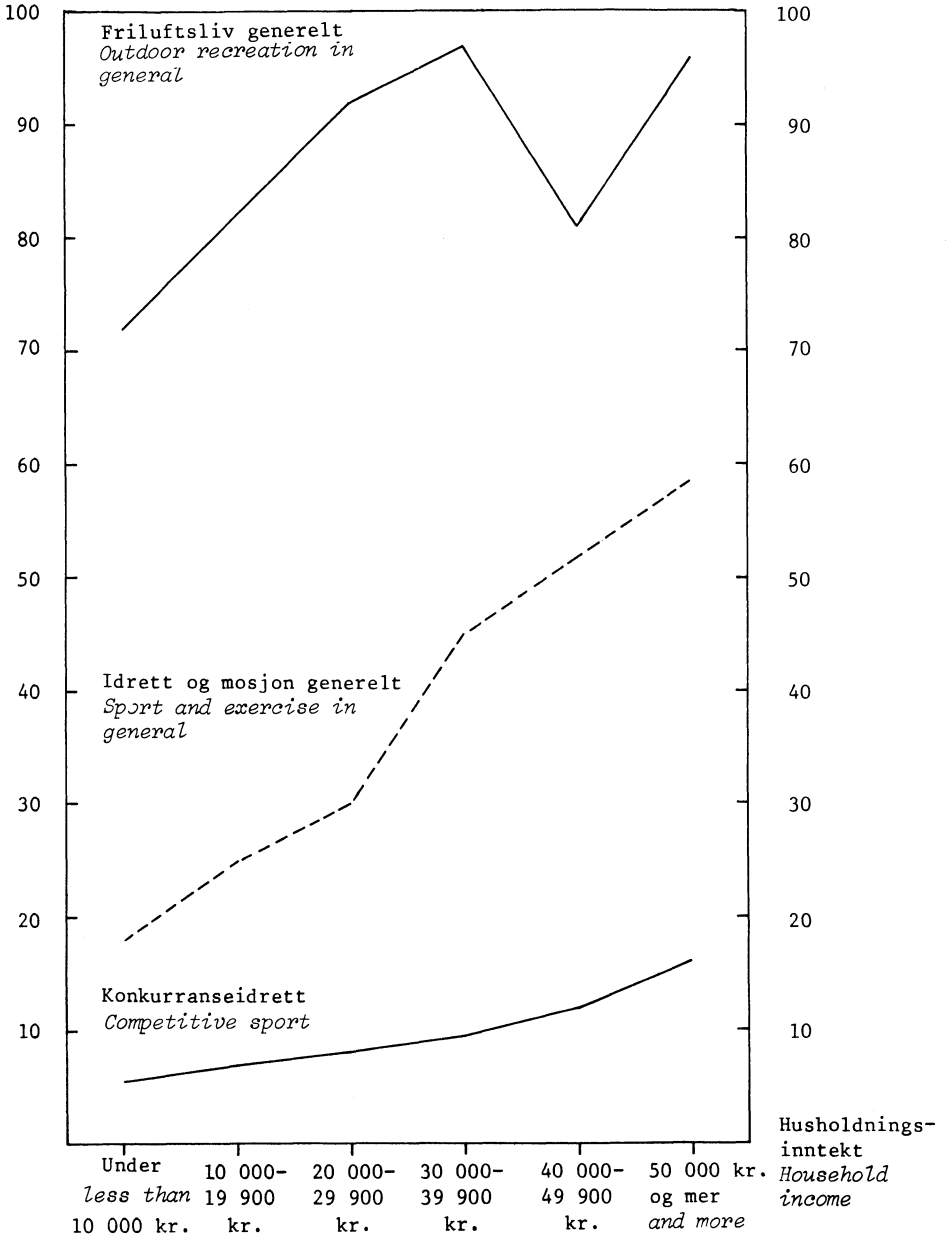
Figur 4. Personer 15-74 år som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter 1969/70, etter kjønn. Prosent *Persons 15-74 years participating in different outdoor recreation, sport and exercise activities 1969/70, by sex. Percentages*

(Den lodrette streken tilsvare
 48 prosent menn)
 (The vertical line corresponds to
 48 per cent males)

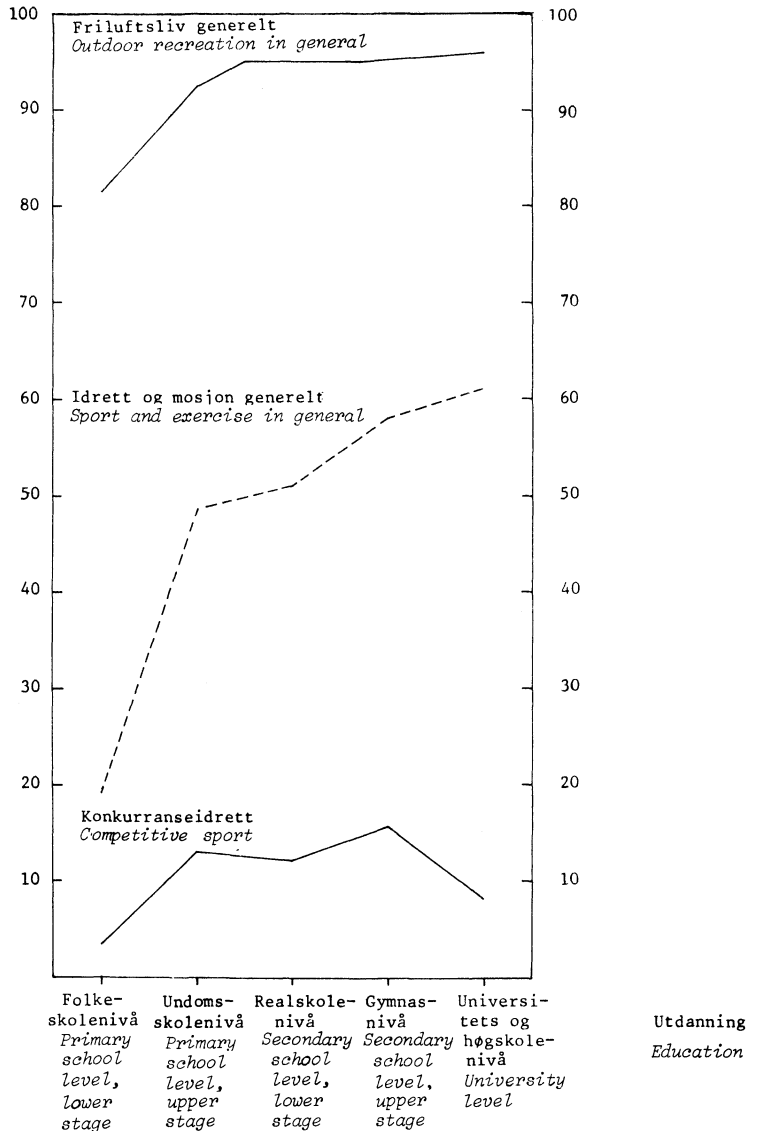
Figur 5. Personer 15-74 år i grupper for husholdningsinntekt, etter deltaking i friluftsliv generelt, i idrett og mosjon generelt og i konkurranseidrett 1969/70. Prosent
 Persons 15-74 years in groups for household income, by participation in outdoor recreation in general, sport and exercise in general and competitive sport 1969/70. Percentages

Personer som deltok. Prosent
 Persons participating. Percentages

Figur 6. Personer 15-74 år i grupper for utdanning, etter deltaking i friluftsliv generelt, i idrett og mosjon generelt og i konkurranseidrett 1969/70. Prosent *Persons 15-74 years in groups for education, by participation in outdoor recreation in general, sport and exercise in general and in competitive sport 1969/70. Percentages*

Personer som deltok. Prosent
Persons participating. Percentages

Det var ventet at de ugifte uten egen husholdning og de forpliktelsene som vanligvis hører med å være gift, skulle ha størst muligheter for å delta i friluftsliv, idrett og mosjon. De deltok også vesentlig mer enn andre, når en unntar bær- og soppturer. De som er gift deltok mindre, og jo eldre barn var, jo lavere ble aktiviteten. Denne siste utviklingen faller imidlertid sammen med at foreldrene selv er blitt eldre. Forskjellen blir derfor omtrent borte når en sammenlikner personer med samme alder, men i ulike husholdningstyper. De ugifte uten egen husholdning deltar imidlertid noe mer enn de gifte i samme alder. Dette gjelder både utøvingen av friluftslivaktivitetene og idretts- og mosjonsaktivitetene generelt.

5. Utøvingen i ulike handelsfelt, typer strøk og natur på bostedet

Undersøkelser i andre land viser at utøvingen av fritidsaktivitetene varierer relativt lite mellom de ulike landsdeler, typer strøk og naturomgivelsene på bostedet. (Outdoor Recreation Research Review Commission, rapport nr. 20, s. 13 og Statens offentlige utredningar 1964. Friluftslivet i Sverige.) Det samme er tilfelle her i Norge (vedleggstabell I).

Forklaringer på de regionale forskjellene som er tilstede, ser ut til å ligge i de ulike mulighetene som landsdelene gir for å delta. Derfor virker det umiddelbart rimelig at f.eks. folk i Nord-Norge og i fjellområdene badet mindre utendørs i 1970 enn andre, og at de var oftere på bærtur, fisket i ferskvann og gikk tur i fjellet. Det samme må være forklaringen når en finner at de som bor i kystområdene er ivrigst i å dra på båttur og fiske i sjøen.

Stort sett gjelder det imidlertid at folk i byer og andre tettsteder deltar mer enn befolkningen i spredtbygde strøk, bortsett fra at landsbefolkningen er ivrigst i å fiske, plukke bær og dra på jakt. En forklaring som ofte blir nevnt er at befolkningen i landdistriktene er nærmere knyttet til naturomgivelser og mosjonsgivende virksomhet til daglig. De har derfor mindre behov for å utøve friluftsliv, idrett og mosjon enn byfolk. Forklaringer vil bli nærmere vurdert i kapittel V. Omtrent 50-60 prosent av alle friluftslivs-, idretts- og mosjonsutøverne bodde i Østre handelsfelt i 1970, mens bare rundt 10 prosent var bosatt i Midtre og Nordre handelsfelt (se vedleggstabell III). Det betyr f.eks. at omtrent 950 000 av de vel 1,5 millioner nordmenn som badet utendørs i 1969/70 var bosatt på Østlandet eller på Sørlandet, dvs. i Østre handelsfelt.

I og med at nordmenn i forholdsvis liten grad reiser på ferie- og helgetur utenfor de handelsfelt de er bosatt i (Ferieundersøkelsen 1970),

betyr dette at "forbruket" av friluftslivs-, idretts- og mosjonsgodene er svært ujamnt fordelt på landets arealer. Omtrent 50-60 prosent av utøvingen foregår med andre ord i arealer og anlegg i Østre handelsfelt, 20-30 prosent i Vestre handelsfelt, mens f.eks. bare om lag 10 prosent er knyttet til arealer i Midtre og Nordre handelsfelt.

V Noen årsaker til og hindringer for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon

1. Behovs- og valghandlingsteorier

De behov eller spenningstilstander som fører til utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon har ifølge mange forfattere og planleggere sin bakgrunn i ulike endringer i menneskets miljø og livsform (se Clawson og Knetsch (1971)).

Menneskets livsform har gjennom årtusener vært preget av kroppslig aktivitet, av naturomgivelser, av mangfoldige arbeidsoppgaver og opplevelser. I dag er livsformen i økende grad preget av stillesittende, ensidig eller stressende arbeid, av støy, forurensninger, konsentrasjon av mennesker samt manglende naturopplevelser i byene og tettstedene. Denne endrede livsformen har ført til et økt behov for miljøforandringer, naturopplevelser og fysisk aktivitet (som det moderne levesettet gir lite av). Friluftslivs-, idretts- og mosjonsgodene er derfor "demanded by individuals who "need" release from the tensions of modern occupational and urban life" (Wilensky 1960 s. 544).

Et større behov for avspenning kan være forklaringen på at by- og tettstedsbefolkningen i noe større grad enn andre utøver friluftsliv, idrett og mosjon. Den tiltakende urbanisering og industrialisering er ut fra denne teorien forklaringen på den sterke økningen i utøvingen, av disse aktivitetene som er observert i de fleste vestlige land. Eller sagt med Østlandskomiteens ord: "Den tiltakende urbanisering øker befolkningens behov for aktivitet i friluft og naturopplevelse i fritid" (Innstilling fra Østlandskomiteen 1969, s. 55).

Mens behovsteoriene mer er knyttet til sosialpsykologiske teorier og også til filosofiske vurderinger av hva mennesket er (og derfor gjør), har valghandlingsteoriene sin bakgrunn i sosialøkonomisk teori. Kort skissert ser valghandlingsteoriene på menneskelig atferd som valg mellom forskjellige handlingsalternativer. Valgene er bestemt av individenes interesser (preferanser) kostnader ved de forskjellige aktivitetene og tilgangen på ressurser.

Om et individ deltar i friluftsliv, idrett og mosjon avhenger utfra slike teorier av de erfaringer individet har, av sosiale og kulturelle påvirkninger og den mengde (og kvalitet) av fritid, utstyr, friluftslivområder, idrettsanlegg osv. som individet disponerer og har tilgang til.

Det er ikke meningen her å foreta en inngående drøfting av disse to teoriene og alle variantene av dem. Gode redegjørelser og vurderinger kan en finne hos Clawson & Knetsch (1971); Burch (1969) og Seierstad (1967). Der gis det også videre referanser. Det er heller ikke meningen å vise at det er noen motsetningsforhold mellom teoriene. Når en har trukket et skille, er det for å lette systematiseringen av stoffet og for klarere å få belyst noen av de verdivurderinger som i offentlig debatt, direkte eller indirekte, blir knyttet til utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon. Framstillingen tar her som i det forrige kapitlet for seg de enkelte forklaringsfaktorer hver for seg.

2. Behov som forklaring på utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon

i) Behovet for kroppslig aktivitet eller mosjon

Et av de trekk ved det moderne levesett som ifølge behovsteoriene skulle føre til et økt behov for friluftsliv, idrett og mosjon, er at levesettet i økende grad er preget av stillesittende arbeid og arbeidsreiser. Denne mangelen på mosjon eller fysisk aktivitet i arbeidslivet skulle føre til et økt behov for kroppslig aktivitet utenom arbeidet. De som bruker kroppen mye i arbeidssituasjonen skulle i mindre grad ha dette behovet.

I Friluftslivundersøkelsen 1970 forsøkte en å kartlegge dette for de yrkesaktives og skoleelevenes vedkommende. Denne kartleggingen viser at de fleste yrkesaktive har noe fysisk aktivitet i arbeidet, men om det er mosjon i betydningen "en helsebringende måte å bruke kroppen på," er nok ikke helt sikkert (tabell 16). De færreste har imidlertid mye fysisk aktivitet enten det nå er under arbeidet eller på veien til og fra arbeidsstedet.

Nesten 60 prosent av de yrkesaktive eller 800 000 personer har stillesittende arbeid eller lite kroppslig aktivitet i arbeidet. De aller fleste av dem, over 80 prosent eller nesten 1,2 millioner personer, har ingen eller minimalt (under 7 minutters gange/sykling hver vei) med kroppslig aktivitet til og fra arbeidsstedet.

Elever og studenter har enda mindre fysisk aktivitet i sin arbeidssituasjon (tabell 17).

Tabell 16. Yrkesaktive personer etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet og på vei til og fra arbeidsstedet i 1969/70
Economically active persons by extent of physical activity at work and on way to work and back home in 1969/70

	Prosent <i>Per cent</i>	Antall personer i befolkningen <i>Number of persons in the popu- lation</i>	Konfidens- intervall1) <i>Confidence- interval.1)</i>
<u>Kroppslig aktivitet i arbeidet</u> <i>Physical activity at work</i>			
Stillesittende arbeid <i>Mainly sedentary work</i>	25	350 000	+ 40 000
Sittende eller stående arbeid med noe gange, løfting eller bæring <i>Work implying some walking, lift- ing and carrying</i>	33	470 000	+ 40 000
Arbeid som medfører mye gange, løft- ing eller bæring <i>Work implying much walking, lifting or carrying.</i>	30	420 000	+ 40 000
Tungt kroppsarbeid <i>Heavy physical labour</i>	12	170 000	+ 30 000
Alle yrkesaktive <i>Economically active persons, total</i>	100	1 410 000 ²⁾	+ 30 000
Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>	1 377		
<u>Kroppslig aktivitet til og fra arbeidet</u> <i>Physical activity on way to work and back home</i>			
Går/sykler ikke <i>Not walking or bicycling</i>	67	40 000	+ 50 000
Går/sykler under 15 min. daglig <i>Walking or bicycling less than 15 minutes</i>	17	240 000	+ 40 000
Går/sykler 15-29 min. daglig <i>Walk- ing or bicycling 15-29 minutes ...</i>	8	110 000	+ 30 000
Går/sykler 30 min. eller mer daglig <i>Walking or bicycling 30 minutes or more</i>	6	80 000	+ 30 000
Uoppgitt <i>Unknown</i>	2		
Alle yrkesaktive <i>Economically active persons, total</i>	100	1 410 000 ²⁾	+ 30 000
Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>	1 377		

1) Se note 1, tabell 6. 2) Tallet er beregnet ut fra denne intervjuundersøkelsen (1970) og er 4 prosent lavere enn det anslag Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser gir for året 1972. (Som yrkesaktive er da regnet personer med arbeid minst halvparten av normal arbeidsuke.)

1) See note 1, table 6. 2) The number of economically active persons is calculated on basis of this survey (1970). The number is 4 per cent lower than estimates based on the labour force sample surveys in 1972.

Tabell 17. Skoleelever og studenter 15 år og eldre etter grad av kroppslig aktivitet i undervisningen og på vei til og fra undervisningsstedet i 1969/70 *Pupils and students 15 years and older by extent of physical activity in the education and on way to the place of education and back home in 1969/70*

	Prosent Per cent	Antall personer i befolkningen Number of persons in the popu- lation	Konfidens- intervall ¹⁾ Confidence- interval ¹⁾
<u>Kroppslig aktivitet i undervisningen</u> <i>Physical activity in the education</i>			
Stillesittende skolegang <i>Mainly sedentary education</i>	94	225 000	+ 20 000
Skolegang som medfører mye eller noe kroppsarbeid <i>Education emplying some or much physical labour</i>	6	:	:
Alle skoleelever, studenter <i>Pupils, students, total</i>	100	240 000 ²⁾	
Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>	217		
<u>Kroppslig aktivitet til og fra under- visningen</u> <i>Physical activity on the way to education and back home</i>			
Går/sykler ikke <i>No walking or bicycling</i>	47	110 000	+ 20 000
Går/sykler under 15 min. daglig <i>Walking or bicycling less than 15 minutes</i>	34	80 000	+ 15 000
Går/sykler 15 min. og mer daglig <i>Walking or bicycling 15 minutes and more</i>	19	:	:
Alle skoleelever, studenter <i>Pupils, students, total</i>	100	240 000 ²⁾	
Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>	217		

1) Se note 1, tabell 6. 2) Tallet er hentet fra undervisningsstatistikken (Statistisk Årbok, 1972, side 315). Denne intervjuundersøkelsen anslo antall skoleelever og studenter til omtrent 220 000, dvs. 10 prosent mindre enn det undervisningsstatistikken angir. Forskjellen har ganske sikkert sammenheng med at mange i alderen 15-24 år falt fra i undersøkelsen.

1) See note 1, table 6. 2) The number of pupils, students is based on the educational statistics (Statistical Yearbook 1972 page 315). This survey estimated the number to 10 per cent less because of non-response.

Ser en bort fra de obligatoriske gymnastikktimene har 94 prosent av elevene lite kroppslig aktivitet i skoletiden. De fleste, vel 80 prosent, har heller ingen omfattende kroppslig aktivitet til og fra skolestedet. Den kroppslige aktivitet i arbeidet er naturlig nok avhengig av yrket. Tungt kroppsarbeid forekommer stort sett bare i primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske. De yrkesaktive i de tjenesteytende næringene ("andre ansatte") har stort sett liten fysisk aktivitet i arbeidet. I tabell 18 er de yrkesaktive fordelt på levevei og rangert etter graden av kroppsarbeid. Upublisert materiale fra denne undersøkelsen viser at kvinnene og personer med høy utdanning og inntekt i større grad er sysselsatt i tjenesteytende næringer enn i andre næringer. Jordbruks-, skogbruks- og fiskenæringene har en overvekt av eldre yrkesaktive. Dette er med på å forklare hvorfor de eldre aldersgruppene i større grad har tungt kroppsarbeid enn de yngre, mens kvinnene og de med høy utdanning og inntekt har mest av stillesittende arbeid (tabell 19).

Hvis behovet for friluftsliv, idrett og mosjon øker jo mindre kroppslig aktiv en er i arbeidet, skulle behovet være størst blant yrkesaktive kvinner, blant byfolk og i befolkningsgrupper med høyere inntekt og utdanning. Mindre behov for mosjon i fritiden skulle de med tungt kroppsarbeid ha. Dette siste innebærer at de eldre aldersgruppene, menn og grupper med lavere utdanning og inntekt, samt folk bosatt i spredtbygde strøk, skulle ha noe mindre behov for friluftsliv, idrett og mosjon.

Det ser imidlertid ikke ut til å være noen klar sammenheng mellom et slikt antatt behov og utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon generelt. De yrkesaktives friluftslivs-, idretts- og mosjonsatferd varierer riktignok noe med hvor mye kroppslig aktivitet de har i arbeidet (tabell 20). Men forskjellene blir omtrent borte når en holder alder, kjønn osv. konstant, dvs. sammenlikner personer med samme alder eller kjønn og deres utøving samt kroppslige aktivitet i arbeidet. De som har stillesittende arbeid deltar med andre ord ikke mer i friluftsliv, idrett og mosjon enn de som har noe eller mye gange, løfting eller bæring under arbeidet. Personer med stillesittende arbeid deltar noe mer enn de som har tungt kroppsarbeid. Men forskjellen er så liten at de befolkningsgruppene som skulle ha behov for mosjon i fritiden ikke kan sies å delta særlig mer enn andre.

En forklaring kan være at personer med lite kroppsarbeid skaffer seg kompenserende fysisk aktivitet i fritiden gjennom andre gjøremål enn dem som ble registrert i denne undersøkelsen; f.eks. ved å bruke mosjonsapparater hjemme, arbeide i hage og hus, gå turer i boligområder, sykle osv. En vurdering av de opplysningene som er innhentet om slike aktiviteter i andre undersøkelser, tyder imidlertid ikke på at dette er noen god forklaring. (Fakta, 1969 og Norsk Institutt for By- og regionforskning, 1972 s. 92 o.f.)

Tabell 18. Yrkesaktive personer i grupper for levevei etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet. Prosent *Economically active persons in groups for economic activity, by extent of physical activity at work. Percentages*

	Stille- sittende arbeid <i>Mainly sedentary work</i>	Sittende eller stående arbeid med noe gange, løfting eller bæring <i>Sitting or standing at work with some walking, lifting or carrying</i>	Arbeid som medfører nye gange, løfting eller bæring <i>Work emplying much walking lifting or carrying</i>	Tungt kropps- arbeid <i>Heavy physical labour</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
<u>Levevei</u>						
<u>Economic Activity</u>						
Selvstendige med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid <i>Self-employed in agriculture, forestry and fishing</i>	1	8	13	70	100	130
Ansatte med jord- bruks-, skog- bruks- og fiskearbeid <i>Wage earners in agriculture, forestry and fishing</i>	5	14	24	57	100	37
Ansatte med berg- verks-, indu- stri-, bygge- og anleggs- arbeid <i>Wage earners in mining, manu- facturing and construction ..</i>	9	32	50	9	100	374
Andre selvsten- dige <i>Other selfemployed ..</i>	15	40	36	9	100	126
Andre ansatte <i>Other wage earners</i>	40	36	22	1	100	710
Alle yrkesaktive <i>Economically active persons, total</i>	25	32	30	12	100	1 377

Tabell 19. Yrkesaktive personer i grupper for alder/kjønn/utdanning/husholdningsinntekt/type strøk for bosted, etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet. Prosent *Economically active persons in groups for age/sex/education/household income/type of residential area, by extent of physical activity at work. Percentages*

	Stille-sittende arbeid <i>Mainly sedentary work</i>	Sittende eller stående arbeid med noe gange, løfting eller bæring <i>Sitting or standing at work with some walking, lifting or carrying</i>	Arbeid som medfører mye gange, løfting eller bæring <i>Work employing much walking, lifting or carrying</i>	Tungt kroppsarbeid <i>Heavy physical labour</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer <i>Number of respondents</i>
<u>Alder Age</u>						
15-24 år <i>years</i> .	26	34	32	7	100	221
25-34 " " .	28	31	32	9	100	220
35-44 " " .	29	32	29	9	100	264
45-54 " " .	25	32	30	13	100	346
55-64 " " .	19	30	29	20	100	254
65-74 " " .	21	33	26	15	100	72
<u>Kjønn Sex</u>						
Menn <i>Males</i>	21	28	33	16	100	1 016
Kvinner <i>Females</i> .	36	42	22	0	100	361
<u>Utdanning Education</u>						
Folkeskolenivå <i>Primary school level, lower stage</i>	10	34	37	18	100	555
Ungdomsskolenivå <i>Primary school level, upper stage</i>	17	35	32	14	100	304
Realskolenivå <i>Secondary school level, lower stage</i> .	43	27	23	7	100	209
Gymnasnivå <i>Secondary school level, upper stage</i>	34	34	28	5	100	176

Tabell 19 (forts.). Yrkesaktive personer i grupper for alder/kjønn/utdanning/husholdningsinntekt/type strøk for bosted, etter grad av kroppslig aktivitet i arbeidet.
 Prosent *Economically active persons in groups for age/sex/education/household income/type of residential area, by extent of physical activity at work.*
Percentages

	Stille- sittende arbeid	Sittende eller stående arbeid med noe gange, løfting eller bæring	Arbeid som medfører mye gange, løfting eller bæring	Tungt kroppslig arbeid	I alt	Tallet på personer som svarte
<u>Utdanning (forts.)</u> <u>Education (cont.)</u>						
Universitets- og høgskolenivå						
<i>University level ..</i>	59	28	13	0	100	80
<u>Husholdningsinntekt</u> <u>Household income</u>						
Under <i>Less than</i>						
10 000 kr.	15	32	22	26	100	88
10 000-19 900 kr. .	13	28	33	25	100	238
20 000-29 900 " .	16	32	40	10	100	418
30 000-39 900 " .	25	38	28	8	100	278
40 000-49 900 " .	47	30	18	5	100	141
50 000 og over <i>and more</i>	48	29	19	4	100	199
<u>Type strøk for</u> <u>bosted</u> <u>Type of residential</u> <u>area</u>						
Oslo, Bergen, Trondheim						
	34	36	27	2	100	234
Tettbygd ellers <i>Other densely</i> <i>populated areas ...</i>						
	31	36	30	3	100	539
Spredtbygd <i>Sparsely populated</i> <i>areas</i>						
	17	27	31	24	100	604
Alle personer <i>Persons, total</i>						
	25	32	30	12	100	1 377

En annen forklaring kunne være at personer med stillesittende arbeid tar del i mer anstrengende fritidsaktiviteter enn andre personer, noe som eventuelt ikke vil gå fram av en generell framstilling som i tabell 21. Men det er lite som tyder på slike atferdsforskyvninger når en sammenholder hvem som deltar i de enkelte friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene og hvem som har lite eller mye kroppsarbeid.

En tredje forklaring kan være at det ikke er noen sammenheng mellom utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon og et behov for mosjon eller fysisk aktivitet i fritiden som kan føres tilbake til lite mosjon i arbeidet.

Tabell 20. Yrkesaktive personer i grupper for kroppslig aktivitet i arbeidet, etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon generelt i 1969/70. Prosent *Economically active persons in groups for extent of physical activity at work, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in general 1969/70. Percentages*

	Antall ganger utøvd <i>Frequency of participation</i>					I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	0	1-29	30-99	100-249	250 og over <i>and more</i>		
Stillesittende arbeid <i>Mainly sedentary work</i>	3	19	42	32	4	100	344
Arbeid med noe gange, løfting eller bæring <i>Work with some walking, lifting and carrying</i>	6	32	39	21	3	100	440
Arbeid som medfører mye gange, løfting eller bæring <i>Work including much walking, lifting or carrying</i>	4	30	38	23	5	100	413
Tungt kroppsarbeid <i>Heavy physical labour</i>	7	43	34	13	3	100	165
Alle yrkesaktive <i>Economically active persons, total</i>	5	30	39	23	4	100	1 377

(ii) Behovet for avkobling fra urbant miljø og levesett

Det er mulig at behovet for å utøve friluftsliv, idrett og mosjon ikke har sammenheng med stillesittende arbeid alene. Den urbane livsform og bymiljøet til sammen, dvs. stillesittende arbeid sammen med stressende eller ensidig arbeid, støy, forurensninger osv., kan være årsaken til behovet eller spenningene som fører til utøvingen.

Hvis dette er riktig, er det rimelig å vente at befolkningen som bor i urbane strøk, har større behov og deltar mer i disse aktivitetene enn de som er knyttet til mer landlige omgivelser og arbeid. Men dette ser heller ikke ut til å gjelde generelt. De som bor i urbane strøk i Norge, deltok ifølge undersøkelsen riktig nok noe mer i friluftsliv, idrett og mosjon enn de som bodde spredtbygd (tabell 21), men når en trekker inn andre faktorer som alder, inntekt osv. forsvinner forskjellene omtrent helt. De blir dessuten usystematiske, dvs. for enkelte alders- og inntektsgrupper er det slik at byfolk deltar litt oftere enn andre, for andre aldersgrupper er det landsbefolkningen som deltar mest. Dette gjelder enten en ser på friluftsliv, idrett og mosjon generelt eller bestemte typer aktiviteter mer spesielt.

Den urbane livsform, med bl.a. stillesittende arbeid og bymiljøet i seg selv ser derfor ikke ut til å være noen vesentlig bakgrunn for eller årsak til verken friluftsliv-atferden alene eller utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon generelt. Dette blir bekreftet også av undersøkelser i andre land (se f.eks. Hende 1969). Når en likevel nøler med å avvise behovsteoriene helt er det fordi så mange mennesker i de forskjelligste land forklarer sin egen og andres atferd ut fra slike behovsoppfatninger. Det er imidlertid kan gå ut fra etter denne undersøkelsen er at behovene neppe er allmennmenneskelige, men sannsynlig knyttet til de som har positive erfaringer fra friluftslivs-, idretts- og mosjonsutøving og derfor føler et ønske om å få oppleve gledene ved utøvingen igjen.

Noe annet er at personer med stillesittende arbeid eller urban livsform kanskje burde søke mosjonerende gjøremål og naturopplevelser i fritiden ut fra helsemessige, filosofiske eller andre vurderinger eller idealer.

Tabell 21. Personer 15-74 i grupper for type strøk for bosted etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon generelt i 1969/70. Prosent *Persons 15-74 years in groups for type of residential area, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in general 1969/70. Percentages*

<u>Type strøk for bosted</u> <u>Type of residential area</u>	<u>Antall ganger utøvd</u> <u>Frequency of participation</u>					I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	0	1-29	30-99	100-249	250 og over <i>and more</i>		
Oslo, Bergen og Trondheim	15	24	33	23	5	100	431
Tettbygd ellers <i>Other densely populated areas</i>	8	28	36	23	5	100	1 025
Spredtbygd <i>Sparsely populated areas</i>	11	42	27	15	5	100	1 225
Alle personer <i>Persons, total</i>	10	34	32	19	5	100	2 681

3. Ressurser og interesser som forklaring på utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon

Ut fra valghandlingsteoriene kan utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon betraktes som målrettet atferd for å oppnå bestemte opplevelser. Forskjellene i atferden mellom befolkningsgrupper blir i tilfelle forklart ved at gruppene har ulike interesser for, erfaring med og verdsetting av de opplevelsene som aktivitetene gir. Samtidig er utøvingen knyttet til ressurser og muligheter som er ujamt fordelt i befolkningen.

Det å gå på ski forutsetter for eksempel at en har en viss grad av fysisk rørlighet. Dessuten forutsetter det at en har lært å gå på ski, og det igjen ofte at en har vokst opp i et miljø hvor det har vært mulig å lære det. Det krever som regel at en har råd til å kjøpe skiutstyr: ski, staver, støvler og også til dels spesielle klær. Videre at det er snø på bostedet i løpet av vinteren, eller at en har råd til å reise til et sted med snø. For å kunne gå på ski må de fleste dessuten ha fri fra arbeidsforpliktelser og kanskje også fra familie- og andre forpliktelser.

Disse forutsetningene om fysisk førighet, tillærte ferdigheter, utstyr, klimatiske forhold og fritid gjelder for utøverne av alle friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene. Men noen av aktivitetene

krever mer rørlighet, utstyr eller fritid enn andre. Generelt gjelder det at aktiviteter som forutsetter minst av slike ressurser har bredest oppslutning i befolkningen, og at de gruppene som har mest av ressursene utøvet mer enn andre grupper. De som ikke har eller kan skaffe seg det som trengs relativt enkelt, står over for barrierer som hindrer utøvelse. (Bevisstheten om vanskene kan dessuten være en av grunnene til at slike grupper heller ikke uttrykker interesse for å delta.)

Ved å knytte fordelingen av ressursene til undergrupper i befolkningen, er det mulig å si noe mer konkret om hvorfor enkelte befolkningsgrupper deltar mer enn andre. Bevegelsesvansker er f.eks. for en stor del et alderdomsfenomen. Tilgangen til fritid avhenger av hvilken yrkesgruppe en tilhører. Tilgangen til friluftsliv-, idretts- og mosjonsutstyr avhenger av den inntekt en har. Tilgangen til friluftsliv-områder avhenger av hvilken landsdel en bor i osv. Slike kjennetegn som alder, inntekt og bosted kan derfor være noen av de viktigste bakenforliggende årsaksvariable.

(i) Rørlighetsvansker

Rørligheten eller bevegelsesvanskene ble kartlagt ved å spørre intervjuobjektene om de fant det vanskelig å løpe 100 m, om de kunne gå 100 m noenlunde raskt og gå i trapper. Resultatene av disse spørsmålene er framstilt i tabell 22.

Med normal rørlighet menes at personene kan løpe 100 m, gå 100 m raskt og gå i trapper uten vansker. Tabellen viser at 3/4 av befolkningen har en slik "normal rørlighet". Hver fjerde nordmann har med andre ord vansker med å bevege seg. 13 prosent har det som er kalt nedsatt rørlighet, dvs. har vansker med å løpe 100 m, men kan gå 100 m noenlunde raskt. 4 prosent har vansker med å gå 100 m, men kan gå i trapper. I tabellen er disse siste ført under "hindret rørlighet". 6 prosent eller 160 000 personer er så kraftig rørlighetshindret at de verken kan gå i trapper eller gå 100 m noenlunde raskt uten vansker. I alt er det omtrent 600 000 personer som i mer eller mindre grad har vansker med å bevege seg.

Tabellen viser videre at de hindringene som bevegelsesproblemene kan representere for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon er ujamnt fordelt på aldersgrupper og mellom kvinner og menn.

Tabell 22. Personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn etter kroppslig rørlighet. Prosent *Persons 15-74 years in groups for age/sex, by ability to move. Percentages*

	Normal rørlighet <i>Normal ability to move</i>	Nedsatt rørlighet <i>Some reduced ability to move</i>	Hindret rørlighet <i>Reduced ability to move</i>	Kraftig hindret rørlighet <i>Very reduced ability to move</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
<u>Alder Age</u>						
15-24 år years	96	3	1	-	100	503
25-34 " "	95	4	1	-	100	417
35-44 " "	91	4	2	3	100	430
45-54 " "	81	12	3	4	100	557
55-64 " "	58	24	7	11	100	459
65-74 " "	29	35	12	24	100	315
<u>Kjønn Sex</u>						
Menn Males ..	83	9	4	4	100	1 291
Kvinner Females	73	16	4	7	100	1 390
Alle personer Persons, total	77	13	4	6	100	2 681
Tallet på personer i befolkningen <i>Number of persons in the population</i>	2 110 000	360 000	110 000	160 000	2 750 000	

Rørligheten synker for det første sterkt med alderen. Mens det er få i de yngre aldersgruppene som mangler normal rørlighet, er det bare hver tredje person i de eldre årsklassene som har normal rørlighet. Typisk er det at hver fjerde person over 65 år har en kraftig hindret rørlighet. Tabellen viser også at det er omtrent 50 prosent flere kvinner enn menn med alvorlige rørlighetsvansker. Konsentrasjonen av rørlighetsvanskene kan derfor utgjøre en del av forklaringen på at de eldre utøver langt mindre av friluftsliv, idrett og mosjon enn de yngre, og at menn utøver noe mer enn kvinner.

Hvor mye rørligheten betyr for utøvingen av disse aktivitetene går fram av oppstillingen i tabell 23. I tabellen er aktivitetene rangert etter i hvor stor utstrekning de med kraftig nedsatt rørlighet har deltatt.

Tabell 23. Personer 15-74 år i grupper for grad av rørlighet, som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Prosent av personer i alt i hver gruppe *Percentage of persons 15-74 years in groups for ability to move participating in outdoor recreation, sport and exercise activities*

	Normal rørlighet <i>Normal ability to move</i>	Nedsatt rørlighet <i>Some reduced ability to move</i>	Hindret rørlighet <i>Reduced ability to move</i>	Kraftig hindret rørlighet <i>Very reduced ability to move</i>
Vært på bærtur, sopptur <i>Berry and mushroom picking .</i>	55	44	36	24
Fisket i sjøen <i>Fishing in the sea</i>	46	24	18	19
Vært på motorbåttur, seil- tur <i>Boating, sailing</i>	40	25	18	16
Badet utendørs <i>Outdoor swimming</i>	66	28	25	13
Fisket i ferskvann <i>Fishing in lakes and rivers</i>	39	19	21	11
Rodd, padlet <i>Rowing, canoeing</i>	35	17	10	8
Lengre fottur (dagstur) i skog og mark <i>Daylong walks, hikes in forests and fields.</i>	44	24	13	7
Kortere skitur <i>Shorter ski trips</i>	62	23	13	7
Overnattet utendørs <i>Camping .</i>	31	10	8	5
Deltatt i innendørs gymnastikk, mosjon <i>Indoor gymnastics, exercises</i>	23	8	2	5
Lengre fottur (dagstur) i fjellet <i>Daylong walks, hikes in the mountains</i>	29	13	2	4
Lengre skitur (dagstur) i skog og mark <i>Daylong ski trips in forests and fields</i>	36	8	2	4
Badet innendørs <i>Indoor swimming</i>	23	6	3	3
Vært på jakt <i>Hunting</i>	8	3	3	1
Orienterings-, terrengløp <i>Orienteering, cross-country runs</i>	4	0	1	1
Fotball <i>Football</i>	11	1	0	1
Andre ballspill utendørs <i>Other outdoor ballgames</i>	12	3	1	1
Løpetur, jøggetur <i>Jogging ...</i>	20	1	2	1
Friidrett <i>Athletics</i>	6	0	0	1
Lengre skitur (dagstur) i fjellet <i>Daylong ski trips in the mountains</i>	34	8	2	1
Spilt innendørs ballspill <i>Indoor ballgames</i>	13	1	0	1
Hoppet på ski <i>Ski jumping ...</i>	4	1	-	-
Gått på skøyter <i>Skating</i>	10	3	2	0
Kjørt slalåm, utfor <i>Slalom, down-hill skiing</i>	5	1	0	0

Som en ser er det for alle aktiviteter en klar sammenheng mellom utøvingen og grad av rørlighet. Noen aktiviteter ser likevel ut til å være lettere å utøve enn andre for dem som ikke har normal rørlighet.

Personer med rørlighetsvansker deltar som ventet mest i de friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene som vanligvis ikke krever så mye av rørlighet, kondisjon og styrke. De tar i størst grad del i bærturer, båtturer, fiske og bading. Idretts- og mosjonsaktivitetene deltar de langt mindre eller overhodet ikke i. For en aktivitet som bærtur var deltakelsen omtrent dobbelt så stor blant dem med normal rørlighet som blant dem med kraftig hindret rørlighet. Tilsvarende var det 5 ganger så mange med normal rørlighet som deltok i gymnastikk eller mosjon innendørs. Det var om lag 10 ganger så vanlig at de med normal rørlighet spilte fotball, 20 ganger så vanlig at de tok joggeturer og over 30 ganger så vanlig at de dro på lange skiturer i fjellet som at personer med kraftig nedsatt rørlighet gjorde det.

Samtidig med at tallene gjenspeiler hvordan rørlighetsvansker skaper hindringer for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon, forteller de også om folks evne til å overvinne hindringene. Hver fjerde person som hadde vansker med å gå i trapper var på tross av vanskene likevel på bærtur i 1969/70. 7 prosent av dem oppgav til og med å ha gått lengre fottur i skog og mark og 4 prosent at de hadde gått fottur i fjellet.

I tolkningen av sammenhengen i tabellen har en forutsatt at rørligheten har vært en uavhengig årsaksvariabel, som har påvirket omfanget av friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene. I og med at opplysningene i tabellen gjelder forholdene til samme tidspunkt, har dette vært en naturlig forutsetning. Sett i et lengre tidsperspektiv kan en imidlertid tenke seg en sammenheng også den andre veien, at liten grad av mosjon etter hvert vil føre til økte rørlighetsvansker. Om lite eller ensidig kroppslig aktivitet i arbeidet sammen med manglende mosjon har ført til redusert fysisk kapasitet blant dagens ungdom og eldre er visstnok ikke undersøkt i Norge på en fyldestgjørende måte. Det er imidlertid en ikke uvanlig oppfatning at befolkningens kondisjon er blitt dårligere. Hvis det er tilfelle kan dette på lengre sikt bety at rørlighetsvanskene vil øke generelt i befolkningen og at de vil oppstå i stadig yngre aldersgrupper.

(ii) Fysisk og psykisk helse ellers

Bevegelsesvanskene er ikke den eneste siden ved personenes helseforhold som regulerer mulighetene for å utøve friluftsliv, idrett og mosjon. Den svenske levekårsundersøkelsen viste ikke uventet at personer med nedsatt syn og hørsel også deltar betydelig mindre i aktiviteter som jakt, fiske og friidrett enn andre personer (Lundahl, 1971, side 89). Nedsatt psykisk tilstand hos den enkelte, på grunn av søvnproblemer, allmenn trøtthet, depresjoner o.l. reduserer også mulighetene for å delta (se Lundahl op.cit. side 74).

Ved den svenske undersøkelsen var det 30 prosent som hadde reduserte muligheter til utfoldelse på grunn av søvnproblemer, trøtthet o.l., 11 prosent hadde problemer med hørselen og 8 prosent hadde problemer på grunn av synet.

Det var spesielt eldre menn og kvinner som hadde disse helseproblemene, både de fysiske og de psykiske. Det betyr at disse gruppene ikke bare står overfor én barriere, men flere samtidig, noe som trolig vil gjøre det vanskeligere å tilrettelegge friarealer nettopp for disse gruppene.

(iii) Læring av ferdigheter

Kunnskaper om hvordan en aktivitet kan utøves og en oppøvd evne til å utføre dem, er av betydning for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon. De fleste må bevisst gå inn for å lære hvordan en f.eks. skal svømme, gå på ski, eller best skal fiske eller drive idrett. De som ikke har lært seg ferdighetene, vil ha langt vanskeligere for å delta, eller ha mindre utbytte av deltakingen.

Dette gjelder nok for alle friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene, men i denne undersøkelsen begrenset en seg til bare å kartlegge betydninger av en ferdighet som det å kunne svømme. Sammenhengen mellom svømmeferdighet og bading utendørs og innendørs får derfor antyde forholdet mer generelt, selv om sammenhengene ellers neppe er så klare som i dette tilfelle (tabell 24). 25 prosent av den norske befolkning (15-74 år) eller om lag 690 000 personer kunne ikke svømme i 1970.

Tabell 24. Personer 15-74 år i grupper for svømmeferdighet etter tallet på ganger de badet utendørs og innendørs (i svømmehall) *Persons 15-74 years in groups for ability to swim, by frequency of participation in outdoor and indoor swimming*

		<u>Antall ganger utøvd</u> <u>Frequency of participation</u>							An- tall per- soner det til- svarer i be- folk- ningen Number of per- sons in the popu- lation	Konfi- dens- inter- vall) Confi- dence- inter- vall)
0	1-5	6-19	20-59	60 og over and more	I alt Total	Tallet på per- soner som svarte Number of res- pon- dents	Pro- sent av ut- val- get Per- cent of the sam- ple			
	Pst.	Pst.	Pst.	Pst.	Pst.	Pst.		Pst.		
<u>Badet utendørs</u> <u>Outdoor swimming</u>										
Kan svømme <i>Able to swim ...</i>										
32	25	25	15	4	100	2 004	75	2 060 000	±50 000	
Kan ikke svømme <i>Not able to swim</i>										
80	15	4	1	0	100	640	25	690 000	±50 000	
Alle personer <i>Persons, total .</i>										
44	23	20	11	3	100	2 681	100	2 750 000		
<u>Badet innendørs</u> <u>Indoor swimming</u>										
Kan svømme <i>Able to swim ...</i>										
76	8	6	7	1	100	2 004	75	2 060 000	±50 000	
Kan ikke svømme <i>Not able to swim</i>										
98	1	1	0	0	100	640	25	690 000	±50 000	
Alle personer <i>Persons, total .</i>										
81	7	5	6	1	100	2 681	100	2 750 000		

1) Se note 1, tabell 6. 1) See note 1, table 6.

Denne gruppen er klart forskjellig fra resten av befolkningen når det gjelder faktisk atferd. Nesten 70 prosent av de svømmedyktige badet utendørs, mens bare 20 prosent av de som ikke kunne svømme gjorde det samme. 25 prosent av de svømmedyktige badet dessuten innendørs, mens bare 2 prosent av de som ikke kunne svømme gjorde det.

Tabell 25. Personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/utdanning/handelsfelt for bosted, etter svømmeferdighet. Prosent *Persons 15-74 years in groups for age/sex/education/trade region for residence, by ability to swim. Percentages*

	Kan svømme <i>Able to swim</i>	Kan ikke svømme <i>Not able to swim</i>	Uopp-gitt <i>Un-known</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
<u>Alder Age</u>					
15-24 år <i>years</i>	88	9	3	100	503
25-34 " "	88	11	1	100	417
35-44 " "	80	19	1	100	430
45-54 " "	76	23	1	100	557
55-64 " "	60	39	1	100	459
65-74 " "	46	53	1	100	315
<u>Kjønn Sex</u>					
Menn <i>Males</i>	84	15	1	100	1 291
Kvinner <i>Females</i>	66	33	1	100	1 390
<u>Utdanning Education</u>					
Folkeskolenivå <i>Primary school level, lower stage</i>	61	37	1	100	1 192
Ungdomsskolenivå <i>Primary school level, upper stage</i>	80	19	1	100	655
Realskolenivå <i>Secondary school level, lower stage</i>	88	11	1	100	406
Gymnasnivå <i>Secondary school level, upper stage</i>	91	6	1	100	262
Universitets- og høgskolenivå <i>University level ..</i>	93	7	1	100	109
<u>Handelsfelt for bosted <i>Trade region of residence</i></u>					
Østre handelsfelt <i>Eastern trade region</i>	79	20	1	100	1 486
Vestre handelsfelt <i>Western trade region</i>	80	18	2	100	585
Midtre handelsfelt <i>Central trade region</i>	60	38	2	100	338
Nordre handelsfelt <i>Northern trade region</i> ...	60	39	1	100	272
Alle personer <i>Persons, total</i>	75	24	1	100	2 681

Svømmeferdigheten er størst blant de unge og blant menn (Tabell 25). De eldre og kvinnene blir derfor i tillegg til rørlighetsvansker og andre helseproblemer også oftere hindret av manglende ferdighet enn andre.

Svømmedyktigheten øker forøvrig med stigende utdanning og inntekt, og er relativt sett minst i Trøndelag og Nord-Norge. Den befolkningsgruppe som i størst utstrekning kan svømme, er skoleungdom. Hele 97 prosent av elevene var svømmedyktige (Friluftslivundersøkelsen 1970, tabell 13, side 39).

Opplysninger om når personene lærte seg å svømme, viser at storparten av læringen foregår i barndom og ungdom. I alt 75 prosent av svømmedyktige nordmenn hadde lært å svømme før fylte 12 år, og 90 prosent hadde lært det før de fylte 18 (Alstad 1969 s. 144).

Svømmeferdigheten er vanligvis en ferdighet som ikke blir glemt når den først er innlært. De forskjellene i svømmeferdighet en finner mellom personer i ulike aldersgrupper må derfor bety at en langt større del av ungdommen nå lærer å svømme enn tilfelle var tidligere. Innføringen av svømmeundervisning i skolen må være en hovedårsak til denne forskjellen mellom generasjonene. Forutsetningen for denne undervisningen har vært en sterk utbygging av svømmehaller etter krigen. Antall svømmehaller har økt fra 14 i 1945 til 99 i 1961 og 453 i 1970. Godt over 80 prosent av de nye svømmehallene i 1960-årene ble bygd i tilknytning til skoler, nettopp for å bedre opplæringsmulighetene (Statens Ungdoms- og Idrettskontor, 1972).

Resultatet er at svømmeferdigheten i befolkningen har økt ganske markert i løpet av disse årene (tabell 26), slik at 1/2 million flere nordmenn kan svømme i dag enn i 1951.

Tabell 26. Befolkningen etter svømmeferdighet i 1951, 1961¹⁾ og 1970
The population by ability to swim in 1951, 1961¹⁾ and 1970

	Personer som kunne svømme <i>Persons able to swim</i>	Tallet på personer som det tilsvarer i befolkningen <i>Number of persons in the corresponding population</i>	Tallet på personer 15-74 år i alt i befolkningen <i>Number of persons 15-74 years in the population</i>
	Pst.		
1951	65	1 534 000 ²⁾	2 360 000 ³⁾
1961	65	1 640 000	2 520 000 ³⁾
1970	75	2 060 000	2 750 000

K i l d e : Folketellingen 1. desember 1950, annet hefte og Folketelling 1960 hefte II. *Source: Population census December 1 1960, Second Volume and Population Census 1960, Volume II.*

1) Tallene for 1951 og 1961 er hentet fra Alstad, 1969, Bind III, side 161, og basert på intervju med personer 18 år og over. Spørsmålsformuleringene var de samme i alle tre undersøkelsene. 2) Variansen kan ikke beregnes for 1951- og 1961-undersøkelsen. 3) 1950- og 1960-tall.

1) *Source for the 1951 and 1961 estimates is Alstad, 1969, Volume III, page 161. The estimates are based on interviews with persons 18 years and older. The questions were the same in all three surveys.* 2) *The standard error can not be estimated for the 1951 and 1961 surveys.*

3) *1950 and 1960 numbers.*

Størsteparten av økingen skjedde i 1960-årene, mens andelen som kunne svømme tilsynelatende var stabil i 1950-årene. Denne stabiliteten er muligens ikke reell, men et utslag av at de som lærte å svømme på skolen i slutten av 50-årene var for unge til å bli registrert i 1961-undersøkelsen. En jamt økende svømmeferdighet ble i tilfelle først registrert i 1970. (En eventuelt enda høyere svømmeferdighet blant ungdommen i siste halvdel av 60-årene vil derfor også først bli registrert ved nye undersøkelser i årene som kommer.)

Etter hvert som de unge med svømmeferdighet vokser opp og erstatter generasjoner der svømmeferdigheten er mindre utbredt, vil andelen av den voksne befolkning som kan svømme gå ytterligere opp.

Nå er spredningen av svømmeferdighetene bare et eksempel på hvordan skolen også sprer kjennskap til andre friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. En parallell som kom noe før i gang enn svømmeundervisningen, har en når det gjelder idrettsundervisning i skolen. Den må ha medvirket til at langt flere av dagens ungdom (63 prosent) har deltatt i konkurranseidrett enn i tidligere generasjoner. Bare 15 prosent av nordmenn over 65 år har noen gang deltatt i slik idrett (tabell 27). Det var med andre ord ikke så vanlig å delta i konkurranseidrett på den tid de eldre generasjoner vokste opp.

Tabell 27. Personer 15-74 år i grupper for alder, etter deltaking i konkurranseidrett i 1969/70 eller tidligere år. Prosent
Persons 15-74 years in groups for age, by participation competitive sport in 1969/70 or previous years. Percentages

Alder	Age	Har del- tatt i konkurranse- idrett <i>Have parti- cipated in competitive sport</i>	Har aldri deltatt i konkurranse- idrett <i>Have never participated in compe- titive sport</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
15-24 år	<i>years</i>	63	37	100	503
25-34 "	"	47	53	100	417
35-44 "	"	40	60	100	430
45-54 "	"	35	64	100	557
55-64 "	"	24	75	100	459
65-74 "	"	15	83	100	315
Alle personer	<i>Persons,</i> <i>total</i>	39	61	100	2 689

Andre undersøkelser viser også at friluftslivet, idretten og mosjonen er relativt nye gjøremål som ikke var vanlig tidligere. En undersøkelse viser f.eks. at nesten 70 prosent av all norsk ungdom i 1972 (15-19 år) har gått på ski i fjellet, mens bare vel 30 prosent av de eldre over 65 år har gjort det samme, (Teigland, 1973). Fiske, jakt og fotturer i fjellet derimot er noe alle aldersgrupper har deltatt i. En amerikansk undersøkelse bekrefter at det å overnatte utendørs og å svømme, men i mindre grad det å fiske, også er "nye" gjøremål for den amerikanske befolkningen generelt. (Outdoor Recreation Research Review Commission. Study Report 20, 1962 side 24.)

I tillegg til at vår tids unge i større grad får anledning til å lære friluftslivet, idretten og mosjonen å kjenne begynner de også å delta i slike aktiviteter i tidligere alder enn før. Hele 91 prosent av de unge (15-25 år) som har vært til fjells fikk sine første fjellerfaringer før de fylte 15 år, mens bare 46 prosent av de eldre (over 65 år) begynte så tidlig. (Teigland, 1973.) At skoleungdom nå begynner å dra på fjellskoler, er et nytt eksempel på spredning av ferdigheter og verdier via skoleverket.

Den systematiske opplæringen av nye generasjoner kan få store konsekvenser for utøvingen i framtiden, siden det ser ut til å være en sammenheng mellom deltaking i ung alder og utøving seinere i livet. Hittil har undersøkelser vist at rundt 70 prosent av utøverne i ulike land og av ulike aktiviteter begynte å delta før de fylte 15 år. (Hendee & Calton 1968, Sillitoe 1969, side 137, Hersoug 1972 og 1973, Teigland 1973, Sofrankes og Nolan 1972.) Undersøkelsen foretatt av Sofrankes og Nolan (1972) viste forøvrig at hvor en bodde under barndommen og hvem en lærte aktivitetene av, hadde mindre betydning. Det var innføringen i aktivitetene, dvs. læringen av ferdighetene og verdiene, som var vesentlig for om en deltok seinere i livet.

Dette kan bety at når de unge i dag er vokst opp, vil disse nye "eldre"-generasjonene delta vesentlig mer i friluftsliv, idrett og mosjon enn de eldre gjør i dag, fordi de unge nå har en helt annen bakgrunn for og mulighet til å delta.

(iv) Tilgang til utstyr, transport- og overnattingsmuligheter

Utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon forutsetter oftest bruk av forskjellige typer av utstyr. I enkelte tilfelle får aktivitetene sin egenart og sitt navn fra utstyret, noe aktiviteter som det "å sykle, gå på ski og skøyter" er eksempler på. I slike tilfelle er tilgang på bestemte typer utstyr en absolutt forutsetning for å kunne delta.

Noen typer av "utstyr" gjør det dessuten lettere å utøve friluftsliv, idrett og mosjon, selv om det ikke brukes under selve utøvingen. Transportmidler som bil, båt og sykkel gjør det lettere å komme til friluftslivområder og idrettsanlegg. Tilgang på telt, campingvogn, hytte eller fritidshus gjør det lettere å overnatte i nærheten av eller inne i friluftslivområdene.

Tabell 28 viser hvor stor del av befolkningen (15-74 år) som har eller disponerer forskjellige typer av utstyr og hjelpemidler. Spørsmålsformuleringen framhevet at utstyret skulle være i brukbar stand. Avgrensning av hva som er "brukbar stand" og skillet mellom hva som er typer av utstyr som f.eks. "jaktutstyr", "fiskeutstyr", o.l. var overlatt til dem som svarte. De større hjelpemidlene som ofte disponeres av husholdningen i fellesskap og derfor ikke bare er personlige ressurser, ble registrert ved å spørre om den enkelte person eide eller disponerte det. Med å "disponere" ble det ment at intervjuobjektet kunne benytte bilen, båten osv. forholdsvis fritt hele året uten fast måneds- eller årsleie. At 72 prosent av befolkningen hadde turski, 62 prosent sovepose osv. forteller noe om hvilken interesse nordmenn har for å holde på med friluftsliv, idrett og mosjon, eller i hvert fall at de har hatt slike interesser da utstyret ble anskaffet.

I tabell 29 er det satt opp en grov oversikt over sammenhengen mellom tilgangen til utstyr og utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon. Tabellen viser at 80 prosent av dem som ikke hadde utstyr deltok ikke eller meget lite (under 10 ganger) i friluftsliv, idrett og mosjon i undersøkelsesåret, mens nesten 70 prosent av dem som hadde over 7 utstyrstyper deltok mer enn 100 ganger til sammen det året. Det var dessuten slik at de som hadde mye utstyr sjelden unnlot helt å bruke det. (Tilgang på bil, båt, telt, campingvogn og hytte er holdt utenfor beregningene her, fordi disse utstyrstypene like ofte er transport- og overnattingsmidler som nødvendige forutsetninger for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon.)

En mer detaljert oversikt over sammenhengen mellom tilgangen til utstyr og deltaking i friluftsliv, idrett og mosjon finnes i vedleggstabell IV, der hyppigheten av deltaking i bestemte aktiviteter er tabulert for de med og uten aktuelle former for utstyr.

For aktiviteter som skigåing, slalåmkjøring, hoppning på ski, skøyteløp og jakt var det uhyre få blant dem som ikke hadde utstyr, som deltok i løpet av 1969/70.

Tabell 28. Personer 15-74 år som disponerte friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr, samt båt, bil, hytte og campingvogn *Persons 15-74 years with access to outdoor recreation, sport and exercise equipment, and boat, private car, holiday cabin and caravan*

	Personer som hadde, disponerte utstyr <i>Persons with access to equipment</i>	Tallet på personer det tilsvaret i befolkningen <i>Number of persons in the corresponding population</i>	Konfidensintervall ¹⁾ <i>Confidence-interval¹⁾</i>
Pst. P.c.			
Vanlige turski <i>Cross-country skis</i>	72	1 970 000	+ 50 000
Sovepose <i>Sleeping bag</i>	62	1 700 000	+ 60 000
Fiskeutstyr <i>Fishing equipment</i> .	57	1 560 000	+ 70 000
Sykkel <i>Bicycle</i>	56	1 530 000	+ 70 000
Telt <i>Tent</i>	43	1 180 000	+ 60 000
Treningsoverall <i>Track suit</i>	42	1 150 000	+ 60 000
Båt <i>Boat</i>	32	880 000	+ 60 000
Skøyter <i>Skates</i>	27	740 000	+ 50 000
Jaktutstyr <i>Hunting equipment</i> ..	11	300 000	+ 40 000
Tennisutstyr <i>Tennis equipment</i> .	7	190 000	+ 30 000
Slalåmski <i>Slalom skis</i>	3	80 000	+ 20 000
Hoppiski <i>Jumping skis</i>	3	80 000	+ 20 000
Bil <i>Private car</i>	61	1 670 000	+ 60 000
Hytte <i>Holiday cabin</i>	29	790 000	+ 50 000
Campingvogn <i>Caravan</i>	2		: :

1) Se note 1, tabell 6.

1) See note 1, table 6.

Tabell 29. Personer 15-74 år i grupper for tilgang til utstyr¹⁾ etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70. Prosent *Persons 15-74 years in groups for access to equipment¹⁾ by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise in 1969/70. Percentages*

	Antall ganger utøvd <i>Frequency of participation</i>					I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	0	1-9	10-49	50-99	og over <i>and more</i>		
<u>Antall typer utstyr</u> <u><i>Number of types of equipment</i></u>							
0	51	32	15	3	0	100	273
1-3	12	28	29	15	7	100	1 063
4-6	1	5	29	25	40	100	1 181
7-10	4	1	11	17	67	100	164
Alle personer <i>Persons, total</i>	10	16	30	18	24	100	2 681

1) Bil, båt, telt, campingvogn og hytte er ikke med i beregningene.

1) Here private car, tent, caravan and holiday cabin are excluded.

Det er relativt sett flere av dem som ikke eier utstyr selv, som likevel fisker, drar på båttur og overnatter utendørs. Mulighetene for å låne eller leie utstyr eller være med kjente på tur er selvsagt forklaringen.

Tabell IV viser dessuten at store deler av befolkningen ikke brukte det utstyret de disponerer. Vel 70 prosent av dem som var i besittelse av skøyter hadde ikke gått på skøyter i 1970. 30 prosent av dem som disponerte ski var ikke på skitur det året. Rundt halvparten av dem som hadde sovepose, telt, jakt-, fiskeutstyr eller båt benyttet det øyensynlig heller ikke i og med at de ikke overnattet utendørs, jaktet, fisket eller var på båttur i 1970. Det er mulig at andre, f.eks. andre medlemmer av familien, brukte dette utstyret isteden, men tallene tyder likevel på at en betydelig mengde utstyr ligger ubrukt.

I tillegg til utstyret som er direkte knyttet til bestemte aktiviteter, kan forskjellige hjelpemidler være med på å gjøre det lettere å utøve friluftsliv, idrett og mosjon. Av tabell 30 går det fram at de som har bil og hytte deltar også noe mer i friluftaktivitetene enn de som ikke disponerer disse hjelpemidlene. Men det er tydelig at disse hjelpemidlene ikke er noen forutsetning for å delta. F.eks. deltok 10 prosent av dem som mangler bil over 100 ganger i friluftslivaktiviteter i 1969/70. Det at en har hytte er heller ingen sikker indikator på at en er en ivrig friluftslivutøver. En del av dem som disponerer hytte (34 prosent) deltar relativt lite i friluftslivaktivitetene. Stort sett gjelder det imidlertid at de som hadde utstyr deltok noe mer enn de som ikke hadde det. Siden det aller meste av dette utstyret, og spesielt hjelpemidlene hytte og bil, ikke er helt billig, er det klart at personer som har mindre økonomiske ressurser enn andre vil ha vanskeligere for å skaffe seg dette. Denne økonomiske hindring vil være større jo dyrere utstyr det er nødvendig eller fordelaktig å ha for å delta i en aktivitet. Små økonomiske ressurser kan derfor være en bakenforliggende årsak til at enkelte befolkningsgrupper mangler utstyr, og at de av den grunn deltar noe mindre i friluftsliv, idrett og mosjon enn andre. Dermed er det ikke sagt at de som mangler utstyr, mangler det fordi de ikke ser seg råd til å kjøpe det. Det kan jo også være at de ikke er interessert i å delta - og derfor ikke har skaffet seg utstyret.

Vedleggstabell V viser hvilke befolkningsgrupper som har eller disponerer de forskjellige typer av utstyr og hjelpemidler. De som generelt sett har størst tilgang til utstyr er ungdommen, gruppene med høyere husholdningsinntekter og menn. Ser en nærmere på tallene viser det seg at tilgangen på de ulike utstyrstypene er spesielt lav for personer 65 år og eldre. Det er omtrent 10 ganger så vanlig at ungdom under 25 år har

Tabell 30. Personer 15-74 år i grupper for tilgang til bil og hytte, etter tallet på ganger de tok del i friluftsliv generelt. Prosent *Persons 15-74 years in groups for access to private car and holiday cabin by frequency of participation in outdoor life activities generally. Percentages*

	Ganger utøvd					I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
	<i>Frequency of participation</i>						
	0	1-29	30-99	100-249	250 og over <i>and more</i>		
<u>Tilgang til bil</u>							
<u>Access to private car</u>							
Eier eller disponerer bil <i>Have private car.</i>	6	35	44	11	6	100	1 621
Eier eller disponerer ikke bil <i>Have not private car</i>	19	44	28	6	4	100	1 056
<u>Tilgang til hytte</u>							
<u>Access to holiday cabin</u>							
Eier eller disponerer hytte <i>Have holiday cabin</i>	4	30	44	13	8	100	771
Eier eller disponerer ikke hytte <i>Have not holiday cabin ...</i>	14	41	34	7	4	100	1 904

tennisutstyr, skøyter og treningsoverall som at personer over 65 år har det. Omtrent fem ganger så mange unge har telt, sovepose og slalåmski. Dobbelt så mange har sykkel, fiskeutstyr, vanlige turski og tilgang til båt og bil. De eldre disponerer imidlertid like ofte jaktutstyr og hytte som de unge. Fordelingen av utstyret på ulike aldersgrupper gjenspeiler nok hvilke muligheter de forskjellige generasjoner og sosiale grupper har hatt til å stifte bekjentskap med friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktivitetene. Økonomien har ganske sikkert hatt og har betydning i og med at det er omtrent dobbelt så vanlig at personer i den høyeste inntektsgruppen disponerer utstyr som personer i den laveste inntektsgruppen.

Tennisutstyr er spesielt utbredt i de høyere inntektsgrupper, mens derimot f.eks. hoppiski og jaktutstyr ikke er knyttet til spesielle inntektsgrupper.

Tilgangen på enkelte typer utstyr er ellers svært ujamnt fordelt på menn og kvinner. Det er ti ganger så mange menn som kvinner som har jaktutstyr. Over fem ganger flere menn har slalåmski. Dobbelt så mange menn som kvinner har skøyter, fiskeutstyr og treningsoverall.

Den geografiske fordelingen av utstyret er mer jamn, men forteller samtidig noe om hvilke friluftslivs-, idretts- og mosjonsmuligheter som finns i de ulike landsdeler. Folk i Nord-Norge har f.eks. oftere fiskeutstyr, telt, sovepose, turski og båt enn nordmenn andre steder.

Det at ungdommen, mennene og personer med høy inntekt har spesielt god tilgang på friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr blir enda klarere når en ser på fordelingen av utstyr generelt på ulike befolkningsgrupper (tabell 31). Bil, båt, telt, campingvogn og hytte er også her holdt utenfor beregningene. Denne tabellen understreker at de eldre og kvinnene i større grad enn andre møter en barriere i form av manglende utstyr generelt, hvis og når de vil delta i friluftsliv, idrett og mosjon. De samme befolkningsgrupper står som nevnt også ofte overfor hindringer i form av rørlihetsvansker og manglende ferdigheter.

Etter hvert som inntektsnivået stiger, er det naturlig å vente seg at stadig fler skaffer seg de forskjellige former for utstyr. At det også har vært en sterk øking i beholdningen av slikt utstyr i 60-årene, i hvert fall for ungdommens vedkommende, går fram av oppstillingen i tabell 32. Liknende tall for andre grupper i befolkningen er ikke tilgjengelige.

Den relativt sterkeste økingen har skjedd for tilgangen på bil, telt og sovepose. Det kan komme av at disse tre utstyrstypene er komplementære goder, dvs. at de som har skaffet seg telt også må ha sovepose for å bruke det, og at de som vil benytte bilen til campingferie, må ha telt og sovepose til det formålet. Antall unge med tilgang til bil er femdoblet fra 1962 til 1970. Antallet som har telt er tredoblet, mens antallet som har sovepose er dobbelt så høyt som 8 år tidligere. 50 prosent flere unge har ski enn tidligere. Økingen i mengde av utstyr ser ut til å ha vært mindre jo flere det var som hadde utstyret i 1962. Det er i og for seg naturlig, fordi utbredelsene i slike tilfelle begynner å nærme seg den situasjon hvor alle har utstyret.

Tabell 31. Personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/husholdningsinntekt, etter tallet på forskjellige typer friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr¹⁾ de har. Prosent *Persons 15-74 years in groups for age/sex/household income, by number of types of outdoor recreation, sport and exercise equipment¹⁾ they have. Percentages*

	Har ikke utstyr <i>Have not equipment</i>	Har 1-3 typer <i>Have 1-3 types</i>	Har 4-10 typer <i>Have 4-10 types</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
<u>Alder Age</u>					
15-24 år <i>years</i>	1	22	77	100	503
25-34 " "	3	37	60	100	417
35-44 " "	4	38	5	100	430
45-54 " "	7	46	47	100	557
55-64 " "	18	51	31	100	459
65-74 " "	38	46	16	100	315
<u>Kjønn Sex</u>					
Menn <i>Males</i>	5	30	66	100	1 291
Kvinner <i>Females</i>	16	49	36	100	1 390
<u>Husholdningsinntekter</u>					
<u>Household income</u>					
Under <i>Less than</i> 10 000 kr. 30		43	27	100	268
10 000-19 900 kr.	19	46	35	100	512
20 000-29 900 "	6	45	49	100	778
30 000-39 900 "	3	34	63	100	497
40 000-49 900 "	5	34	61	100	244
50 000 kr. og over <i>and over</i>	3	29	69	100	325
Alle personer <i>Persons, total</i>	10	40	50	100	2 681

1) Bil, båt, telt, campingvogn og hytte er ikke med i beregningene.
1) Here private car, tent, caravan and holiday cabin are excluded.

Tabell 32. Unge personer¹⁾ som har tilgang til friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr og bil. 1962 og 1970 *Young persons¹⁾ having access to outdoor recreation, sport and exercise equipment and private car. 1962 and 1970*

	Har utstyr <i>Having equipment</i>		Antall personer dette tilsvarer ²⁾ <i>Number of persons²⁾</i>		Prosentvis økning fra 1962-1970. Avrundede tall <i>Per cent increase from 1962 to 1970. Number of rounded off</i>
	1962	1970	1962	1970	
	Pst.	Pst.			Pst.
Ski <i>Ski</i>	77	89	370 000	550 000	50
Sykkel <i>Bicycle</i>	63	70	300 000	430 000	40
Sovepose <i>Sleeping bag</i> .	51	84	240 000	520 000	120
Skøyter <i>Skates</i>	46	60	220 000	370 000	70
Fiskeutstyr <i>Fishing equipment</i>	44	63	200 000	390 000	100
Telt <i>Tent</i>	23	60	110 000	370 000	240
Tilgang til bil <i>Access to private car</i>	16	68	80 000	420 000	430
Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>	536	503	480 000	620 000	30

1) 1962-tallene er hentet fra en undersøkelse foretatt av Fakta Instituttet for Markedsforskning og meningsmåling, og omfatter ungdom 15-29 år. 1970-tallene er fra Friluftslivundersøkelsen 1970 og omfatter aldersgruppen 15-24 år. 2) Standardavviket kan vanskelig beregnes for 1962-undersøkelsen.

1) *The 1962 estimates are derived from a survey carried out by Fakta Institute for Market Research, and based on interviews with persons 15-29 years old. The 1970 estimates are from the Outdoor life survey 1970 and are based on interviews with persons 15-24 years old. 2) The standard error is difficult to estimate for the 1962 survey.*

(v) Tilgang på fritid

En av forutsetningene for å kunne utøve friluftsliv, idrett og mosjon er at en har tid til det. Denne tiden vil for de fleste vedkommende være fritid, dvs. den tid som ikke er fylt med daglige forpliktelser og gjøremål som arbeid, skolegang utenom gymnastikk-timene, stell av hus, pass av barn, arbeidsreiser, søvn, måltider o.l. Jo mindre en har av slike forpliktelser og gjøremål, jo større muligheter skulle det være til å utøve friluftsliv, idrett og mosjon. Knapp tilgang på fritid kan derfor være en av de faktorene som begrenser utøvingen av disse fritidsaktivitetene.

I Ferie- og friluftslivundersøkelsen 1970 ble det ikke lagt opp til noen fullstendig kartlegging av hvor mye fritid eller hvor mange fridager den enkelte har hatt i løpet av året. Det er derfor vanskelig å si noe om sammenhengen på individnivå mellom omfang av fritid og deltaking i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. I stedet vil en bruke materialet fra denne og andre undersøkelser til å si noe om hvor mange hele dager den norske befolkning i alderen 15-74 år hadde fri i 1969/1970 (tabell 33).

En må imidlertid understreke at tallene bare tar sikte på å antyde størrelsesordener, siden forutsetningene for enkelte anslag er meget usikre. En skal dessuten være oppmerksom på at de korte fri-periodene på hverdagene ikke er tatt med, heller ikke tid som går med til arbeidsreiser, overtidsarbeid, familieforpliktelser o.l. Tallene blir derfor bare en meget grov indikator på hvor mye tid som er tilgjengelig for friluftsliv, idrett og mosjon. Siden tallene er hentet fra så mange kilder, finner en det nødvendig å bruke litt plass på å redegjøre for dem.

Tallene for fridager er stort sett hentet fra Ferieundersøkelsen 1970. Bare for selvstendige med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid er de hentet fra Ferieundersøkelsen 1968.

Som fridager er regnet dager fri fra det daglige arbeid eller den vanlige skolegang for ferieformål. Søndager, helligdager, frilørdager, opparbeidede fridager, sykefravær, permisjon, arbeidsløshet e.l. er ikke regnet med. Fridager utenom perioder med tre eller flere sammenhengende fridager er dessuten utelatt, som f.eks. når en har tatt en eller to fridager mellom helligdager i julen, påsken eller i mai. Tallet på fridager for ansatte tilsvarer derfor vanligvis den lovfestede 4 ukers ferie (24 fridager).

Opplysningene om hvor mange av fridagene som ble brukt til lønt arbeid ble også hentet fra Ferieundersøkelsen 1970, det samme er tallene for frilørdager.

For alle yrkesaktive utenom selvstendige med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid er tallet på offentlige fri- og helligdager satt til 60 dager. Disse 60 dagene utgjorde det samlede antall søndager, offentlige fridager og helligdager i undersøkelsesåret 1. september 1969 til 31. august 1970.

For å korrigere for eventuelt søn- og helligdagsarbeide har en forsøksvis ført opp at alle selvstendige med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid under ett hadde arbeid på om lag 10 søndager, helligdager og offentlige fridager i 1969/70. Tallet på helt arbeidsfrie søn-, hellig- og offentlige fridager blir dermed redusert til 50 dager for denne yrkesgruppen.

Tabell 33. Overslag over tallet på hele dager den norske befolkning (15-74 år) hadde fri fra de daglige arbeids- og skoleforpliktelser i 1969/70, etter levevei *Estimate of number of whole days the Norwegian population (15-74 years) did not have usual work and school obligations in 1969/70, by economic activity*

	Andel av befolkningen ¹⁾ <i>Per cent of the population¹⁾</i>	Fri-dager (i perioder med 3 eller flere dager fri) <i>Days off (in periods with 3 or more days off)</i>	Lønt arbeid i ferien <i>Days with paid work in the holiday</i>	Fri-lørdager og Saterdag off	Offentlige fri- og helligdager <i>Public holidays</i>	Hele dager fri årlig <i>Whole days without school and work obligations yearly</i>
<u>Levevei</u> <i>Economic activity</i>	Pst.	Dager		Days		
Skoleelever, studenter <i>Pupils, students</i>	8,1	68	5	12	60	135
Ansatte med bergverks-, industri-, bygge- og anleggsarbeid <i>Wage earners in mining, manufacturing and construction</i>	14,0	25	1	42	60	126
Ansatte med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid <i>Wage earners in agriculture, forestry and fishing</i>	1,4	22	1	20	60	101
Andre ansatte <i>Other wage earners</i>	26,5	25	0	23	60	109
Selvstendige med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid <i>Self-employed in agriculture, forestry and fishing</i> .	4,8	3	0	3	50	56
Andre selvstendige <i>Other self-employed</i> ..	4,7	14	1	15	60	89
Husmødre <i>Housewives</i> ...	29,3
Pensjonister, trygdede <i>Pensioners</i>	9,0	365
Ikke yrkesaktive ellers <i>Others</i>	2,2
Alle personer <i>Persons, total</i>	100	99 ²⁾
Av dette: <i>Of which:</i>						
Alle yrkesaktive og elever <i>Economically active persons and pupils, students, total</i>	59,5	24	1	25	60	110

1) Beregnet ut fra Ferie- og friluftslivundersøkelsen 1970. 2) Minimums-anslag, se teksten.

1) Estimated from the Holiday and Outdoor Life Survey 1970. 2) Minimum.

Til sammen omfatter alle fridagene, arbeidsfrie søn- og helligdager og dager med lørdagsfri, dvs. dagene uten vanlig arbeids- og skoleforpliktelse, bortimot en tredjedel av årets dager for de yrkesaktive og elevene. Mest fri hadde skoleelevene med om lag 135 dager fri. Minst hadde de selvstendige med jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid med om lag 53 dager fri i 1969/70. Jordbruksteljinga 1969 (NOS, hefte V, side 22) kan dessverre ikke brukes til å kontrollere dette siste tallet fordi en der har anslått "normalarbeidsdager". Resultatene fra den tellingen antyder imidlertid også at tallet på hele dager uten arbeid for jordbrukere sannsynligvis ligger godt under 100 dager årlig.

For husmødrenes vedkommende var tallet på dager uten vanlig husarbeid høyst sannsynlig lavere enn tallet på dager som yrkesaktive menn hadde fri fra sine vanlige arbeidsforpliktelser. Ferieundersøkelsen 1968 (NOS 1970, tabell 42) viser at selv på ferieturer var det bare 13 prosent av husmødrene som helt slapp fri fra det vanlige husarbeidet. Nesten 30 prosent hadde like mye eller mer husarbeid på ferieturen enn hjemme. Pensjonistene er oppført med 365 arbeidsfrie dager i 1969/70. Bare et fåtall pensjonister 70 år og over arbeider etter at de har gått av. (Noe over 5 prosent ifølge Pensjonsalderundersøkelsen 1969, tabell 16.)

Det kan gjøres et grovt minimumsanslag for hvor mange fridager hele befolkningen (15-74 år) hadde gjennomsnittlig i 1969/70 - forutsatt at husmødrene og "ikke yrkesaktive ellers" ikke hadde noen hele dager fri fra arbeidet det året. En slik beregning viser at befolkningen gjennomsnittlig hadde noe over 100 dager i året uten vanlig arbeids- og skoleforpliktelser.

Det vesentligste i tabellen er imidlertid at i den grad arbeids- og skoleforpliktelser begrenser mulighetene til å utøve friluftsliv, idrett og mosjon, er det de yrkesaktive i primærnæringene som står overfor de største hindringene. Skoleelevene og studentene samt de ansatte blir i mindre grad hindret av mangel på fridager. Men her må en ikke glemme at fridagene bare er en grov indikator på det reelle omfang av tid som står til disposisjon om en ønsker å utøve friluftsliv, idrett og mosjon.

Fritid er dessuten bare en av faktorene som bestemmer mulighetene for å delta. Når elevene deltar mer enn f.eks. husmødre, henger det nok sammen med at elevene både har mest av fritid og mest av ferdigheter, utstyr, førlighet - samt det at de også deltar i "arbeidstiden", dvs. i skoletimene! Når pensjonistene ikke deltok så ofte, selv om de hadde flest fridager, har det sammenheng med at de har så lite av andre nødvendige ressurser.

Hvor vesentlig fritiden er for utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon, er derfor avhengig av i hvilken grad individene har tilgang på andre ressurser. Men selv om en ikke har tallfestet sammenhengen mellom fritidens omfang og utøvingen av disse aktivitetene, virker det rimelig å tro at økt fritid sammen med en øking av andre ressurser også vil øke mulighetene for å utøve friluftsliv, idrett og mosjon.

(vi) Tilgang til friluftslivområder og idretts- og mosjonsanlegg

Det synes rimelig at personer som bor i nærheten av friluftsliv-områder og idretts- og mosjonsanlegg har bedre muligheter for å utøve friluftsliv, idrett og mosjon enn dem som har lengre vei. Den korte fritiden på hverdagene setter f.eks. grenser for hvor langt en kan reise for å bruke friluftsliv-, idrett- og mosjonsarealer på slike dager. Forbruket av tid, utgiftene til reiser og andre ulemper som kan være knyttet til lengre reiser, gjør at også i helgene og i feriene er de heldigst stilt som bor nærmest friluftslivs-, idretts- og mosjonsarealene. Tilgangen på områder og anlegg i nærheten av bostedene ble registrert ved at intervjuobjektene i samråd med intervjueren anslo hvor langt det var fra bostedet til nærmeste område eller anlegg. Disse områdene eller anleggene skulle være brukbare. Hvis vannet f.eks. ved den "nærmeste badeplassen" var så forurenset eller kaldt at intervjuobjektet ikke ville bade der, skulle avstanden oppgis til det sted hvor vedkommende kunne tenke seg å bade. Intervjuobjektet skulle på den måten selv definere hva som var brukbart.

Tabell 34 viser hvor langt befolkningen bor fra friluftsområder og idretts- eller mosjonsanlegg. Områdene og anleggene er rangert etter hvor "tilgjengelige" de er. Den gjennomsnittlige avstanden er grovt anslått, men den er antakelig en brukbar indikator på hvor tilgjengelige disse områdene og anleggene er i forhold til hverandre. Gjennomsnittsavstanden er spesielt usikker for anlegg hvor mange har oppgitt at de bor langt unna. 50 km er brukt som middeltall for denne gruppen. Usikkerheten i anslagene øker derfor nedover i tabellen.

Ved vurdering av tallene må en ta i betraktning at avstanden fra bostedet i seg selv ikke forteller alt om hvor lett en person har for å bruke anleggene eller områdene. Det avhenger også av om vedkommende har vansker med å bevege seg, av tilgang til privatbil og eventuelt av hvor gode de kollektive transportmidlene er.

En grense på 3 km for hvor langt folk er villige til eller kan gå på hverdager for å bruke et anlegg eller område generelt har ingen empirisk bakgrunn, men kan gi perspektiv på hva tallene innebærer. Grensen er

Tabell 34. Personer 15-74 år etter avstand fra bostedet til forskjellige typer friluftsområder og idretts- eller mosjonsanlegg.
 Prosent Persons 15-74 years by distance from residence to different types of outdoor recreation areas and sport and exercise facilities. Percentages

	Avstand i km <i>Distance in km</i>					26 og over and more	I alt <i>Total</i>	Gjennom- snittlig avstand avrundede tall <i>Average distance numbers rounded off</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respon- dents</i>
	Under <i>Less than</i> 1	1-2	3-5	6-9	10-25				
								km	
<u>Avstand til</u> <u><i>Distance to</i></u>									
Fotturterreng uten bebyggelse <i>Hiking area</i>	57	19	15	4	5	0	100	3,0	2 681
Fiskeplass <i>Fish- ing place</i>	36	21	17	11	13	2	100	4,5	2 681
Fotballbane, idrettsplass <i>Football field sporting ground.</i>	33	24	22	10	7	4	100	5,0	2 681
Badestrand, bade- plass <i>Beach, bathing place ..</i>	32	19	23	13	10	3	100	5,5	2 681
Gymnastikksal, idrettshall <i>Sports hall</i>	30	21	23	11	9	6	100	6,5	2 681
Svømmehall <i>Indoor swimming pool ..</i>	13	18	22	11	22	14	100	12,0	2 681
Skøytebane <i>Skat- ing rink</i>	25	18	17	7	13	20	100	13,5	2 681
Hoppbakke <i>Ski- jumping hill ...</i>	10	17	24	13	14	22	100	15,5	2 681
Lysløype <i>Illu- minated skitrack</i>	12	16	19	13	18	22	100	16,0	2 681
Tennisbane <i>Tennis court</i>	8	11	17	10	16	38	100	23,0	2 681
Slalåmbakke <i>Sla- lom hill</i>	4	8	16	11	25	36	100	23,0	2 681

trolig noe høy, fordi tabell 7 viste at 35 prosent av den norske befolkning hadde gått under 5 km på den lengste fotturen i 1970. En britisk undersøkelse (Sillitoe, 1969, s. 86) viste at bruken av friluftslivplanlegg sank raskt hvis gangavstanden ble 800 - 1 200 m.

Tabell 34 viser - hvis opptil 3 km er en rimelig gangavstand - at store deler av befolkningen har relativt god adgang til friluftslivsområder og tildels også fotballbane, idrettsplass og gymnastikksal.

Hver fjerde nordmann eller om lag 650 000 personer bor lengre enn "gangavstand" fra fotturterreng, litt mindre enn hver annen nordmann har "gangavstand" til fiskeplass og fotballbane, idrettsbane, badeplass og gymnastikksal. Det er derimot få som har kort vei til svømmehall, brøytet skøytebane, hoppbakke, lysløype, tennisbane og slalåmbakke. Det er bare hver tredje nordmann som har "gangavstand" til svømmehall, litt flere når det gjelder skøytebane, noen færre når det gjelder hoppbakke og lysløype. Hver femte har "gangavstand" til tennisbane, hver fjerde til slalåmbakke.

Tilgangen varierer som ventet fra landsdel til landsdel og fra by til spredtbygd strøk.

Tabell 35 viser sammenhengen mellom avstand til områdene/anleggene etter type strøk, natur på bostedet og handelsfelt. For å lette oversikten gir den bare tall for hvor mange som bor mindre enn 3 km fra anleggene. En mer fullstendig spesifisering er gitt i Friluftslivundersøkelsen 1970 (tabell 17-26).

Definisjonen av tettbygde og spredtbygde strøk tilsier at de første er lite preget av fotturterreng uten bebyggelse, og at befolkningen i tettbygde strøk har lengre vei til friluftsliv-områder enn de andre. Like naturlig er det at de kapitalkrevende idrettsanleggene ligger i nærheten av befolkningskonsentrasjonene. Personer bosatt i Oslo, Bergen og Trondheim og tettbygde strøk ellers har derfor best tilgang til idretts- og mosjonsanlegg, men mindre god tilgang på friluftsliv-områder.

De andre resultatene er også slik som det var rimelig å vente. Befolkningen i større byer har generelt kort avstand til fotballbaner, skøytebaner, tennisbaner og slalåmbakker, men har lengst avstand til badestrand. Personer i kystområdene har kortest vei til fiskeplasser, men lang vei til skøytebaner, hoppbakker, lysløyper, slalåmbakker og fotballbaner.

Østre handelsfelt er den gunstigst stilte del av landet når det gjelder idretts- og mosjonsanlegg. Andelen av befolkningen som har kort vei til fotballbane, gymnastikksal, svømmehall, skøytebane, hoppbakke, lysløype og slalåmbakke er større der enn i de andre landsdelene. Vestre handelsfelt har minst av disse anleggstypene relativt sett. (Resultatene

Tabell 35. Andelen av personer 15-74 år i grupper for type strøk for bosted/type natur/handelsfelt, som bor mindre enn 3 km fra forskjellige typer friluftsområder og idretts- eller mosjonsanlegg. Prosent *Percentage of persons 15-74 years of age in groups for type of residential area/type of nature/trade region of residence living less than 3 km from outdoor recreation areas and sport and exercise facilities*

	Fot- tur- ter- reng Hik- ing area	Fiske- plass <i>Fishing place</i>	Fot- ball- bane, idretts- plass <i>Foot- ball field, sports- ground</i>	Bade- strand, bade- plass <i>Beach, bath- ing place</i>	Gymn. sal, idretts- hall <i>Sports hall</i>	Svømme- hall <i>Indoor swimming hall</i>
<u>Type strøk for bosted</u>						
<u>Type of residential area</u>						
Oslo, Bergen, Trondheim	53	34	83	34	78	46
Tettbygd ellers <i>Other densely populated areas</i> .	67	41	69	37	64	46
Spredtbygd <i>Sparse- ly populated areas</i>	92	76	35	67	31	13
<u>Type natur på bosted</u>						
<u>Type of nature in residential area</u>						
Større by <i>Larger city area</i>	57	29	81	34	69	54
Kystområde <i>Coastal area</i>	79	85	38	67	41	22
Fjellområde <i>Moun- tain area</i>	95	24	71	79	72	70
Skogstrakter <i>Forest area</i>	94	53	45	41	41	6
Innlandet ellers <i>Other interior area</i>	85	56	51	50	44	21
<u>Handelsfelt for bosted</u>						
<u>Trade region of residence</u>						
Østre handelsfelt <i>Eastern trade region</i>	72	44	65	40	58	38
Vestre handelsfelt <i>Western trade region</i>	82	67	40	64	45	16
Midtre handelsfelt <i>Central trade region</i>	71	74	48	73	34	22
Nordre handelsfelt <i>Northern trade region</i>	92	75	54	50	43	36
Alle personer <i>Persons, total</i> ..	76	57	57	51	51	31

Tabell 35 (forts.). Andelen av personer 15-74 år i grupper for type strøk for bosted/type natur/handelsfelt, som bor mindre enn 3 km fra forskjellige typer friluftsområder og idretts- eller mosjonsanlegg. Prosent
Percentage of persons 15-74 years of age in groups for type of residential area/type of nature/trade region of residence living less than 3 km from outdoor recreation areas and sport and exercise facilities

	Skøytebane <i>Skating rink</i>	Hoppbakke <i>Ski jumping hill</i>	Lysløype <i>Illuminated ski track</i>	Tennisbane <i>Tennis court</i>	Slålåm- bakke <i>Slalom hill</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
<u>Type strøk for bosted</u> <i>Type of residential area</i>						
Oslo, Bergen, Trondheim ...	78	35	30	38	15	431
Tettbygd ellers <i>densely populated areas</i> .	59	33	44	29	15	1 025
Spredtbygd <i>Sparsely populated areas</i>	17	20	14	3	9	1 225
<u>Type natur på bosted</u> <i>Type of nature in residential area</i>						
Større by <i>Larger city area</i>	78	31	37	37	22	793
Kystområde <i>Coastal area</i> ..	22	15	14	15	3	771
Fjellområde <i>Mountain area</i> ..	64	61	64	10	10	61
Skogtrakter <i>Forest area</i> ..	26	31	33	5	19	196
Innlandet ellers <i>Other interior area</i>	31	32	30	8	10	853
<u>Handelsfelt for bosted</u> <i>Trade region of residence</i>						
Østre handelsfelt <i>Eastern trade region</i>	42	34	34	23	14	1 486
Vestre handelsfelt <i>Western trade region</i>	29	15	15	10	9	585
Midtre handelsfelt <i>Central trade region</i>	29	23	27	4	9	338
Nordre handelsfelt <i>Northern trade region</i> ...	37	24	26	29	13	272
Alle personer <i>Persons, total</i>	43	27	28	19	12	2 681

Tabell 36. Andelen av personer 15-74 år i grupper for avstand til nærmeste friluftsområde og idretts- eller mosjonsanlegg, som tok del i ulike friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Prosent *Percentage of persons 15-74 years of age in groups for distance to the nearest outdoor recreation area and sport and exercise activities taking part in outdoor recreation, sport and exercise activities*

Aktivitet utøvd <i>Activity taken part in</i>	Andel av befolkningen som deltok etter avstand fra bosted <i>Part of population participating by distance from residence</i>					Alle per- soner <i>Per- sons, total</i>
	Under <i>Less than 1 km</i>	1-2 km	3-9 km	10-25 km	26 km og over <i>and more</i>	
Fiske i ferskvann (fiskeplass) <i>Fish- ing in lakes and rivers (fishing place)</i>	35	32	32	39	49	34
Kortere skitur (turterreng) <i>Shorter ski trips (cross-country area)</i> ...	54	49	46	46	36	52
Bading utendørs (badeplass) <i>Out- door swimming (beach)</i>	53	56	59	56	56	56
Skihopping (hoppbakke) <i>Ski jumping (ski jumping hill)</i>	4	4	3	3	4	4
Fiske i sjøen (fiskeplass) <i>Fishing in sea (fishing place)</i>	47	40	36	33	43	40
Bærtur, sopptur (turterreng) <i>Berry and mushroom picking (hiking area)</i>	54	48	48	42	:	51
Gått på skøyter (skøytebane) <i>Skat- ing (skating rink)</i>	11	10	6	7	6	8
Langre fottur i skog og mark (tur- terreng) <i>Daylong walks, hikes in forests and fields (hiking area)</i> .	38	35	43	27	:	38
Kortere skitur (lysløype) <i>Shorter ski trips (illuminated ski-track)</i> .	60	58	52	54	41	52
Friidrett (fotballbane, idrettsplass) <i>Athletics (football field, sports ground)</i>	6	6	5	2	4	5
Innendørs gymnastikk, mosjon (gymnastikksal, idrettshall) <i>In- door gymnastics, exercise (sports hall)</i>	22	21	17	15	13	19
Ballspill, innendørs (sportshall) <i>Indoor ballgames (sports hall)</i> ...	12	11	10	6	7	10
Fotball (fotballbane, idrettsplass) <i>Football (football field, sports ground)</i>	11	9	7	6	6	9
Slalåm (slalåmbakke) <i>Slalom (slalom hill)</i>	7	6	4	4	3	4
Bading innendørs (svømmehall) <i>In- door swimming (indoor swimming pool)</i>	26	25	21	13	7	19

blir stort sett de samme også om en bruker andre avstander enn 3 km som indikatorer på nærhet.)

De aktivitetene som ble utøvd flest ganger i 1969/70 er stort sett aktiviteter som foregår i de friluftslivsområdene og idrettsanleggene som befolkningen lettest har adgang til. (Se tabell 8 og 34.)

Det er derfor rimelig å tro at personer som bodde nær brukbare anlegg og områder også ville være mer aktive enn de som bodde lenger unna. Resultatene fra den britiske undersøkelsen som er nevnt foran, tyder på at en skulle vente en spesielt stor forskjell mellom personer med under 1 km vei og personer som har lengre avstand til bruksområdene.

For å få et inntrykk av om disse resonnementene holder stikk, er det i tabell 36 satt opp en oversikt over i hvilken grad det er sammenheng mellom avstand til enkelte typer områder eller anlegg og utøving av aktiviteter knyttet til områdene/anleggene.

For enkelte aktiviteter, slik som fiske, bading utendørs og til en viss grad turgang og bærplukking, er det liten eller ingen sammenheng mellom avstanden og utøvingen.

Dette kan bety at nordmenn bare i liten grad lar seg hindre av avstand for å kunne drive idrett og mosjon eller utøve friluftsliv. Selv om avstandene er lange, reiser de avgårde for å delta. Men det at utøvingen tilsynelatende er uavhengig av mulighetene - målt ved avstanden til nærmeste område - kan også ha andre forklaringer. En forklaring kan være at det ikke nødvendigvis er et samsvar mellom aktivitetene som er kartlagt i denne undersøkelse og de typer av arealer som ble registrert. Det å plukke bær, å gå fotturer og kortere skiturer foregår f.eks. ikke bestandig i "fotturterreng uten bebyggelse". Det er heller ikke en klar sammenheng mellom begrepet "nærmeste fiskeplass" og det å fiske i sjøen eller i ferskvann hver for seg, i og med at en fiskeplass både kan være ved sjøen og ved ferskvann.

Det er heller ikke nødvendigvis slik at det må være samsvar mellom utøvingen av aktivitetene og det "nærmeste" området. For det første viser britiske undersøkelser (Burton (red.) 1970, s. 67) at manglende kunnskap om hvor friluftslivs- og idrettsarealene ligger er en vesentlig forklaring på hvorfor enkelte befolkningsgrupper deltar mindre enn andre. Siden intervjueren var med på eller alene om å oppgi avstandsangivelsene i denne undersøkelsen, er det mulig at andre områder er blitt registrert her, enn det intervjuobjektet selv har visst om. Det andre er at friluftslivet, idretten og mosjonen også foregår andre steder enn i de nærmeste anleggene og områdene. Spesielt gjelder dette friluftslivet i

ferien og på helgeturene. I hvilken grad friluftslivet, idretten og mosjonen foregår i de bolignære områdene i forhold til i helgetur- og ferieområdene kan denne undersøkelsen bare antyde noe om. Men den viser at de som dro på helgetur i september 1970 oftere var utøvere av friluftsliv enn de som var hjemme i helgene (tabell 37).

Tabell 37. Personer 15-74 år i grupper for dem som var på helgetur og dem som var hjemme en bestemt helg i september 1970, etter om de tok del i friluftsliv i løpet av helgen.
 Prosent *Persons 15-74 years in groups for being on weekend trip or not, one certain weekend in September 1970, by participation in outdoor recreation during that weekend.*
Percentages

	Utøvde friluftsliv <i>Participated in outdoor recreation</i>	Utøvde ikke friluftsliv <i>Did not participate in outdoor recreation</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respon- dents</i>	Andel av utvalget <i>Per cent of the sample</i>
Var på helgetur <i>On weekend trip</i>	51	49	100	390	15
Var ikke på helgetur <i>Not on weekend trip</i>	28	72	100	2 291	85
Alle personer <i>Persons, total</i>	32	63	100	2 681	100

Nesten dobbelt så mange hadde deltatt i friluftsliv blant dem som var på helgetur som blant dem som ikke dro bort og overnattet borte i helgen. Det var imidlertid bare 15 prosent av befolkningen (15-74 år) som dro på helgetur den måneden. De aller fleste var hjemme. (Dette gjelder også andre helger i 1970/71, se Friluftslivundersøkelsen 1970, tabell 35.) Dette tyder på at det i helgene utenom ferietiden sannsynligvis var omtrent 3 ganger så mange personer som utøvde friluftsliv i de mer "bolignære områder" i forhold til i "helgetur-områdene".

Den samme atferdsforskjellen er til stede, men er ikke så stor mellom dem som var på påsketur i 1970. Den aller største delen av befolkningen (80 prosent) deltok i friluftsliv i en eller annen form i denne friperioden (tabell 38). Det var noen flere friluftslivutøvere blant påsketuristene enn blant dem som ble hjemme påsken 1970 (henholdsvis 96 og 75 prosent). Det at hovedtyngden (78 prosent) av befolkningen ferierte hjemme, gjør imidlertid at tallet på personer som utøvde friluftsliv på påskeferietur bare er en tredjedel av tallet på personer som gjorde det med utgangspunkt i bostedet. Det ble ikke innhentet tallmateriale som

gjør det mulig å foreta en tilsvarende sammenlikning mellom sommerferie-turistene og personene som var hjemme sommeren 1970. Men i og med at over halvparten av befolkningen (55 prosent) drog på sommerferietur det året og 80 prosent av disse deltok i friluftsliv, kan en ikke uvesentlig del av friluftslivet sommerstid ha foregått i ferie- og helgeturområder. Dette kan i tilfelle være noe av forklaringen på hvorfor kort avstand fra bostedet til friluftslivområder tilsynelatende er mindre vesentlig for utøvingen av sommerlige gjøremål som det å bade, gå fottur, dra på bærtur, fiske o.l.

Tabell 38. Personer 15-74 år i grupper for dem som var på påsketur og dem som var hjemme i påsken 1970, etter om de tok del i friluftsliv i løpet av påsken. Prosent *Persons 15-74 years in groups for being on holiday or not at Easter 1970, by participation in outdoor recreation during the Easter. Percentages*

	Utøvde friluftsliv <i>Participated in outdoor recreation</i>	Utøvde ikke friluftsliv <i>Did not participate in outdoor recreation</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respon- dents</i>	Andel av utvalget <i>Per cent of the sample</i>
Var på påskeferietur <i>On Easter holiday</i>	96	4	100	603	23
Var ikke på påskeferie- tur <i>Not on Easter holiday</i>	75	25	100	2 078	78
Alle personer <i>Persons, total</i>	80	20	100	2 681	100

For andre typer aktiviteter er det klarere sammenhenger mellom avstand til område eller anlegg og faktisk utøving. Dette gjelder f.eks. fotballspilling, skøyteløp, slalåmkjøring og alle aktiviteter knyttet til innendørsanlegg. Forskjellene er størst for bading innendørs - her var det 26 prosent av dem som bodde mindre enn 1 km fra anlegget som hadde deltatt i 1969/70 mot 7 prosent av dem som bodde mer enn 25 km unna.

SAMMENDRAG

Et av hovedformålene med denne publikasjonen har vært å belyse den norske befolknings interesse for og muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og mosjon. Et annet formål har vært å klargjøre noen av årsakene til og begrensningene for utøvingen av disse fritidsgjøremålene. Håpet er at planleggere, politikere og andre derved får et bedre grunnlag for å vurdere areal- og ressursdisponeringer hvor friluftslivs-, idretts- og mosjonsinteresser er involvert.

Publikasjonen bygger i det vesentligste på det materialet som ble innsamlet ved en ferie- og friluftslivundersøkelse i 1970. Innsamlingen foregikk ved intervjuing av et landsomfattende utvalg av personer i alderen 15-74 år. Antall personer som ble intervjuet var 2 681. Frafallet var 12,1 prosent.

Undersøkelsen viser at 89 prosent av befolkningen deltok i friluftsliv i løpet av året 1. september 1969 til 1. september 1970. 37 prosent deltok i idretts- og mosjonsaktiviteter. 9 prosent tok del i konkurranseidrett. Dette tilsvarer at om lag 2,5 millioner nordmenn i de aktuelle aldersgrupper deltok i friluftsliv, omtrent 1 million tok del i idrett og mosjon og ca. 250 000 i konkurranseidrett.

Begrepet friluftsliv omfatter da bading utendørs, fiske, jakt, motorbåt- og seilturer, roing og padling, bær- og soppturer, fotturer, skiturer og overnatting utendørs. Idrett og mosjon omfatter orientering og terrengløp, fotball og andre ballspill utendørs, løpeturer, friidrett, slalåm og utfor, skihopping, skøyteløp, bading innendørs, innendørs ballspill og gymnastikk.

Deltakingen i de enkelte aktivitetene er gjengitt i tabell 6.

Det viser seg at i 1969/70 deltok flere nordmenn i friluftsliv enn i religiøse og kulturelle aktiviteter utenfor hjemmene. Utøvingen av de ulike idretts- og mosjonsaktiviteter hadde samme omfang som besøk i kulturelle institusjoner.

Sammenliknet med utøvingen av liknende aktiviteter i Sverige og USA var det liten forskjell mellom Norge og Sverige, men utøvingen var høyere hos oss enn i USA. Fordelingen av utøverne etter alder, kjønn, inntekt og utdanning er forøvrig ganske lik det undersøkelser i andre land har påvist.

Det ble videre forsøkt å kartlegge noen av de faktorene som virker inn på friluftslivs-, idretts- og mosjonsatferden. Denne kartleggingen

er begrenset til faktorer som fysisk og psykisk helse, læring av ferdigheter og tilgang til utstyr, fritid, friluftslivområder og idretts- og mosjonsanlegg. En har dessuten sett på behovene for fysisk aktivitet og for avkobling fra urbant miljø og levesett. Analysen viser at utøvingen av disse fritidsgjøremålene i liten grad har sammenheng med hvor mye kroppsarbeid en person har til daglig. Yrkesaktive som har stillesittende arbeid, deltar ikke vesentlig mer i friluftsliv, idrett og mosjon enn yrkesaktive som har tungt kroppsarbeid. Personer som bor i større byer deltar heller ikke mer enn landsbefolkningen når en holder andre faktorer konstante. Det er derfor vanskelig å forklare friluftslivs-, idretts- og mosjonsatferden som en reaksjon på lite mosjon i dagliglivet eller urban livsform mer generelt.

Individenes fysiske helse var imidlertid viktig for utøvingen. I alt 23 prosent av befolkningen (i alderen 15-74 år) hadde problemer med å løpe 100 m, gå 100 m raskt eller å gå i trapper. Denne delen av befolkningen deltok mindre i friluftsliv, idrett og mosjon enn personer med normal fysisk helse. Særlig var deltakingen mindre i fysisk krevende aktiviteter som idrett og mosjon, og den ble mindre jo dårligere den fysiske helsetilstanden var.

Mulighetene for å delta i friluftsliv, idrett og mosjon var også sterkt avhengig av om en hadde lært de ferdighetene som ofte forutsettes. For eksempel var det bare 20 prosent av de svømmedyktige i befolkningen (15-74 år) som badet utendørs i 1970, mens nesten 70 prosent av dem som kunne svømme, badet.

Her er det nå satt igang en systematisk læreprosess i og med at skoleverket underviser i stadig flere friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Resultatet er at dagens ungdom får langt bedre muligheter for å kunne delta enn de eldre generasjoner har hatt. Svømmeundervisningen i skolen forklarer f.eks. hvorfor 1/2 million flere nordmenn kunne svømme i 1970 enn i 1951. Denne undervisningen hvor 96 prosent av de unge (i 1970) lærte å svømme, vil dessuten nødvendigvis føre til en øking av svømmeferdigheten for hele befolkningen ettersom de unge vokser opp og erstatter de eldre generasjonene med lav svømmedyktighet.

Tilgangen til friluftslivs- og idrettsutstyr, fritidshus og bil var mindre viktig for utøvingen enn faktorer som fysisk helse og ferdigheter. Tilgangen til slikt utstyr har imidlertid økt sterkt i løpet av 60-årene, særlig for utstyr som er knyttet til camping: telt, sovepose og bil. Tilgangen til bil har økt til det femdobbelte for ungdommen i løpet av årene 1962 til 1970. Tilgangen til telt er tre ganger større

og til soveposer dobbelt så stor som 8 år tidligere. Selv når det gjelder vanlige turski er det 50 prosent flere unge som hadde slike ski i 1970 enn i 1962.

Tilgangen til fritid, dvs. tid uten arbeids- og skoleforpliktelser har også økt, slik at befolkningen i gjennomsnitt hadde omtrent 100 dager uten slike forpliktelser i 1970. Sammenhengen mellom tilgjengelig fritid og utøvingen av friluftsliv, idrett og mosjon er imidlertid ikke tallfestet på grunn av mangler ved tallmaterialet. Det er også mangler ved materialet som viser tilgangen til friluftslivs-, idretts- og mosjonsarealer og anlegg. Men tilsynelatende er tilgangen til friluftsliv-områder og idretts- og mosjonsanlegg mindre viktig for utøvingen av disse fritidsaktivitetene enn fysisk helse og læring av ferdigheter og verdier.

ENGLISH SUMMARY

One of the principal objects of this study was to examine the Norwegian population's interest in and its opportunities for participation in outdoor recreation, sport and exercise. Factors behind participation in these leisure activities were also investigated. It is hoped that this study will provide planners, politicians and others with a better basis upon which to make decisions concerning outdoor recreation, sport and exercise.

This publication is based on material from the 1970 survey on holiday and outdoor life. The collection of data took place by personal interviews with a national sample of persons ranging from 15 to 74 years of age. The number of respondents was 2 681. Non-response amounted to 12.1 per cent.

For further details on the collection of data and the sampling procedure, see *Outdoor Life 1970* and *Tamsfoss 1970*. The survey shows that 89 per cent of the Norwegian population (15-74 years) participated in outdoor recreation during the year lasting from September 1 1969 to August 31 1970. 37 per cent took part in sport and exercise the same year. 9 per cent took part in competitive sport. Here outdoor recreation includes outdoor swimming, fishing, hunting, trips by motor-boats and sailing boats, rowing, canoeing, berry and mushroom picking, hiking, skiing and camping.

Sport and exercise include orienteering and cross-country running, football and other outdoor ballgames, jogging, athletics, slalom and downhill racing, ski jumping, skating, indoor swimming, indoor ballgames, indoor gymnastics and exercise.

The participation in individual activities is shown in table 6.

Participation in outdoor life was higher than participation in religious and cultural activities outside the home. Participation in several individual sport and exercise activities equalled the number of visits to cultural institutions.

To set participation in outdoor life in an international perspective, Norwegian figures were compared to figures from Sweden and the United States. Norwegian participation rates are approximately the same as the Swedish but are higher than those for the United States. The distribution of participants by age, sex, income and education is fairly similar to what surveys in the other countries have shown (see table I).

This study is focused on the following factors behind participation: the need for physical activity and release from tensions of modern urban life, personal resources such as health, learned skills and experiences, access to equipment, the amount of leisure time available and finally access to various types of recreational facilities.

The findings suggest that participation in outdoor recreation, sport and exercise is independent of the amount of manual labour which students and economically active persons have during school and work. Participation was also shown to be independent of the degree of urbanity. Persons having primarily sedentary work and persons living in cities did not have a higher rate of participation than persons engaged in physical labour or living in rural areas - other factors being equal.

Physical health was, however, an important determinant. Approximately 23 per cent of the population from 15 to 74 years of age had difficulties running 100 meter, walking 100 meter quickly or climbing stairs. Participation in outdoor recreation sport and exercise in general and in strenuous activities in particular was much lower for these persons than for those having a better physical condition. The poorer the physical health defined by these indications the lower the participation rate was.

The possibilities for participation in outdoor recreation, sport, and exercise is also dependent on the learning of prerequisite skills. Only 20 per cent of persons aged 15-74 unable to swim visited the beach, while nearly 70 per cent of those who could swim made such a visit.

Swimming lessons are now a common part of school curriculum and 96 per cent of youths have learned to swim. The lack of swimming skills will therefore be less of an obstacle to participation in the future.

The spread of swimming skills is exemplified by figures from 1951 and 1970. In 1951 65 per cent of the population (15-74 years of age) could swim. The corresponding figure for 1970 was 75 per cent. The incidence of these skills will of course increase for the population at large as the young people in time will replace the older generation. Access to equipment, holiday houses, and motor cars was less important than health and prerequisite skill factors in determining participation. Access to recreational equipment has, however, risen sharply in the 1960's particularly with respect to cars and camping equipment such as sleeping bags and tents. The younger (15-24 years) generation's access to cars has increased fivefold from 1962 to 1970, access to tents has tripled and to sleeping bags access has doubled. Compared to 1962, 50 per cent more of the young people had cross-country skis in 1970.

The amount of leisure time, i.e. time free of work and school obligations has been rising, giving the population as a whole about 100 full days without such obligations in 1970. The relationship between available leisure time and participation has, however, not been measured because of inadequate data. The data on access to outdoor recreation areas and sport and exercise facilities were also insufficient in several ways, but apparently the access to such areas and facilities was less important for the participation than physical health and learning of prerequisite skills and predisposing values.

Litteratur *References*

- Alstad, Bjørn (1969): "Norske Meninger", Oslo.
- British Travel Association/University of Keele (1967). "Pilot National Recreation Survey".
- Burch, William R.Jr. (1969): "The Social Circles of Leisure: Competing Explanations". Journal of Leisure Research, Volume 1, nr. 2.
- Burton, Thomas L. (1971):
 a. "Identification of recreation types through cluster analysis". Society and Leisure no. 1. 1971.
 b. "Experiments in Recreation Research". London.
- Central Statistical Office (1965): "Leisure Activity in the Netherlands". Haag.
- Clawson, Marion og Knetsch, Jack. L., (1971): "Economics of Outdoor Recreation". Baltimore.
- Dalenius, Tore (1971): "Information for survey design". Stockholm.
- Department of the Interior. Washington D.C. (1971):
 a. "Outdoor Recreation Trends".
 b. "Selected Outdoor Recreation Statistics".
- Fakta Instituttet for Markedsforskning og Meningsmåling. (1969): "Trimundersøkelsen". Oslo.
- Haakenstad, Helge (1970): "Publikums bruk av Oslo-marka og deres syn på skogens utseende og behandling". Hovedoppgave ved Norges Landbrukshøgskole.
- Hendee, John. C. (1969): "Rural-Urban differences reflected in outdoor recreation participation". Journal of Leisure Research. Volume 1, nr. 4.
- Hendee, J.C. og Catton, W.R. Jr. (1968): "Wilderness users in the Pacific North-west - Their characteristics, values, and management preferences". U.S.O.A. Forest Service. Research Paper PNW-61.
- Hersoug, Bjørn o.a. (1972): "Om bruken av Jotunheimen. Fjellvandrernes og bygdefolkets syn på ressursdisponeringen". Rapport til Kommunal- og Arbeidsdepartementet. Oslo
- Hersoug, Bjørn o.a. (1973): "Fjellvandrernes og fjellturistenes tilknytting til Hardangervidda". Rapport til utvalget for samordnet planlegging av Hardangervidda. (Miljøverndepartementet). Oslo.
- Johansson, Sten (1970): "Den vuxna befolkningens hälsotillstånd". Låginkomstutredningen. Stockholm.
- Lansing, John B. og Blood, Dwight M. (1964): "The changing travel market". Michigan.
- Lundahl, Agneta (1971): "Fritid och rekreation". Stockholm.
- Mercer, David (1971): "The Role of Perception in the Recreation Experience: A Review and Discussion". Journal of Leisure Research. Volume 3, nr. 4.
- Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo (1971): "Byens åpne arealer". (1972): "Friluftsliv i stedssamfunn".

- Outdoor Recreation Research Review Commission. Washington D.C.
 (1962): Rapport nr. 19 "National Recreation Survey".
 Rapport nr. 20 "Factors affecting demand among American adults".
- Proctor, C. (1962): "Dependence of Recreation Participation on Background Characteristics of Sample Persons in the September 1960 National Recreation Survey". Appendix A in Study Report No. 19 of the Outdoor Recreation Resources Review Commission. (op.cita).
- Seierstad, Ståle (1967): "Om bruken av økonomiske synspunkter i sosiologien". Tidsskrift for samfunnsforskning. Nr. 4. 1967.
- Sillitoe, K.K. (1969): "Planning for Leisure". London.
- Sofranko, A.J. og Nolan, F.M. (1972): "Early Life Experiences and Adult Sports Participation". Journal of Leisure Research. Volume 4, nr. 1.
- Statens offentlige utredninger (1964): "Friluftslivet i Sverige". Nr. 47, 1964. Stockholm.
- Statens Ungdoms- og Idrettskontor (1972): "Svømmehall oversikt for de ulike størrelser av basseng pr. 31. desember 1971". Oslo.
- Tamsfoss, Steinar (1970): "On the use of sample surveys by the Central Bureau of Statistics, Norway". Oslo.
- Teigland, Jon (1973): "Friluftsliv og rekreasjon i fjellet". Oslo.
- Wilensky, Harold L. (1960): "Work, careers and social integration". International Journal of Social Science. Volume XII.
- Østlandskomiteén (av 1965). Innstilling. Oslo 1969.

Tabell I. Andelen av personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/levevei/utdanning/husholdningstype/husholdningeinntekt/handelsfelt for bosted/type strøk for bosted/type natur for bosted, som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70. Prosent

		Fisket <i>Fishing</i>			Vært på mo- pad- let Rodd, båt-, Row- ing, can- oeing, sail- ing	Vært på bær-, sopp- tur Berry and mush- room pick- ing	Gått lengre fottur (dagstur) <i>Daylong walks, hikes</i> i skog og fjel- mark in the for- mount- ains and <i>fields</i>	Løpt orien- ter- ings-, ter- reng- løp Orien- teer- ing, cross- country runs	Spilt <i>Playing</i>	Andre uten- en- dørs løpe-, ball- jog- ge- tur Foot- Other ball out- door ball- games	Tatt uten- en- dørs løpe-, ball- jog- ge- tur Jogg- ing		
ALDER													
15-24 år ...	85	44	53	8	50	52	43	32	49	12	30	28	38
25-34 " ...	71	40	46	5	41	29	60	30	38	4	12	12	24
35-44 " ...	69	43	50	9	42	35	61	29	45	3	4	6	15
45-54 " ...	53	34	41	5	35	28	55	25	38	1	3	6	8
55-64 " ...	30	23	27	6	22	17	50	19	33	0	0	2	3
65-74 " ...	17	14	16	3	15	8	34	7	17	0	0	0	0
KJØNN													
Menn	64	48	51	12	39	36	47	30	43	5	17	12	24
Kvinner	50	20	30	1	32	24	55	20	33	2	1	8	8
LEVEVEI													
Ansatte med bergverks-, industri-, bygge- og anleggs- arbeid ...	64	51	55	11	40	38	51	29	44	2	12	8	21
Ansatte med jordbruks-, skogbruks- og fiske- arbeid ...	57	57	29	22	35	38	68	35	51	11	14	-	19
Andre ansatte ..	71	42	47	8	43	37	51	34	46	3	10	12	20
Selvstendige med jord- bruks-,skog- bruks- og fiskearbeid	34	35	35	15	19	16	48	17	27	2	3	1	4
Andre selv- stendige .	52	45	48	14	38	29	44	31	34	2	8	5	14
Skoleelever, studenter.	95	48	55	7	52	59	43	39	57	20	43	47	52
Husmødre ...	45	19	30	1	31	20	62	16	32	1	1	4	5
Pensjonister, trygdede .	17	12	18	3	16	9	29	7	15	0	0	0	0
Ikke yrkes- aktive ellers ...	52	30	37	3	28	32	37	15	25	13	8	7	22
UTDANNING													
Folkeskole- nivå	60	31	33	6	25	21	48	18	31	1	3	4	7
Ungdomsskole- nivå	64	37	40	7	37	34	53	24	37	5	13	13	20
Realskole- nivå	71	36	49	5	48	38	55	32	45	6	11	14	23
Gymnas- nivå	75	35	52	7	50	41	49	36	48	7	15	15	23
Universitets- og høg- skolenivå.	78	37	52	6	51	39	53	40	51	4	16	23	28

Percentage of persons 15-74 years of age in groups for age/sex/economic activity/education/type of household/income/trade region of residence/type of residential area/type of nature in residential area participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise in 1969/70

Drevet med friidrett Athletics	Overnattuten-dørs Camping	Gått lengre skitur (dagstur) Daylong ski trips		Gått kortere skitur Shorter ski trips	Kjørt slålåm, utfor Ski-down-hill skiing	Hop-pet på ski Jumping	Gått på skøyter Skating (ice)	Badet innen-dørs (svømme-hall) In-door swimming	Spilt innendørs ballspill In-door ball-games	Del-tatt i innendørs stikk, som mosjon Indoor gymna-ses, respon-der	Tallet på per-soner som svarte Number of re-spondents	
		i fjel-let in the mount-ains	i skog og mark in for-ests and fields									
AGE												
16	51	46	48	74	14	14	29	46	38	49	503	15-24 years
4	36	36	34	65	3	2	6	21	9	26	417	25-34 "
3	31	35	38	68	3	2	6	19	4	14	430	35-44 "
3	21	24	28	48	1	1	4	10	3	9	557	45-54 "
0	7	13	14	30	0	0	1	7	0	6	459	55-64 "
0	3	3	3	13	0	0	0	3	0	5	315	65-74 "
SEX												
7	32	33	35	57	5	6	12	23	13	20	1 291	Males
3	20	22	24	47	2	1	5	14	7	18	1 390	Females
ECONOMIC ACTIVITY												
Wage earners in mining, manu-facturing and con-struction												
4	37	32	30	55	4	4	11	16	8	12	374	
Wage earners in agri-culture, forestry and fishing												
11	30	27	35	50	3	11	8	13	3	13	37	
Other wage earners												
5	30	38	39	62	4	2	8	22	8	18	710	
Self-employed in agriculture, forestry and fishing												
1	12	18	15	37	0	2	2	3	0	3	130	
Other self-employed												
2	25	36	26	55	3	1	5	23	7	10	126	
Pupils, students												
28	54	53	62	85	20	23	42	69	70	84	217	
Housewives												
1	19	17	22	46	1	0	2	9	2	13	785	
Pensioners												
0	2	3	3	12	0	0	0	3	0	5	242	
Others												
3	28	12	20	43	5	3	10	15	7	15	60	
EDUCATION												
Primary school level, lower stage												
2	18	15	20	38	1	2	3	8	3	8	1 192	
Primary school level, upper stage												
8	36	34	33	61	7	7	14	25	16	27	655	
Secondary school level, lower stage												
7	30	40	35	63	6	3	11	27	13	27	406	
Secondary school level, upper stage												
7	31	40	38	62	7	3	13	24	15	28	262	
University level												
7	29	43	43	73	6	4	12	31	17	30	109	

Tabell I (forts.). Andelen av personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/levevei/ utdanning/husholdningstype/husholdningsinntekt/handelsfelt for bosted/type strøk for bosted/type natur for bosted, som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon i 1969/70. Prosent

	Fisket			Jak- tet	Vært på motor- båt-, seil- tur	Rodd, på pad- let	Vært på bær-, sopp- tur	Gått lengre fottur (dagstur) i fjel- let	skog og mark	Løpt orien- ter- reng- løp	Spilt		Tatt en løpe-, jogge- tur
	Badet uten- dørs	i fersk- vann	i sjøen							ter- ings-, ter- ball	Fot- dørs ball- spill		
HUSHOLDNINGSTYPE													
Enslige ugifte ...	54	28	33	7	31	29	40	29	39	1	3	9	16
Ugifte i større husholdning	80	44	48	8	45	45	43	31	48	11	27	26	35
Gifte, med barn under 7 år	68	38	47	8	41	33	61	26	37	3	10	9	21
Gifte, med barn 7-14 år	62	39	48	5	37	32	61	28	42	3	4	10	10
Gifte, med barn 15 år og over ..	40	25	40	5	34	23	46	20	32	0	1	4	5
Gifte uten barn eller hjemme- boende barn	35	30	30	4	26	19	50	21	34	1	0	2	6
Tidligere gifte ..	34	13	18	3	21	13	36	11	24	0	2	2	2
HUSHOLDNINGS- INNTÉKT													
Under 10 000 kr. .	30	18	21	4	20	19	44	10	24	2	4	4	6
10 000-19 900 kr.	41	30	31	7	24	21	50	22	30	3	7	4	10
20 000-29 900 "	56	38	41	6	34	30	55	25	37	2	7	7	15
30 000-39 900 "	67	38	50	7	43	34	54	26	44	4	11	12	20
40 000-49 900 "	69	39	45	5	45	36	50	31	48	7	11	17	23
50 000 kr. og over	76	35	52	5	51	39	47	32	45	6	13	21	21
HANDELSFELT FOR BOSTED													
Østre handelsfelt.	63	35	33	5	38	29	50	20	38	4	9	11	17
Vestre handelsfelt	50	25	54	5	40	34	35	30	32	3	10	11	14
Midtre handelsfelt	42	37	32	10	15	23	59	24	44	3	7	5	12
Nordre handelsfelt	49	45	61	7	34	33	80	41	43	3	9	9	18
TYPE STRØK FOR BOSTED													
Oslo, Bergen, Trondheim	61	32	38	3	37	33	40	25	46	5	9	14	15
Tettbygd ellers ..	63	33	47	5	46	29	50	26	40	4	9	12	17
Spredtbygd	49	35	35	8	26	29	56	23	33	3	9	7	15
TYPE NATUR PÅ BOSTED													
Større by	62	32	42	3	39	35	41	27	43	4	9	15	16
Kystområde	53	25	59	6	46	28	50	22	28	2	8	8	14
Fjellområde	38	43	20	7	20	21	57	33	31	3	10	8	8
Skogtrakter	58	43	22	7	21	30	60	23	41	3	9	9	16
Innlandet ellers .	56	40	27	8	26	27	58	24	41	4	9	7	17
Alle personer	56	34	40	6	36	30	51	25	38	4	9	10	16

Percentage of persons 15-74 years of age in groups for age/sex/
economic activity/education/type of household/household income/trade region
of residence/type of residential area/type of nature in residential area
participating in different types of outdoor recreation, sport and
exercise in 1969/70

Drevet med friidrett	Overnattede uten dørs	Gått lengre skitur (dagstur)	Gått i fjellet	Gått i skog og mark	Gått kor-tere ski-tur	Kjørt slalåm, utfor	Hoppet på ski	Gått på skøyter	Badet innen-dørs (svømme-hall)	Spilt innen-dørs ball-spill	Del-tatt i innen-dørs gymnas-tikk, mosjon	Tallet på personer som svarte
TYPE OF HOUSEHOLD												
2	19	33	26	40	2	1	2	17	4	14	90	Single with own household
15	45	42	45	69	13	13	26	42	35	46	532	Single in larger household
4	32	31	34	64	2	1	6	18	7	20	611	Married, with children younger than 7 years
2	30	30	36	60	1	2	7	16	4	12	364	Married, with children 7-14 years
2	15	19	18	37	0	0	1	10	1	7	316	Married, with children 15 years and older
1	13	18	17	36	1	1	2	7	1	7	582	Married, without children at home
1	6	7	12	24	1	0	2	7	1	7	180	Previously married
HOUSEHOLD INCOME												
Less than												
1	12	13	15	28	3	2	3	9	5	10	268	10 000 kr.
3	17	17	20	37	2	2	6	12	6	11	512	10 000-19 900 kr.
5	29	27	27	53	3	4	6	15	9	16	778	20 000-29 900 "
6	32	34	36	64	4	3	11	21	10	24	497	30 000-39 900 "
6	30	37	40	59	7	6	14	25	14	24	244	40 000-49 900 "
8	31	38	42	67	6	3	15	34	15	29	325	50 000 kr. and more
TRADE REGION OF RESIDENCE												
5	26	24	32	54	3	3	8	18	9	19	1 486	Eastern trade region
5	25	28	15	41	6	4	13	18	10	18	585	Western trade region
3	21	32	34	48	3	3	4	16	10	15	338	Central trade region
7	32	39	36	64	3	4	7	25	13	24	272	Northern trade region
TYPE OF RESIDENTIAL AREA												
6	20	27	30	49	5	2	10	19	10	21	431	Oslo, Bergen, Trondheim
4	30	30	33	55	3	3	9	24	11	21	1 025	Other densely populated areas
5	25	25	25	50	4	4	7	14	9	16	1 225	Sparsely populated areas
TYPE OF NATURE IN RESIDENTIAL AREA												
5	23	31	29	50	4	3	10	22	10	19	793	Larger city area
4	26	21	23	46	3	4	9	19	9	19	771	Coastal area
7	12	44	36	64	2	2	7	23	20	21	61	Mountain area
3	26	30	29	57	4	4	8	13	7	14	196	Forest area
6	30	28	35	56	4	4	6	15	10	19	853	Other interior areas
5	26	28	29	52	4	4	8	19	10	19	2 681	Persons, total

Tabell II. Personer 15-74 år som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon 1969/70, etter alder. Prosent
Persons 15-74 years participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise 1969/70, by age. Percentages

	Alder <i>Age</i>						I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of res- pondents</i>
	15 -24	25 -34	35 -44	45 -54	55 -64	65 -74		
Bading utendørs <i>Outdoor swimming</i>	28	20	20	20	9	4	100	1 512
Fiske i ferskvann <i>Fishing in lakes and rivers</i>	24	18	20	21	12	5	100	913
Fiske i sjøen <i>Fishing in sea</i> ...	25	18	20	21	11	5	100	1 080
Jakt <i>Hunting</i>	26	13	24	18	15	5	100	176
Motorbåt-, seiltur <i>Boating, sailing</i>	26	18	19	20	11	5	100	963
Rodd, padlet <i>Rowing, canoeing</i> ..	32	15	19	20	10	3	100	807
Bærtur, sopptur <i>Berry, mushroom picking</i>	16	18	19	22	16	8	100	1 370
Lengre fottur i fjellet <i>Daylong walks, hikes in the mountains</i> .	24	19	19	21	13	3	100	665
Lengre fottur i skog og mark <i>Daylong walks, hikes in forests and fields</i>	24	16	19	21	15	5	100	1 017
Orienteringsløp, terrengløp <i>Orienteering, cross-country runs</i>	60	19	13	4	0	0	100	97
Fotball <i>Football</i>	63	21	7	8	0	0	100	240
Andre ballspill utendørs <i>Other outdoor ballgames</i>	54	20	10	14	3	0	100	263
Løpetur, jøgetur <i>Jogging</i>	46	25	15	11	3	0	100	422
Friidrett <i>Athletics</i>	62	14	11	12	1	0	100	137
Overnattet utendørs <i>Camping</i>	37	22	19	17	5	1	100	701
Lengre skiturer i fjellet <i>Daylong ski trips in the mountains</i>	31	20	21	18	8	1	100	740
Lengre skiturer i skog og mark <i>Daylong ski trips in forests and fields</i>	31	18	21	20	8	1	100	786
Kortere skitur <i>Shorter ski trips</i>	27	20	21	19	10	3	100	1 394
Slalåm, utfor <i>Slalom, down-hill race</i>	67	11	12	9	0	1	100	105
Hoppet på ski <i>Ski jumping</i>	73	11	9	4	1	1	100	96
Gått på skøyter <i>Skating</i>	65	11	11	11	2	-	100	227
Bading innendørs <i>Indoor swimming</i>	48	21	12	10	6	3	100	515
Ballspill innendørs <i>Indoor ballgames</i>	75	15	6	6	1	0	100	272
Innendørs gymnastikk, ballspill <i>Indoor gymnastics, exercises</i> ..	46	18	16	12	6	2	100	500
Konkurransesport <i>Competitive sport</i>	57	22	11	7	1	2	100	236

Tabell III. Personer 15-74 år som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon 1969/70, etter handelsfelt for bosted. Prosent *Persons 15-74 years participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise 1969/70, by trade region of residence. Percentages*

	Østre handels- felt <i>Eastern trade region</i>	Vestre handels- felt <i>Western trade region</i>	Midtre handels- felt <i>Central trade region</i>	Nordre handels- felt <i>Northern trade region</i>	I alt <i>Total</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of res- pondents</i>
Bading utendørs <i>Out- door swimming</i>	62	19	10	9	100	1 512
Fiske i ferskvann <i>Fishing in lakes and rivers</i>	57	16	14	13	100	913
Fiske i sjøen <i>Fishing in sea</i>	46	29	10	15	100	1 080
Jakt <i>Hunting</i>	49	18	21	13	100	176
Motorbåt-, seiltur <i>Boating, sailing</i> ...	60	25	6	10	100	963
Rodd, padlet <i>Rowing, canoeing</i>	53	25	10	11	100	807
Bærtur, sopptur <i>Berry and mush- room picking</i>	55	15	15	16	100	1 370
Lengre fottur i fjellet <i>Daylong walks, hikes in the mountains</i> ...	45	26	12	17	100	665
Lengre fottur i skog og mark <i>Daylong walks, hikes in forests and fields</i> .	55	19	14	12	100	1 017
Orientering, terreng- løp <i>Orienteering, cross-country runs</i> .	60	20	11	9	100	97
Fotball <i>Football</i>	55	25	10	10	100	240
Andre ballspill uten- dørs <i>Other out- door ballgames</i>	62	24	7	9	100	263
Løpetur, joggetur <i>Jogging</i>	59	19	10	12	100	422
Friddrett <i>Athletics</i> .	53	25	7	15	100	137
Overnattet utendørs <i>Camping</i>	56	21	10	13	100	701
Lengre skitur i fjellet <i>Daylong ski trips in the mountains</i>	48	23	15	14	100	740

Tabell III (forts.). Personer 15-74 år som tok del i forskjellige former for friluftsliv, idrett og mosjon 1969/70, etter handelsfelt for bosted. Prosent *Persons 15-74 years participating in different types of outdoor recreation, sport and exercise 1969/70, by trade region of residence. Percentages*

	Østre handels- felt	Vestre handels- felt	Midtre handels- felt	Nordre handels- felt	I alt	Tallet på personer som svarte
Lengre skitur i skog og mark <i>Daylong ski trips in forests and fields</i>	61	11	15	13	100	786
Kortere skitur <i>Shorter ski trips</i> .	58	18	12	13	100	1 394
Slalåm, utfor <i>Slalom, down-hill race</i>	52	30	10	8	100	105
Hoppet på ski <i>Ski jumping</i>	54	23	10	13	100	96
Gått på skøyter <i>Skating</i>	53	32	6	8	100	227
Bading innendørs <i>Indoor swimming</i> ...	54	22	11	13	100	515
Ballspill innendørs <i>Indoor ballgames</i> ..	53	22	13	13	100	272
Innendørs gymnastikk, mosjon <i>Indoor gymnastics, exercises</i>	56	21	10	13	100	500
Konkurransetidrett <i>Competitive sport</i> .	61	16	13	11	100	236

Tabell IV. Personer 15-74 år i grupper for tilgang til forskjellig utstyr, etter tallet på ganger de tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter. Prosent *Persons 15-74 years in groups for access to different types of equipments, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise activities. Percentages*

	Ganger utøvd					I alt Total	Tallet på personer som svarte Number of respondents
	<i>Frequency of participation</i>						
	0	1-5	6-19	20-59	60 og over and more		
<u>Gått kortere skitur</u> <i>Shorter ski trips</i>							
Hadde turski <i>Did possess</i> <i>cross-country skis</i>	30	25	36	8	1	100	1 929
Hadde ikke turski <i>Did not possess</i> <i>cross-country skis</i> .	94	3	2	1	0	100	746
<u>Gått lengre skitur (dags- tur) i fjellet</u> <i>Daylong</i> <i>ski trip in the mountains</i>							
Hadde turski <i>Did possess</i> <i>cross-country skis</i>	63	20	15	2	-	100	1 929
Hadde ikke turski <i>Did not possess</i> <i>cross-country skis</i> .	98	1	1	0	-	100	746
<u>Gått lengre skitur (dagstur) i skog og mark</u> <i>Daylong</i> <i>ski trip in forests and fields</i>							
Hadde turski <i>Did possess</i> <i>cross-country skis</i>	60	19	18	3	0	100	1 929
Hadde ikke turski <i>Did not possess</i> <i>cross-country skis</i> .	98	1	1	0	0	100	746
<u>Kjørte slalåm, utfor</u> <i>Slalom, downhill skiing</i>							
Hadde slalåmski <i>Did possess</i> <i>slalom-skis</i>	53	10	22	9	6	100	79
Hadde ikke slalåmski <i>Did not possess</i> <i>slalom-skis</i>	98	1	1	0	-	100	2 594
<u>Hoppet på ski</u> <i>Ski jumping</i>							
Hadde hoppski <i>Did possess</i> <i>jumping-skis</i>	65	14	9	7	5	100	82
Hadde ikke hoppski <i>Did not possess</i> <i>jumping-skis</i>	98	1	1	0	0	100	2 590
<u>Gått på skøyter</u> <i>Skating</i>							
Hadde skøyter <i>Did possess</i> <i>skates</i>	71	17	9	2	1	100	716
Hadde ikke skøyter <i>Did not possess</i> <i>skates</i>	99	1	0	-	-	100	1 956

Tabell IV (forts.). Personer 15-74 år i grupper for tilgang til forskjellig utstyr, etter tallet på ganger de tok del i friluftslivs-, idretts- og mosjonsaktiviteter.
 Present Persons 15-74 years in groups for access to different types of equipments, by frequency of participation in outdoor recreation, sport and exercise activities. Percentages

	Ganger utøvd					I alt	Tallet på personer som svarte
	0	1-5	6-19	20-59	60 og over		
<u>Fisket i ferskvann Fishing in lakes and rivers</u>							
Hadde fiskeutstyr <i>Did possess fishing equipment</i> ..	49	23	20	6	2	100	1 523
Hadde ikke fiskeutstyr <i>Did not possess fishing equipment</i>	89	9	2	0	-	100	1 151
<u>Fisket i sjøen Fishing in sea</u>							
Hadde fiskeutstyr <i>Did possess fishing equipment</i> ..	3	22	21	11	3	100	1 523
Hadde ikke fiskeutstyr <i>Did not possess fishing equipment</i>	82	13	5	0	0	100	1 151
<u>Jakt Hunting</u>							
Hadde jaktutstyr <i>Did possess hunting equipment</i> ..	55	17	23	5	0	100	302
Hadde ikke jaktutstyr <i>Did not possess hunting equipment</i>	99	1	0	-	-	100	2 369
<u>Overnattet utendørs Camping</u>							
Hadde sovepose <i>Did possess sleeping bag</i>	64	17	15	4	0	100	1 652
Hadde ikke sovepose <i>Did not possess sleeping bag</i>	90	6	3	1	0	100	1 019
<u>Hadde overnattet utendørs Camping</u>							
Disponerte telt <i>Did possess tent</i>	54	21	20	5	0	100	1 145
Disponerte ikke telt <i>Did not possess tent</i>	89	6	4	1	0	100	1 531
<u>Vært på motorbåttur, seiltur Boating, sailing</u>							
Disponerte båt <i>Did possess boat</i>	41	20	22	4	3	100	866
Disponerte ikke båt <i>Did not possess boat</i>	76	18	5	1	0	100	1 808
<u>Rodd, padlet Rowing, canoeing</u>							
Disponerte båt <i>Did possess boat</i>	53	20	17	8	2	100	866
Disponerte ikke båt <i>Did not possess boat</i>	79	14	6	1	0	100	1 808

Tabell V. Andelen av personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/husholdningsinntekt/handelsfelt for bosted, som har forskjellig friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr og har tilgang til båt, bil og hytte. Prosent *Percentage of persons 15-74 years of age in groups for age/sex/household income/trade region for residence possessing different types of outdoor recreation, sport and exercise equipment and having access to private car, boat and holiday cabin*

	Van- lige tur- ski <i>Cross- coun- try skis</i>	Sla- tur- lâm- ski <i>Sla- lom- skis</i>	Hopp- ski <i>Jump- ing skis</i>	Skøy- ter <i>Ska- tes (ice)</i>	Fiske- ut- styr <i>Fish- ing equip- ment</i>	Jakt- ut- styr <i>Hun- ting equip- ment</i>	Trenings- overall <i>Trai- ning suit</i>	Tennis- utstyr (racket) <i>Tennis equip- ment</i>
<u>Alder Age</u>								
15-24 år years .	89	7	7	60	63	10	72	12
25-34 " " .	86	3	3	26	63	10	57	11
35-44 " " .	82	4	2	27	64	16	49	7
45-54 " " .	71	1	1	23	63	11	35	6
55-64 " " .	56	-	1	9	47	10	22	3
65-74 " " .	37	1	3	7	33	9	6	1
<u>Kjønn Sex</u>								
Menn Males	78	5	6	35	79	22	52	8
Kvinner Females.	67	1	1	19	36	2	33	6
<u>Husholdnings- inntekt House- hold income</u>								
Under Less than 10 000 kr. .	50	1	3	16	33	9	17	2
10 000-19 900 kr. .	57	2	4	17	46	14	24	4
20 000-29 900 " .	71	2	2	23	62	12	41	6
30 000-39 900 " .	85	3	4	34	68	11	56	9
40 000-49 900 " .	85	7	3	34	63	8	58	10
50 000 og over and more	88	5	3	42	62	11	59	12
<u>Handelsfelt for bosted Trade region of resi- dence</u>								
Østre handels- felt Eastern trade region ..	75	3	4	28	54	11	45	6
Vestre handels- felt Western trade region ..	60	4	1	33	59	8	37	11
Midtre handels- felt Central trade region ..	70	1	4	19	53	16	36	2
Nordre handels- felt Northern trade region ..	82	2	4	20	70	14	43	7
Alle personer Persons, total .	72	3	3	27	57	11	42	7

Tabell V (forts.). Andelen av personer 15-74 år i grupper for alder/kjønn/husholdningsinntekt/handelsfelt for bosted, som har forskjellig friluftslivs-, idretts- og mosjonsutstyr og har tilgang til båt, bil og hytte. Prosent *Percentage of persons 15-74 years of age in groups for age/sex/household income/trade region for residence possessing different types of outdoor recreation, sport and exercise equipment and having access to private car, boat and holiday cabin*

<u>Alder</u> <i>Age</i>	Sovepose <i>Sleeping bag</i>	Telt <i>Tent</i>	Hytte <i>Cabin</i>	Sykkel <i>Bicycle</i>	Bil <i>Car, private</i>	Båt <i>Boat</i>	Tallet på personer som svarte <i>Number of respondents</i>
15-24 år <i>years</i>	84	60	31	70	68	36	503
25-34 " "	71	48	30	55	74	29	417
35-44 " "	73	54	29	59	73	38	430
45-54 " "	64	46	31	56	65	38	557
55-64 " "	44	28	28	53	47	29	459
65-74 " "	21	9	22	38	26	19	315
<u>Kjønn</u> <i>Sex</i>							
Menn <i>Males</i>	69	47	31	59	65	36	1 291
Kvinner <i>Females</i>	55	39	27	54	56	29	1 390
<u>Husholdningsinntekt</u> <i>Household income</i>							
Under <i>Less than</i> 10 000 kr.	33	19	12	48	25	23	268
10 000-19 900 kr.	44	28	20	57	39	27	512
20 000-29 900 "	64	44	25	57	62	31	778
30 000-39 900 "	75	53	34	60	73	37	497
40 000-49 900 "	78	60	42	54	82	37	244
50 000 og over <i>and more</i> ..	75	55	47	59	85	42	325
<u>Handelsfelt for bosted</u> <i>Trade region of residence</i>							
Østre handelsfelt <i>Eastern trade region</i>	68	43	30	57	67	29	1 486
Vestre handelsfelt <i>Western trade region</i>	59	40	24	49	54	37	585
Midtre handelsfelt <i>Central trade region</i>	51	36	30	62	51	28	338
Nordre handelsfelt <i>Northern trade region</i>	72	59	30	63	53	48	272
Alle personer <i>Persons, total</i>	62	43	29	56	61	32	2 681

Utkommet i serien SØS

Issued in the Series Samfunnsøkonomiske studier (SØS)

- Nr. 1 Det norske skattesystems virkninger på den personlige inntektsfordeling *The Effects of the Norwegian Tax System on the Personal Income Distribution* 1954 Sidetall 103 Pris kr. 3,00
- 2 Skatt på personleg inntekt og midel *Tax on Personal Income and Capital* 1954 Sidetall 120 Pris kr. 3,00
- 3 Økonomisk utsyn 1900-1950 *Economic Survey* 1955 Sidetall 217 Pris kr. 4,00
- 4 Nasjonalregnskap. Teoretiske prinsipper *National Accounts. Theoretical Principles* 1955 Sidetall 123 Pris kr. 3,00
- 5 Avskrivning og skattlegging *Depreciation and Taxation* 1956 Sidetall 85 Pris kr. 3,00
- 6 Bedriftsskatter i Danmark, Norge og Sverige *Corporate Taxes in Denmark, Norway and Sweden* 1958 Sidetall 101 Pris kr. 4,00
- 7 Det norske skattesystemet 1958 *The Norwegian System of Taxation 1958* Sidetall 159 Pris kr. 6,50
- 8 Produksjonsstruktur, import og sysselsetting *Structure of Production, Imports and Employment* 1959 Sidetall 129 Pris kr. 5,50
- 9 Kryssløpsanalyse av produksjon og innsats i norske næringer 1954 *Input-Output Analysis of Norwegian Industries* 1960 Sidetall 614 Pris kr. 10,00
- 10 Dødeligheten og dens årsaker i Norge 1856-1955 *Trend of Mortality and Causes of Death in Norway* 1962 Sidetall 246 Pris kr. 8,50
- 11 Kriminalitet og sosial bakgrunn *Crimes and Social Background* 1962 Sidetall 194 Pris kr. 7,00
- 12 Norges økonomi etter krigen *The Norwegian Post-War Economy* 1965 Sidetall 437 Pris kr. 15,00
- 13 Ekteskap, fødsler og vandringer i Norge 1856-1960 *Marriages, Births and Migrations in Norway* 1965 Sidetall 221 Pris kr. 9,00
- 14 Foreign Ownership in Norwegian Enterprises *Utenlandske eierinteresser i norske bedrifter* 1965 Sidetall 213 Pris kr. 12,00
- 15 Progressiviteten i skattesystemet 1960 *Statistical Tax Incidence Investigation* 1966 Sidetall 95 Pris kr. 7,00
- 16 Langtidslinjer i norsk økonomi 1865-1960 *Trends in Norwegian Economy* 1966 Sidetall 150 Pris kr. 8,00
- 17 Dødelighet blant spedbarn i Norge 1901-1963 *Infant Mortality in Norway* 1966 Sidetall 74 Pris kr. 7,00
- 18 Storbyutvikling og arbeidsreiser. En undersøkelse av pendling, befolkningsutvikling, næringsliv og urbanisering i Oslo-området *Metropolitan Growth, Commuting and Urbanization in the Oslo Area* 1966 Sidetall 298 Pris kr. 12,00
- 19 Det norske kredittmarked siden 1900 *The Norwegian Credit Market since 1900* 1967 Sidetall 395 Pris kr. 11,00

Utkommet i serien SØS (forts.)

Issued in the Series Samfunnsøkonomiske studier (SØS) (cont.)

- Nr. 20 Det norske skattesystemet 1967 *The Norwegian System of Taxation*
1968 Sidetall 146 Pris kr. 9,00
- 21 Estimating Production Functions and Technical Change from Micro Data.
An Exploratory Study of Individual Establishment Time-Series from
Norwegian Mining and Manufacturing 1959-1967 *Estimering av*
produktfunksjoner og tekniske endringer fra mikro data. Analyser på
grunnlag av tidsrekker for individuelle bedrifter fra norsk bergverk
og industri 1971 Sidetall 226 Pris kr. 9,00
- 22 Forsvarets virkninger på norsk økonomi *The Impact of the Defence on*
the Norwegian Economy Sidetall 141 Pris kr. 9,00
- 23 Prisutvikling og prisatferd i 1960-årene En presentasjon og analyse
av nasjonalregnskapets prisdata 1961-1969 *The Development and*
Behaviour of Prices in the 1960's Presentation and Analysis of the
Price-Data of Norwegian National Accounts Sidetall 478 Pris kr. 15,00
- 24 Det norske skattesystemet I Direkte skatter 1974 *The Norwegian System*
of Taxation I Direct Taxes Sidetall 139 Pris kr. 9,00
- 25 Friluftsliv, idrett og mosjon *Outdoor Recreation, Sport and Exercise*
Sidetall 114 Pris kr. 8,00

